

SUVREMENA TOPONIMIJA OTOKA PAGA

Dunja Brozović Rončević, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
Ankica Čilaš Šimpraga, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
Domagoj Vidović, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

I. UVOD

Otok Pag najrazvedeniji je hrvatski otok sasvim jedinstvena i raznolika krajolika. Po veličini, površine 284,56 km², peti je otok u Jadranskom moru, otok ukupno najdulje obalne linije i jedini koji danas administrativno pripada dvjema županijama, Zadarskoj i Ličko-senjskoj. Po popisu pučanstva iz 2001. godine broji 7.969 stanovnika. Nalazi se na granici Dalmacije i Kvarnera, granici koja nije samo zemljopisna nego i povijesno-upravna. Naime, još je od srednjovjekovlja otok Pag administrativno i crkveno podijeljen između zadarske i rapske komune odnosno rapske (poslije krčke) biskupije i zadarske nadbiskupije. Proučavajući toponimiju hrvatskih otoka, Petar Skok otok Pag pribrojio je kvarnerskomu otočnom skupu, a u današnje doba jezikoslovci i geografi uglavnom smatraju da Pag pripada sjevernodalmatinskoj otočnoj skupini te ga pribrajaju zadarskim otocima.

Iako je otok Pag zbog svoje veličine i blizine podvelebitskoga kopna neprijeporno bio rano naseljen, pisane su potvrde imena samoga otoka i otočnih naselja u antičkim vrelima veoma malobrojne. Taj je širi prostor u antičko doba bio naseljen Liburnima, a uz obale otoka Paga prolazio je važan trgovački plovni pravac, pa ipak, najstariji zapis o imenu otoka Paga bilježimo tek kod Plinija u 1. stoljeću. Na *Tabuli Peutingeriana* otok se Pag naziva *Cissa* po istoimenome antičkom naselju razorenu u 4. stoljeću, ali zacijelo obnovljenu u srednjovjekovlju. Obnovljeno naselje očito nije više doseglo negdašnju važnost te središtem otoka postaje grad *Pag* čije se ime proširilo na cijeli otok. Nakon doseljavanja Hrvata na istočnojadransku obalu slavenski je živalj vjerojatno veoma rano s obližnjega kopna naselio jugoistočni dio Paga te se romansko stanovništvo postupno povlači na sjeverozapadni dio otoka. Nakon depopulacije otočnoga stanovništva u 11. i 12. stoljeću uslijedio je novi doseljenički val s podvelebitskoga kopna, iz Like i zadarskoga zaleđa, ali i s drugih zadarskih i sjevernojadranskih otoka.

Sjeverozapadni je dio otoka ranije pripao rapskoj komuni koja je bila pod mletačkom vlašću te je rapska komuna sjeverozapadni dio otoka nazivala *Insula Loni*. Tijekom stoljeća Pag je višeputno mijenjao gospodare, a sva su ta povijesna previranja pridonijela već spomenutoj upravno-pravnoj i crkvenoj podjeli samoga otoka. Ta se temeljna podjela provlači kroz čitav srednji vijek, a u ponešto izmijenjenu opsegu zadržala se do danas te se odrazila i na današnju dijalektnu sliku otoka i na današnju pašku toponimiju.

S obzirom na to da se u drugim radovima u ovoj monografiji sustavno obrađuje paška povijest i povijesna toponimija, ovaj je rad ponajprije posvećen analizi suvremene paške toponimije, a na historiografske se činjenice osvrćemo samo u slučajevima kad je to nužno za razumijevanje današnjih likova paških toponima.

Općenito je i otok Pag, kao uostalom svi otoci zadarskoga arhipelaga, izrazito težački otok, s tom razlikom što se na Pagu ipak razvilo važno gradsko središte kakva na drugim zadarskim otocima ne nalazimo. Današnja paška toponimija vjerno odražava jedinstvenu raznolikost krškoga krajolika, oslikana nepreglednim kamenim "pustinjama" duž sjeverne strane otoka, svojevrsnom "mjesečevom površinom" prepunom škrapa, ponora, jama i dolaca, kakvu ne nalazimo nigdje na čitavu Jadranu, močvarnih plitkih uvala i kilometarskih solana, ali i s mnoštvom vrela uglavnom pitke vode, pitomim stoljetnim maslinicima i vinogradima, šumama, poljima, pašnjacima te mitskom gorom Sveti Vid koja dominira otokom. Geomorfološka konfiguracija paškoga terena uvjetovala je znatnu isparceliziranost, usitnjenost posjeda i od kamena "ukradenih" obradivih zemljišta, malenih čestica koje su u pravilu bivale imenovanima, a većina je tih toponima hrvatskoga odnosno slavenskog podrijetla, što je primijetio već Petar Skok obrađujući otočnu toponimiju. Kao na velikome dijelu hrvatskoga prostora i paška je toponimija veoma često motivirana zemljopisnim nazivljem, a u toj je skupini toponima katkad nemoguće razlučiti

je li riječ o stvarnome imenu ili toponomastičkom apelativu koji još nije u potpunosti toponimiziran. Odgovor na to pitanje može se dobiti samo sustavnim terenskim istraživanjima i nezavisnim anketiranjem više ispitanika.¹ Gotovo cjelokupnu građu za ovaj rad prikupio je upravo takvim, sustavnim, dugogodišnjim radom na terenu Ivo Oštarić iz Kolana.

Ovaj je rad podijeljen u dvije temeljne cjeline. U prvome dijelu iznosimo tumačenje suvremenih paških ojkonima i hodonima zabilježenih u sedam paških katastarskih općina, dok u drugome dijelu donosimo značenjsku, odnosno semantičko-motivacijsku razredbu² ukupno 3.664 paška toponima. Uz značenjsku razredbu u ovome radu donosimo i raščlambu temeljnih tvorbenih obrazaca te kraći prikaz jezične stratifikacije paške toponimije s obzirom na to da su antički i romanski sloj paških toponima u ovoj monografiji sustavno protumačeni u radovima Slobodana Čače i Nikole Vuletića.

2. SUVREMENA OJKONIMIJA OTOKA PAGA

2.1. BARBATI

Naselje *Barbati* čine tri sela: *Kuščići*, *Zubovići*, *Metajna*. Navedena sela nose i imena: *Zmorašnji Barbat* (Kustići, službeno ime *Kuščića*³), *Srednji Barbat* (Zubovići) i *Donji Barbat* (Metajna). Ojkonom se *Barbat* spominje 1420. godine: "*terram in Barbato*"⁴, a Petar Skok ga izvodi od latinskoga pridjeva *barbatus* 'kosmat' koji u metaforičnome značenju označuje "malu mediteransku šumu" (Skok 1950, 68), odnosno 'predjel obrastao mladom šumom'. Iako navodi to Skokovo tumačenje, Petar Šimunović (2005, 96) vjerojatnijim smatra izvođenje toponima *Barbati* prema "crkvi sv. Barbata uz nekadašnji

cenobij benediktinaca sv. Petra kod Paga", iako pritom navodi da "nije uobičajeno u slavenskoj onomastici da toponim nastane od antroponima bez atributa ili afikslnih dodataka imenu".⁵ Međutim, s obzirom na nekoliko srodnih toponima na sjevernojadranskim otocima i činjenicu da dosadašnja arheološka istraživanja nisu potvrdila postojanje crkve sv. Barbata,⁶ Skokovo tumačenje smatramo vjerojatnijim, a priklanja mu se i Nikola Vuletić.⁷

Skok ime sela *Metajna* smatra pridjevnim likom uz koji bi trebalo stajati luka, vala ili slično i izvodi ga od glagola *metati* uz objašnjenje da "more svojim djelovanjem ovdje "meće", nanosi, stvara teren." (Skok 1950, 72). Šimunović (2005, 102) preuzima Skokovo tumačenje i paški toponim uspoređuje s krčkim *Sepen* i virskim *Sapavac* te navodi da se oba toponima odnose na uvale s nasipima (< *šepb 'nasut'). To tumačenje ne smatramo uvjerljivim jer ni u paškim govorima ni drugdje na Jadranu nije zabilježeno da "more meće" u značenju 'nanosi'. S obzirom na to da Nikola Kustić (2002, 240) u svojem rječniku za metvicu bilježi naziv *mèta* s kratkosilaznim naglaskom, vjerojatnijim nam se čini fitonimijsko izvođenje od *meta (*Mentha piperita*). Toponim se u vrelima spominje samo 1452. god. *in loco dicto Metajna* (M. L. Ruić, L 4-5, 33). Zbog nemogućnosti da uvjerljivo objasnimo neobičan dočetak, smatramo da ovaj paški ojkonom još nije pouzdano protumačen. Ojkonomi *Kuščići* i *Zubovići* motivirani su prezimenima. Uz ta dva ojkonima antroponimima su, točnije prezimenima, motivirani toponimi *Bačići* te *Palčićov Vidalič*, dok su obiteljskim nadimcima motivirani toponimi *Kranjčevo*, *Kranjska draga* i *Kutliči*. Ostala su imena motivirana zemljopisnim nazivljem (*Brig*, *Glavica*, *Polica*, *Ravnica*), nazivima koji iskazuju površinska svojstva tla (*Rupa*), na-

¹ Pašku je toponimiju, vjerojatno na temelju vlastitih istraživanja, prvi sustavno iz onomastičke perspektive proučavao Petar Skok i posvetio joj desetak stranica u svojoj knjizi *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima* te niz bilježaka u velikom etimologijskom rječniku. U nekoliko svojih radova paške je toponime tumačio i danas vodeći hrvatski onomastičar Petar Šimunović iako, prema vlastitu iskazu, osobno nije istraživao na otoku. Oslanjajući se na toponimijsku građu koju je prikupio mr. sc. Ivo Oštarić i sami smo nekoliko puta provodili dodatna terenska istraživanja po otoku, uglavnom uz njegovu pomoć, na čemu mu svesrdno zahvaljujemo. Terenska istraživanja paške onomastičke i dijalektne građe za potrebe Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje obavili su Dunja Brozović Rončević, Anka Čilaš Šimpraga, Željko Jozić, Domagoj Vidović i Ines Virč, dok je Branimir Brgles provjeravao ubikacije povijesnih toponimskih potvrda.

² Za potrebe toponomastičkih istraživanja koja se provode u Odjelu za onomastiku i etimologiju Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje razvili smo obrazac toponomastičke raščlambe koji smo primijenili u ovome radu. Obrazac se djelomice temelji na predlošku što ga je pri analizi bračke toponimije uspostavio Petar Šimunović.

³ Kuščić je mjesni lik prezimena Kustić. Spominje ga godine 1488. u dokumentu Petar iz Paga gdje stoji *i(n) Barbato i(n) confini Chussotici* te ojkonom valja dovesti u svezu s hrvatskim narodnim imenom *Kusota* koje se izvodi od pridjeva *kusast* 'bezrep'.

⁴ *Monumenta spectantia historiam Slavorum medionalium* 1886, 52.

⁵ Da bismo pokazali da takvi slučajevi ipak postoje, ističemo primjer ojkonima Vid u Neretvanskoj krajini za koji ni u crkvenim knjigama ne nalazimo lik *Sveti Vid.

⁶ Sveti Barbat (610–682) bio je biskup u Beneventu 663–682, u Kampaniji, u okolici Napulja. Navedena je pokrajina tada bila pod lombardskom vlašću, a tadašnji su lombardski kraljević Romuald I. i kralj Grimoald I, kao i drugi stanovnici Beneventa, ogrezli u idolatriji. U to je doba Benevento bio pod opsadom vojske bizantskoga cara Konstantina II. Na nagovor svetoga Barbata stanovnici su Beneventa posjekli stablo kojemu su se klanjali te je nakon toga Konstantin II. poražen.

⁷ Usp. rad Nikole Vuletića u ovoj monografiji u kojem navodi usmeno priopćenje E. Hilje da na otoku Pagu nikada nije zabilježeno postojanje crkvice svetog Barbata.

zivima izgrađenih zdanja gospodarskog (*Kučara*) i obrambenoga karaktera (*Gomilica*), položajem ili odnosom prema drugim toponimima (*Južni kraj*, *Zaklopac*), nazivima bilja (*Šmrikovac*, *Zelenica*), nazivima obitavališta i javnih prostora (*Kaniželica* < *kanižela* ‘uska ulica’, *Seline*) te duhovnim ili religijskim elementima (*Kapić* ili *Zakapić*). Dva su imena nastala od drugih toponima (*Gornja Nadmurva*, *Nadmurva*), dok je toponim *Vidalić*, ime pašnjaka i turističkog naselja, najvjerojatnije antroponimnoga postanja.

Od ostalih toponima izdvajamo još i toponim koji se odnosi na stočarstvo *Raštel* (u kojemu je ušćuvan homonimni apelativ koji označuje drvenu pregradu za stoku), potom toponim *Karvule* koji se odnosi na podjelu zemljišta (apelativ *kavrlalkarvula* označuje obradivo zemljište ograđeno trstikom) te toponim *Kod Plovanije* (usp. tal. *pievanialpiovania* ‘župa’). U svezi su pak s hrvatskom pretkršćanskom duhovnom kulturom toponimi *Vilinjak* i *Zmajevo jezero*.

Nije posve sigurno tumačenje toponima *Sotorska glavica*. Možda je riječ o sanktoremu tvorenu pridjevom *sanctus* koji se odnosi na srednjovjekovnu crkvu svete Marije koja se uistinu nalazi na području Barbata.

2.2. DINJIŠKA

Ojkonim *Dinjiška*, koji se odnosi na naselje u plitkoj uvali u kojoj ima manjih izvora pitke vode, izvodi se od osnove **gъd-* koja znači ‘mokrina’, ‘glib’, ‘kal’ (Šimunović 2005, 105).⁸ Prva potvrda imena zaljeva *Diničcaluca* potječe iz 1290. godine⁹, potom 1299. *Daniccha*, 1384. *Dignisca*, 1490. *Digniccha*, a iz 17. stoljeća potvrde su *Dignichia*, ime naselja, i *Dinisca*, ime uvale (Coronelli, *Karta okolice Zadra*, 1688). Unutar samoga naselja bilježimo mnoge hodoni-me antroponimnoga postanja koji se uglavnom odnose na ili izvode od prezimena (*Bakac*, *Gr-*

klića brig, *Mavravčić*, *Tomići*, *Vrčići*). Crkvenim su posjedima i objektima motivirani pak toponimi *Crkveni brig*, *Don Pilipovo*, *Grobi* i *Sveti Mavar*, vojnim i obrambenim *Pod kaštelom*, a na obitavališta se odnose toponimi *Selina* i *Stojbina*. Gospodarskoga su postanja toponimi *Dugača* (‘duga njiva’), *Kavrle*, *Kozjara*, *Kusina* i *Trsinac*. Toponim *Kopišće* vjerojatno treba izvoditi od apelativa *kopa* ‘stog stijena’, iako ne treba ipak posve isključiti ni mogućnost izvođenja od apelativa *kap* ‘poganski idol’.¹⁰ I u Dinjiškoj, kao i na drugim otočnim predjelima, nahodimo vrelo *Jadrasce* motivirano hidronimnom osnovom **jadr-*, osobito čestom na širem zadarskom području.¹¹ Hidronimna je pak osnova *srb* ušćuvana u toponimu *Srbljin* koji pučka etimologija dovodi u svezu s travom koja izaziva svrab, no kako se na području Dinjiške nahodi na terenu s više izvora vode, toponim valja izvoditi prema glagolu *srbati* ‘srkati, saptati’ (usp. ŠIMUNOVIĆ 2009, 256-258). Onomatopejskoga je postanja i dinjiški toponim *Bučijaci*.

Katastarskoj općini Dinjiška pripada i naselje *Stara Vas* (ili *Stara Vasa*, *Starovasica*) u čijemu je imenu ušćuvan apelativ *vas* ‘selo’. Unutar naselja nahodimo toponim motiviran izgrađenim objektom *Bunarić* te toponim *Dešinka* antroponimnoga postanja (od osobnoga imena *Deša* < *Desimir*). Jugoistočno od Stare Vasi nalazi se lokalitet *Pećine*, a na tom se mjestu nalazilo starije naselje *Pećani* koje se spominje u povijesnim vrelima u 11. st.

Naselja *Jurčevići*, *Kukovići*, *Magaši*, *Miškovići* i *Šiše*¹² zapravo su patronimno-zadružni toponimi, najmlađi sloj paške ojkonimije. U prilog toj tvrdnji govori i činjenica da su se Miškovići nekoć nazivali *Ždrijac* (: *Ždrilac* < *ždrilo* na Pagu označuje i ‘usku prevlaku sa strmim stranama’). Ojkonim *Gorica*¹³ koji se odnosi na naselje smješteno u podnožju brda izvodi se od homonimnoga toponomastičkog naziva.

⁸ Na drugom mjestu (2005, 253) Šimunović navodi i apelativ *gdinjica* za koji nismo pronašli potvrdu. Istoga su postanja i hidronim *Gacka* u Lici, *Gdinj* na Hvaru te poljski toponimi *Gdanjsk*, *Gdynia*, češki *Kdyně*. Skok je taj stari hrvatski ojkonim izvodio od nepotvrđenoga deminutiva *gdinjica* ‘mala šumica’ (SKOK 1950, 67-68). U ERHSJ I, 541-2 ispravno ga izvodi od osnove *gъd i povezuje sa srodnim slavenskim toponimima *Gdanjsk* u Poljskoj i *Gdinj* na Hvaru, ali opet u značenju ‘šuma’.

⁹ ‘...saline, terre et uinee posite sunt in insula Pagi ad Diničcaluca.’, 1290. (*Andrija pok. Petra iz Cantua* 2001, 225.)

¹⁰ Usp. Brozović 1989.

¹¹ Najvjerojatnije je riječ o predrimskoj hidronimijskoj osnovi za koju na širem zadarskom području bilježimo veoma velik broj toponimijskih odraza, koji se gotovo u pravilu odnose na vodu, u prvome redu vrela. Zanimljivo je da Oštarić u *Rječniku kolanjskoga govora* bilježi i apelativ *jādro* u značenju ‘izvor vode’ za što nema potvrda u drugim mjesnim govorima. Za opširnije podatke i literaturu o toj hidronimijskoj osnovi usp. prilog Nikole Vuletića.

¹² Kod prezimena *Šiša* ostaje dvojba je li prethrvatskoga postanja (usp. ojkonim *Šišan* u Istri; ŠIMUNOVIĆ 1976, 7) ili je riječ o doseljeničkome prezimenu koje je motivirano tzv. šišanim kumstvom (ŠIMUNOVIĆ 2006a). Naime, kako musliman nije mogao biti krsni kum, nadomjestak se za kumstvo stvarao tako da je on prvi šišao dijete. S obzirom na činjenicu da je istočni dio Paga bio izloženiji migracijama (i češćim i znatnijim) sa susjednoga kopna, ni potonje mišljenje ne treba odbaciti.

¹³ Toponomastički apelativ *gorica* primarno označuje ‘malu goru’, a potom u vinorodnim krajevima obično ‘brježuljak s vinogradom’ te upravo iz toga značenja treba izvoditi mnogobrojne toponime *Gorica/Gorice* diljem Hrvatske.

2.3. KOLAN

Selo Kolan (u povijesnim vrelima 14. i 15. st. zapisano kao *Cholane*, *Colane*, *Collane*, *Collone*) nalazi se na području s bogatim prethrvatskim arheološkim nalazima. S obzirom na njegov položaj sjeverno od Košljunskog zaljeva, Petar Skok (Skok 1950, 70) pretpostavlja da je riječ o ojkonomu romanskoga postanja, no dublje u etimologiju ne zalazi. Petar Šimunović iznosi pak dva moguća tumačenja. Po prvome drži da je ojkonom *Kolan* rimski predijalni toponim nastao od latinskoga imena *Gallanu* te u prilog tomu navodi podatak da je rimsko osobno ime *Gallus* potvrđeno u Vlačićima (Šimunović 2005, 79, 102).¹⁴ Na drugome pak mjestu ojkonom dovodi u svezu s latinskim apelativom *canalis* 'prokop, kanal' (Šimunović 2005, 51)¹⁵, a tomu se tumačenju priklanja i Oštarić s obzirom na kanal koji je vodio vodu od Kolana u *Cissu* (Oštarić 1992, 87). Po svemu sudeći uistinu je riječ o ojkonomu koji svjedoči o ranim romansko-hrvatskim prožimanjima.

Rimski je predijalni toponim vjerojatno i *Bošanić*¹⁶ (: *Bassus*, *Bassyana*; Šimunović 2005, 79). Od romanskih toponima izdvajamo još *Polačine* (< dalm. *palat'ia* < lat. *palatium*), toponim *Miri* (: dalm. < lat. *mīrus* 'zid') i hidronim *Šipnata*¹⁷ (: rom. *siphōne + *-ata* < grč. *σίφων* 'bočato vrelo'). Dijelovi su Kolana imenovani prema istaknutim građevinama (*Langverov dvor*, *Šugarovi dvori*, *Valova kuća*), privatnim i zajedničkim posjedima (*Gomilica*, *Komuni*, *Parunka*), često su u svezi s gospodarskom djelatnošću mjesnoga stanovništva (*Kozlar*, *Stanić*, *Sušilo*), zemljopisnim nazivima (*Brižak*, *Čun*, *Rudina*) te elementima duhovne kulture, bila ona kršćanska (*Figurica*, *Vandelje*; nekoć se pak dio sela uz crkvu svetoga Luke, koji se danas naziva *Kaštel*, nazivao *Mojstir*¹⁸) ili pretkršćanska (*Drakovica*, *Gondekove smokve*). Dio se Kolana s kojega puca pogled na Novalju i Lošinj naziva *Beledvir*, što je, naravno,

znatno mlađi romanizam koji je možda tvoren prema sličnu i u povijesnim vrelima rano potvrđenu bliskozvučnom toponimu u Novalji. Toponim pak *Panos* nahodimo u Kolanu i Barbatu (ali i u Lici) i odnosi se na signalne vatre koje su se palile u obrambene svrhe, a u Kolanu, Lunu i Barbatu toponimi *Kurež*, *Kur* i *Na Kur* odnose se na mjesta na kojima se palila vatra kako bi se naznačilo da tko želi otploviti u smjeru Raba ili Podvelebitja.

Ime današnjega naselja *Mandre* koje pripada Katastarskoj općini Kolan, nastala na istoimenome terenu na kojem su se nalazili torovi za ovce, motivirano je izvorno grčkim apelativom *μάνδρα* 'tor, obor'¹⁹ te zorno svjedoči o veoma dugoj tradiciji stočarenja na otoku Pagu. Unutar samoga naselja *Mandre* nahodi se i dalmatski toponim *Konobine*. Imena su zaseoka Mandri uglavnom antroponimnoga postanja (*Kutlići*, *Šimuni*).

U kolanskoj je toponimiji (uzmemo li u obzir paška naselja) najuščuvanije stočarsko nazivlje. Posebno je zanimljiv toponim *Dalmacija* kojim je imenovana krčevina u jednome kolanskome pašnjaku. U toponimima se antroponimnoga postanja čuvaju imena, prezimena i nadimci i negdašnjih (uglavnom paških) i sadašnjih posjednika.

2.4. LUN

Toponim *Lun* Petar Skok (Skok 1950, 68) isprva je izvodio od latinskoga *leo*, *leonis* 'lav' iako i sam navodi da nije posve siguran u takvo tumačenje. To njegovo tumačenje opravdano odbacuje Petar Šimunović (2005, 151) te ojkonom *Lun* (na temelju povijesnih potvrda *Caput Loni* i hrvatskoga *Koncilun*) izvodi prema romanskome augmentativu (*punte*)*lone* 'konac Luna, rt Luna' (i danas u Lunu postoji toponim *Punta Luna*).²⁰ Na drugome pak mjestu (ERHSJ II, 304) Skok isti ojkonom povezuje s antroponimom izvedenim

¹⁴ U prilog tomu tumačenju svjedočilo bi postojanje antroponimne osnove *Kolan* potvrđeno u 14. st. u Ulcinju (zabilježena je vlasteoska obitelj *Collane*) i Dubrovniku (*Kolanović*) što ju je zabilježio KONSTANTIN JIREČEK (1962, 268). Iako navedene antroponime on tumači prema drugim antroponimnim osnovama, u najmanju je ruku jednako vjerojatno da su se u Crnogorskoj primorju i u Dubrovniku, u kojima su i inače uščuvani veoma stari romanizmi, očuvali prežitci starijega romanskog sloja osobnih imena. Antroponime tvorene osnovom *Kolan* nahodimo i na šibenskome i zadarskome području (npr. prezime *Kolanović*), no oni su mogli biti motivirani podrijetlom njihovih nositelja ili već spomenutim stočarskim nazivom *kolan*.

¹⁵ U stočarskim krajevima (Kosovo, Popovo, Promina) zabilježen je apelativ *kolan* 'potprug za pričvršćivanje samara' (ERHSJ II, 123).

¹⁶ Riječ je o rimskome predijalnom toponimu koji je odraz kasnije romansko-hrvatske jezične simbioze. Većina je ojkonima na sjeverozapadnome dijelu otoka romanska.

¹⁷ Na zadarskim otocima, ali ne i na kopnu, bilježimo velik broj srodnih toponima koji se redovito odnose na bočata vrela, usp. *Šipnatica*, *Šipnatka*, *Šupnata*.

¹⁸ Lik *Kaštel* < *castellum* ne bilježi promjenu proto-ničkoga lat. *a* u *o* kao kod starijih primljenica tipa *Košljun* < lat. *castelliōne*, što svjedoči da se radi o mlađemu toponimu. Izvorni grecizam *Mojstir* (< grč. *μοναστήριον*), kao i većinu grčkih apelativa odraženih u toponimiji, Hrvati su primili romanskim (< lat. *monasterium*) odnosno dalmatskim posredništvom.

¹⁹ SKOK (ERHSJ 2, 368) ga smatra balkanskim grecizmom i navodi srodne toponime po Srbiji, Crnoj Gori i Albaniji. Potrebno je, međutim, napomenuti da i današnji govor Kolana poznaje na čitavu Jadranu rasprostranjen apelativ *mandrač* u značenju 'lučica, zaštićeni dio luke' < mlet. *mandrachio* < grč. *μάνδρακιον*, dem. od *μάνδρα* za koji već u mletačkome bilježimo prijenos značenja u 'tor za brodice'.

²⁰ Na tu se teoriju opširno osvrće Nikola Vuletić u svojem radu u ovoj monografiji.

prema kršćanskome imenu *Linardo* (< *Leonard*; usp. osobno ime *Luno*, *Lunarad* i *Lunardo* te toponim *Na Lunardu*²¹ u Dubrovniku). U srednjovjekovnim je povijesnim vrelima ime toga naselja zabilježeno kao *Lonum*, a s obzirom na iznesena tumačenja moramo zaključiti da motivacija ojkonomima *Lun* nije do kraja rasvijetljena. Zanimljivo je da se čitav sjeverozapadni dio otoka (*Lun*, *Novalja* i *Caska*) u povijesnim vrelima kadšto nazivao *Insula Loni*. Taj je dio otoka bio nastanjen uglavnom romanskim stanovništvom, dok su jugoistočni dio otoka napučili Hrvati doseljeni s kopna. Naziv je *Insula Luni* rabila rapska komuna nakon što joj je taj dio otoka prepustio grad Zadar, a i crkveno je zapadni dio otoka pripadao Rapskoj biskupiji, a istočni Zadarskoj. Samo je naselje *Lun* naseljeno uglavnom stanovništvom s otoka Raba o čemu bjelodano svjedoče mnogobrojna rapska prezimena.

Od toponima zabilježenih u Lunu izdvajamo ime *Skrda*. U Lunu je *Skrda* ime pašnjaka, a u Katstarskoj općini Novalja nesonim, najvjerojatnije predrimskoga postanja (Skok 1950, 71). Nadalje, zanimljiv je i toponim romanskoga postanja *Pren-tur* (< lat. *promuntōrium* ‘rt, pobrđe’). U toponimu je *Vadikandija* uščuvan apelativ *kandija* (< predrom. *Ganda/Gandellus*) koji je na hrvatskoj obali poprimio više značenja, a u Lunu označuje stazu kojom se čamci spuštaju u more. O strahu od osmanlijske najezde čak i na krajnjemu zapadu otoka Paga svjedoči toponim *Turska punta*. Hidronimsko je nazivlje zastupljeno u apelativima *buk*, *jezero*, *lokva* i *slatina* (‘vrelo bočate vode’) koji su se odrazili u lunskoj toponimiji.

Lunu pripada nekoliko zaselaka. Uza samu se obalu nalazi naselje *Tovarnele* dalmatskoga podrijetla (< *tavernela* ‘uslužna radnja’ < lat. *taberna*). Unutar navedenoga naselja nahodimo predio koji se naziva *Oštarija* (< *oštarija* ‘kono-ba’). Sjevernoistočno od ruševina crkvice svetoga Jurja smjestio se zaselak *Gurijel* čije je ime odraz dalmatskoga lika (*Gurgi*) svetačkoga imena *Georgius*. Patronimskoga su postanja imena zaselaka *Dudići* i *Tomići* (oba zaseoka nose imena po obiteljskim nadimcima Badurina). U mikrotoponimiji se toga zaseoka odražavaju apelativi koji se odnose na dvije glavne gospodarske grane unutrašnjosti otoka Paga: stočarstvo (*Kočić*, *Magarija*, *Rasadnjak*, *Svinjar*) i maslinarstvo (*Maslinjak*, *Rasadnjak*). Zaselak *Stanišće* (< *stanišće*

‘prostor s više pastirskih stanova’) nastao je u 17. stoljeću doseljavanjem Badurina iz grada Raba. Naselje i uvala desetak kilometara južno od Luna nose ime *Jakišnica* najvjerojatnije po ribarima iz Jakina (Ancone) koji su se ondje sklanjali za nevremena. Dijelovi su Jakišnice *Mlin* (‘mlin za masline’) i *Počivalo* (‘pastirsko odmoriste’).

Katstarskoj općini Lun pripadaju i otoci *Dulfin*, *Mali Dulfin* i *Mažunel*. I dok je ime *Dulfin* nastalo metaforizacijom od životinjskog naziva, ime je *Mažunel* najrazložnije povezati s apelativom *maž* ‘morska trava, *Possidonia*’.

2.5. NOVALJA

Novalja i *Stara Novalja* bile su luke srednjovjekovne *Kisse* (u povijesnim vrelima zabilježena kao *Chessa*, *Chisa*, *Chissa*, *Cissa*, *Gissa*, *Kessa*, *Kessa Veterana*, *Kessae*, *Kissa*), koja je nastala na temeljima rimske utvrde sa sjeverozapadne i jugozapadne strane. Rano je zabilježen i hrvatski lik *Caška* (< *cās-ska*) nastao posredništvom dalmatskoga lika koji se izvodi prema starijemu predrimskom liku *Kissa*. Na *Tabuli Peuntigeriani* iz 4. st. čitav se otok naziva prema Cisi *Ins(ula) Sissa* (Faričić 2003, 52). Petar Skok (1950, 69), vjerojatno ispravno, smatra da je toponim *Caska* zapravo krnja toponomastička sintagma (< *Caska Vala ili *Caska draga).

Naselje je Novalja u povijesnim vrelima zabilježeno kao *Nauvalia*, *Neuvalia*, *Novaia* i *Novalia*. Petar Skok (1950, 68) ojkonom izvodi prema romanskome apelativu *novale* ‘krčevina’ (na Pagu bilježimo i hrvatsku usporednicu *novina*). Petar Šimunović (2005, 100) na temelju potvrđenoga lika *Navalia* drži da ga je opravdanije povezivati s latinskim množinskim imeničkim likom *navalia* ‘brodarnice’, ‘pristaništa’ te to potkrjepljuje i činjenicom da je Novalja nastala na području negdašnje rimske luke. Njegovu se tumačenju priklanja i Nikola Vuletić, a Slobodan Čače u ovoj monografiji navodi da lat. apelativ *navalia* označuje i mjesto na koje se brodovi spremaju i mjesto na kojemu se brodovi grade i popravljaju.

Zbog toga što se naselje Novalja proširilo na područje negdašnjih pašnjaka i pastirskih stanova, velik je broj hodonima tvoren od gospodarskih naziva, bili oni jednočlani (npr. *Blitvišće*, *Ovvar*, *Sakatur*, *Stanići*, *Trsina*, *Veli vrtal*) ili im je prvi član antroponim (npr. *Bačeve njive*,

²¹ Navodno se ondje nalazila crkva svetoga Lunarda. Budući da je i ojkonom Barbat motiviran crkvicom posvećenom istoimenome svetcu, čini se lako mogućim da je titularom crkvice mogao biti motiviran i ojkonom *Lun*.

Pišturow vrta). Razmjerno su često potvrđeni i hodonimi fitonimnoga postanja (*Brneštre, Dub, Klen, Kotenjača*). Od hodonima motiviranih sakralnim objektima ističe se *Donja Jurjevica* nazvana po staroj crkvi svetog Jurja, dok se toponimi *Figurica* i *Vandjelja*, kao i drugdje na Pagu, odnose na kapelice sa svetačkim slikama, tj. na mjesta na kojima su stanovnici otoka Paga tijekom nekoga od blagdana čitali jedno od evanđelja. Jedini se sanktorem s uščuvanim dalmatskim odrazom latinskoga pridjeva *sanctus* na Pagu sačuvao upravo u Novalji (*Stomorica* < *sancta Maria*). Na ostatke rimskoga zida upućuju nas toponimi *Mira* i *Mirić*, a dio se Novalje kojim prolazi stari rimski vodovod naziva *Močišnjak*.

Na utvrđena zdanja u Novalji upućuju nas hodonimi kao što su *Biograd* i *Košlja gramača*, ali i oronim *Stražica* koji se u liku *Strasice* 1289. spominje prigodom razgraničivanja rapskih i zadarskih posjeda na otoku Pagu. Zanimljivi su i toponimi turskoga postanja kao što su *Avlija Vrtal* ili *Tarkijica* (< tur. *terki* 'koža') koji svjedoče o zbjegu stanovništva s prostora pod osmanlijskom okupacijom na susjednome zadarskom području i pojasu oko Velebita. U novaljskoj je toponimiji uščuvana romanska oronimna osnova *mund-* *munt-* < lat. *montem* 'brdo' (*Mučelac, Mundanije*) i predrimska **alb-*, vjerojatno u istome značenju, te toponim *Bneci*, trag višestoljetne mletačke vladavine nad sjevernim dijelom Jadrana (homonimni toponim nahodimo i na Cresu).

Stara Novalja u 13. stoljeću zabilježena je kao Naualla. Hrvatski su je prvi doseljenici nazivali *Štara Vaša*, a i danas *Meščarani* (ili *Staronovaljci*) Staru Novalju nazivaju selom ili *vasom*. Najveći je dio staronovaljskih hodonima antroponimnoga (npr. *Baretko, Čatre, Markovinka, Štokičevo* itd.) ili fitonimnoga podrijetla (*Komoričica, Krenelji, Kunjica, Slivica*).

Katastarskoj općini Novalja pripadaju i zase-lak *Bonaparte* ('prostor s dobrim pašnjacima'), turističko naselje *Gajac* (< *gaj*), glasovita plaža *Zrće* (< *za rtom*) te otočić *Skrda*.

2.6. PAG

Ime se *Pag* najčešće se u hrvatskoj onomastičkoj literaturi izvodi od latinskoga *pagus* 'selo',

no Slobodan Čače u ovoj monografiji iznosi po-datak da se navedeni apelativ odnosi na admi-nistativnu jedinicu, odnosno dio grada ili kakve upravne tvorevine, a ne isključuje ni mogućnost da je *Pag* predrimski toponim.²² Nekoć se na-selje koje je nosilo isto ime nalazilo tri kilome-tra jugoistočno od današnjega Paga. Mjesto je upravnoga središta otoka (*insula Paghi*) grad Pag preuzeo od romanske *Kisse* te se po njemu u 12. st. prozvao čitav otok. S promjenom oto-čnoga upravnog središta Pag uistinu postaje *in-sula paganorum* jer se središte uprave pomiče na hrvatski, jugoistočni dio otoka.

U uvali *Košjun* (< *castellione*) nalazi se isto-imeni zaselak u kojemu se nalaze ostatci veće pretpovijesne gradine. Postanje ojkonima *Košjun* upućuje na postojanje utvrde. U samome gradu Pagu (u srednjovjekovnim spomenicima potvrđe-ni su likovi *Pagho, Paghum, Pagho, Pago, Pagum, Pagus*) spominje se *Cattena* (danas *Katine*)²³, ro-manski apelativ kojim se imenuje prevlaka, a ko-jemu je usporedan mlađi hrvatski toponim *Mošt*. Unutar gradskih zidina smješten je *Štari grad* okružen starim zidinama čije se okružje naziva *Pod mir* (< dalm. < lat. *mūrus* 'zid'). U samome gradu Pagu bilježimo i toponim *Varoš*, mađarski iranizam veoma rasprostanjen diljem Dalmacije. Na niskome području uz morsku obalu nalazi se dio grada koji se naziva *Bašaca* (< mlet. *bas* 'nizak'), a ime je *Uhlinac* najvjerojatnije hrvatski ekvivalent toponimu romanskoga postanja *Le-par* ('prostor u zavjetrini'). Gospodarskim su na-zivima i objektima motivirani dijelovi Paga koji nose imena *Golija* (: *galija* 'pristanište'), *Macel* ('klaonica'), *Pijaca, Šolana, Vela guštarna* i *Mli-nica* ('mlin za mljevenje žitarica'). Posljednjemu je toponimu bliskozvučan toponim *Malin* koji nije motiviran gospodarskim, nego toponomasti-čkim nazivom jer prema dostupnoj građi apelativ *malin* na Pagu, osim temeljnoga značenja 'mlin', označuje i 'područje koje obiluje vodom'.

Sakralnim su objektima i posjedima motivira-ni toponimi *Šveta Katarina* i *Divicjak* (vjerojatno po crkvi sv. Marije koja se nalazi na granici kata-starskih općina Kolan i Pag). Veoma je mnogo to-ponima nazvanih po imenima kršćanskih svetaca (izdvojimo svetoga *Jadrića* 'Andriju', *Fumiju* 'Eu-femiju', *Karina* 'Kvirina'), a srednjovjekovna je

²² Za detaljnju razradbu tumačenja toponima *Pag* usp. rad Slobodana Čače u ovoj monografiji.

²³ PETAR SKOK (1950, 71) taj toponim izvodi od lat. *catēna* 'lanac', a u puku je i danas živo tumačenje po kojem je ime *Katine* nastalo po lancu koji se pružao prevlakom i koji je sprječavao ulazak u Pašku valu, što u uvodu svojega priloga u ovoj monografiji navodi i Nikola Vuletić. Važno je napomenuti da se kod Sali nalazi otočić *Katina*, a za opširnije tumačenje toga apelativa i razvitak značenja u pojedinim romanskim govorima pogledati u VINJA JE 75-76.

crkvice sv. Mihovila nekoć bila župnom crkvom sela *Murovljani*²⁴ koje se spominje u 13. st.

Antroponimskoga su postanja toponimi *Kābanice* i *Tonova punta*; toponim se *Škrivanat* ('pisarnica') povezuje s upravnom vlašću, a toponim *Murvica* fitonimnog je postanja. Posebno je zanimljivo da se dio Paga naziva po mletačkome uskliku *Aj malora*.

Na paškome području očuvan je, u hrvatskoj toponimiji razmjerno rijedak, metaforizacijom nastao hrvatski naziv za blatište *krinac* 'kaljuža' (< *krynica 'drvena zdjela'), a bilježimo i staro hrvatsko poljoprivredno nazivlje (npr. u toponimu *Ždribi* < *ždrib* 'zemljište dobiveno ždrijebom'). Od toponima motiviranih pomorskim nazivljem izdvajamo *Preže* (< mlet. *presa* 'vez'), a za stočarsko je nazivlje rasprostranjen apelativ *bunja* romanskoga podrijetla koji na Pagu označuje pastirski zaklon u suhozidu.

Katastarskoj općini Pag pripadaju i neki obližnji otoci. U povijesnim se vrelima veoma rano spominje otok *Maun*²⁵ (to je ujedno i najstarije potvrđeno ime, a nahodimo još i potvrde za likove *Maon*, *Maoni*, *Maounus*, *Maunus*). Ime je najvjerojatnije predrimsko, mediteransko (usp. Šimunović 2005: 37). Coronelli pak u 17. st. *Maun* te *Veli* i *Mqli brušnjak* naziva maunskim otocima. Apelativ *brus* u hrvatskoj obalnoj toponimiji označuje 'hrid, liticu'. U blizini Paga su još i *Veli* i *Mqli maškalic*. Imena su otoka mletačka te se izvode od gospodarskog apelativa *maškalic* (< mlet. *mascalizzo*) 'sušena ovčja koža'. Skupina pak od šest otočića nosi hrvatsko ime *Šeštakovci*.

2.7. POVLJANA

Ojkonim *Povljāna* tumači Skok kao izvedenicu tvorenu pomoću latinskoga sufiksa *-iana* od rimskoga imena *Paulus* (Skok 1950, 68), a da se radi o predijalnome toponimu smatra i Šimunović (2005: 79). Antička vrela, međutim, nisu zabilježila naselje *Paulianum, a prema dostupnim podacima najstarija povijesna potvrda *Poulyana* potječe iz 14. st. (CD XVIII, 428). Uvala *Stara Povljana* u liku *Pouiana* (*Vecchia*) zabi-

lježena je na Karti okolice Zadra V. M. Coronelli iz 1688. godine te u istom izvoru nalazimo zabilježen i lik *Pouiana Nova* za današnju Povljanu, smještenu 1,5 kilometar jugoistočno od starijega naselja. Nedaleko od Stare Povljane nekoć je postojalo naselje *Ljubljine* (< *ľubľ 'drag')²⁶.

Imena dijelova današnje Povljane uglavnom su hrvatskoga podrijetla, a postanje im je raznoliko. Manji je broj imena nastao prema toponomastičkim apelativima (*Lokvanj*) te antroponimima – prezimenima (*Ogujkin vrtal*) i obiteljskim nadimcima (*Smolići*). U drugoj su skupini toponimi motivirani ljudskom djelatnošću, bilo da je riječ o toponimima prema izgrađenim objektima (*Vrdjan* < tal. *guardia* 'straža') ili toponimima u svezi s duhovnom kulturom (*Vandelje*). Neka su imena motivirana zemljopisnim nazivljem (*Malo čelo*, dio Povljane na brdašću) i nazivima bilja, i to najčešćih stablašica u tome dijelu otoka (*Smokvica*, *Smokovka*).

Povljani pripada i naselje *Smokvica* koje se u povijesnim vrelima naziva i *Sučurac* (: *Sanctus Georgius*), čije je ime motivirano postojanjem srednjovjekovne crkve svetoga Jurja. Navedeni se toponim, kao ni istoimeni toponim koji se u povijesnim vrelima spominje na području Vlašića (Oštarić 1992, 41), ne nalazi u najopsežnijemu dosad objavljenom popisu toponima tvorenih dalmatskim pridjevom *san(c)tu(s)* (Šimunović 1996, 123). U uvali Smokvica nalazi se poluotok *Pumpurela* čije je ime motivirano romanskim nazivom grčkoga podrijetla (izvodi se od imena morskoga puža *prpora* 'Murex'; Vinja JE, III, 66-67) u značenju 'lukobran, kamenje nabacano uz mul' od mlet. *porporela* (usp. toponim *Porporela* u Dubrovniku). Na Pagu je spomenuti naziv toponimiziran te označuje topografski objekt koji drugi topografski objekt štiti od udara vjetra.

Katastarskoj općini Povljana pripada i naselje *Vlašići* koje se u povijesnim vrelima spominje od 11. st. Ojkonim je etnonimskoga postanja (do 17. st. bilježimo likove *Wlasici*, *Ulasici*, *Valassichi*) te se, po mišljenju Petra Šimunovića (2005, 105), ne odnosi na srednjovjekovne vlaške migracije, nego na starosjedilačko romansko stanovništvo. Povjesničari pak dijelove Vlašića *Pećina* i *Murvica* po-

²⁴ Zanimljivo je i tumačenje Mate Suića koji ime *Murovljani* izvodi kao *villa sancti Mauri* (Suić 2001, 17). Na području negdašnjih Murovljana uistinu postoji srednjovjekovna crkva sv. Mavra te pašnjak *Mavra*.

²⁵ Opširnije se na postanje i povijesne potvrde toga nesonima u ovoj monografiji osvrće Sobodan Čače.

²⁶ Na temelju mnogobrojnih hidronimijskih odraza na slavenskome prostoru Miklošič je rekonstruirao temeljno hidronimijsko značenje osnovne **ľjub-* 'blato, močvara' koje Skok odbacuje te sve toponime s osnovom **ľjub-* povezuje s glagolom *ľjubiti* 'voljeti' i drži da su antroponimijskoga postanja. Takvo tumačenje prihvaćaju France Bezljaj i Marko Snoj za slovenske toponime *Ljubečna*, *Ljubelj*, *Ljubično*, *Ljubinj*, *Ljubljana* i sl. Ono je najvjerojatnije točno i za većinu hrvatskih toponima koji u sebi imaju osnovu *ľjub-* te ih treba izvoditi od pokraćenih i izvedenih likova (*ľubo*/*ľuba*/*ľubel* i sl.) općeslavenskih složenih imena *ľubomirь, *ľubogojь*, *ľubomyslь* i sl. kojima se prvi dio imena izvodi od psl. *ľubь 'drag', odnosno glagola *ľubiti. Neke je pak toponime moguće vezivati i uz *ľub* < psl. *ľubь 'lupina, ljuska, kora'. Međutim, nijedno od tih tumačenja ne objašnjava razmjerno velik broj hidronimijskih odraza. Činjenica je da se većina paških toponima motiviranih osnovom **ľjub-* (*Ljubin*, *Ljubljina*, *Ljupčica*) odnosi na blatišta, a usp. i toponim *Ljubač* za blatnu uvalu uz more i naselje na obližnjem kopnu kod Ražanca.

vezuju sa srednjovjekovnim naseljima Pećani (*Pećani*) i Murovlani (*Murovlani*). Na području Vlašića izdvajamo pak oronim *Lovćen* (< dalm. *lau 'kamen').²⁷ O izloženosti istočnoga dijela Paga osmanlijskim upadima svjedoči toponim *Kulina* (< tur. *kule* 'utvrda'). Na javne se prostore odnose pak toponimi *Standarac* (< *standarac* 'postolje u koje se umeće jarbol s podignutim stijegom'), *Varoš* i *Veli dvor*. Odras su gospodarske djelatnosti stanovništva toponimi *Njivica* i *Tovarnica*.

Povljani pripadaju i tri otočića. Ime je *Mišnjak* motivirano nazivom ribe *miš* ('*Callionymus maculatus*'), a *Sikavac Mali* i *Veli* odnosni su toponimi u čijim se imenima krije apelativ *sika* 'greben' romanskoga podrijetla (usp. mletački *seca* < lat. *siccus* 'suh').

3. SEMANTIČKO-MOTIVACIJSKA RAZREDBA TOPONIMA

Na većini hrvatskih područja na kojima preteže toponimija hrvatskoga, odnosno slavenskoga podrijetla, toponimi su najčešće motivirani istaknutim obilježjem zemljopisnoga objekta, odnosno prema drugim toponimima ili pripadnošću. Polazište za razredbu toponima jest raščlamba značenja osnove (uglavnom imenske ili pridjevske) od koje je toponim tvoren, odnosno značenja koje je bilo temelj primarne motivacije imenovateljima. Već smo u uvodu napomenuli da se značejska razredba koju smo primijenili u ovome radu temelji na obrascu koji smo razradili u Odjelu za onomastiku i etimologiju Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje te da je to samo jedan od mogućih modela toponomastičke razradbe. Svjesni smo, naime, da se semantičko-motivacijska analiza nikada ne može provesti "bez ostatka", odnosno da bi se mnogi toponimi mogli razvrstati u više skupina.

3.1. TOPONIMI MOTIVIRANI GEOMORFOLOŠKIM ODLIKAMA ZEMLJOPISNOGA OBJEKTA

Toj najmnogobrojnijoj skupini toponima pripadaju imena motivirana zemljopisnim nazivi-

ma, toponomastičkim apelativima ili metaforama te toponimi imenovani s obzirom na oblik, izgled ili druga obilježja te razmještaj samoga zemljopisnog objekta. Pritom je stupanj terminologiziranosti pojedinoga naziva veoma raznolik na hrvatskome prostoru te pojedini apelativi u današnjim paškim govorima funkcioniraju kao toponomastički nazivi iako ih drugi hrvatski govori kao takve ne poznaju, dok se s druge strane mnogi općepoznati toponomastički nazivi na Pagu prepoznaju samo u toponimijskim odrazima. Ovdje provedena razredba temelji se na toponimskim odrazima općehrvatskih zemljopisnih naziva, ali i onih koji barem u nekom od paških govora imaju ustaljeno, odnosno već terminologizirano značenje. Poseban su problem zemljopisni nazivi metaforičnoga postanja jer dok su primjerice metafore *bok*, *glav(ic)a*, *sedlo*, *vrata*, *ždrijelo* i mnoge druge u potpunosti terminologizirane, u drugih je (*grba*, *jezik*, *oko*, *rebro* i sl.) teško odrediti stupanj terminologiziranosti bez obzira na mnogobrojne toponomastičke odraze na različitim dijelovima otoka Paga. Stoga je ova raščlamba ipak samo okvirna s obzirom na to da su nam dostupni samo rječnici govora Kolana i Paga, a za precizniju bi analizu trebalo provesti dodatna terenska istraživanja.

3.1.1. Zemljopisni nazivi u toponimiji (toponomastički apelativi i izvedenice)

3.1.1.1. toponomastički nazivi: *Armočina*²⁸ (B), *Bàra*²⁹ (B), *Bàrnja* (D), *Bàs* (usp. *basa voda* 'oseka'; PV), *Bašāca* (usp. *baš*³⁰ 'nizak'; P), *Basadūra* (< *basadura* 'nizina'; P), *Belolije* (usp. *baliol* 'uvalica' < lat. *valiolu*; Šimunović 1976: 14; L), *Blāca* (N), *Blāto* (K, N, P), *Bočina* (PV), *Bocinica* (P), *Bök* (K, N), *Bôk* (P), *Bračiči* (< *bračić* < *brak* 'pličak, podmorski greben'; L), *Břdo* (N), *Brīg* (B, D, L, N, PV), *Briščić* (N), *Brīzi* (K), *Brižāk* (K), *Brižāk* (B), *Brižiči* (P), *Brižić* (L), *Brižine* (PV), *Brižine* (K), *Brnājka*³¹ (< *brna* 'blato, kal'; PV), *Būža* (< mlet. *buso* 'rupa, jama'; L), *Būčijaci* (< *buk* 'voda koji buči', inače 'slap'; D),

²⁷ Skok ime crnogorske planine *Lovćen* izvodi od dalmatskoromanskoga *lau*, *laucellae* 'kamen, stijena', od lat. *lapis* < grč., a pretpostavlja čak predie. podrijetlo (Skok ERHSJ II, 276, 321).

²⁸ Toponim je usporediv s toponimima *Rmalj* i *Rman*. U sva tri slučaja riječ je o hidronimima. VOJMIR VINJA (JE 3: 126) donosi apelativ *rmōnka* 'zaštitni kamen na uglu kuće da kotači ne oštete zid' nepoznata postanja. Vjerojatno je riječ o apelativu nastalu metaforizacijom od hidronimskog naziva.

²⁹ Danas se u paškim govorima, što je slučaj i na većini hrvatskih otoka, ne rabi leksem *bàra* 'manje područje koje je stalno preplavljeno vodom'.
³⁰ *Bašāca* je dio Paga u udolini, smješten "nisko", uza samu morsku obalu. Pridjev *bas* 'nizak' mletačkoga je postanja i izvodi se od lat. *bassus* (Vinja JE, I, 47).

³¹ Među hrvatskim govorima, danas je apelativ *brna* kao vodna imenica opstao jedino u jeziku gradišćansko-hrvatskih čakavaca u značenju 'zemlja, glina', ali je nekoć bila rasprostranjena na čitavu hrvatskom prostoru, o čemu svjedoče mnogobrojni toponimijski odrazi te potvrde i kod kajkavskih i kod čakavskih pisaca.

Čikêr³² (D, N), Dêra (N), Derenica (usp. Derilo; N), Derilo (L), Derina (< derina 'ledina'; L)³³, Derine (N), Dînjiška (< *gъdbъ 'mokrina', 'kal', 'luža'; D), Dôc (< doc 'dolac'; K), Dôci (PV), Dóčići (PV), Dóla (PV), Dolčić (P), Dolčić (B), Dóle (PV), Dôlâc (N), Dolâc (L), Dolâc (B, P), Dólac (D), Dolice (< dola 'udolina'; B), Drâga (D, N, P), Drâga (< draga 'manja uvala, dolina, usjek među uzvisinama, krčevina'; B, K, PV), Drâge (K), Drâžica³⁴ (< dražica 'manja uvala'; P), Drâžica (N, PV), Drâžica (B, D), Drâžica (P), Drâžice (L, N), Drâžice (K), Drâžičina (N), Drâžina (L), Dumbačič (B), Dumbačič (< dumbalj 'manja lokva'; B),³⁵ Dumbâlĵ (D), Dumbâlĵ (< dumbalj 'vododerina'; L), Fôše (usp. foš 'prokop'; Kustić 2002: 166; D), Fûža³⁶ (< fuža 'morski prolaz' < vlat. *fodium; usp. fuž 'jazbina, prirodna šupljina'; P), Gâger (usp. toponim Jeger < lat. ager 'polje'; Vinja JE, II, 35; L), Gâće (< gat 'nasip'; P), Gâće drâga (B), Gârma³⁷ (< garma 'krški procjep'; P), Gazêtnica³⁸ (PV), Glavica (B, P), Glavice (PV), Gnoišće (< gnoj³⁹ 'blato'; N), Gramâce (B), Gramâča⁴⁰ (N, P, PV), Gramâče (N, PV), Gramâčine (PV), Gramânik (< Gramâčnik; D), Grêben (N), Grêda (PV), Hačêvica (< hat⁴¹ 'gat', Brač; N); Hûmić (< hum⁴²; D), Hrič (< 'zemlja pomiješana s mnogo malih kamenčića'; usp. grič 'vrlet'; K), Jâdra (< jadro 'vrelo'; N), Jâdrašce ('malo vrelo'; D), Jâdro (D), Jâdro (K, PV), Jamurina (P, PV), Jamurine (K),

Jâme (L), Jamurine (N), Japâga (< japaga 'duboka jama između stijena'; usp. razjapiti; K, PV), Jarûga (B), Jâz (P), Jažina (P), Jažine (PV), Jezerò (L), Jâz (N), Jâz (K), Jezerine (PV), Jèzero (N), Kâlinac (K), Kalinac (< kal; N), Kâlĵac (K, N), Kâlĵac (L), Kâlĵcâ (N), Kantûn (L, N), Kantunišće (B), Kâve (PV), Klânâc (N), Klânĉi (L, N), Kod vâle (P), Kôpna (D), Kôstînica (usp. Konštar < lat. costa 'rebro, obala, obronak'⁴³; PV), Kotlina (N), Krâj (L), Krûne (N), Kvâsilo (< kvasilo 'kaljuža'; PV), Labîn (usp. Albona < *alb- '*brdo'⁴⁴; ERHSJ II: 256), Ledîna (L, PV), Ledine (D, L), Livâda (B, K), Livâde (D), Lokûnja (< lokunja 'pličina' < lat. lacûna 'močvara'; P), Lôkva (D), Lôkva (N), Lôkva (B, K), Lokvânĵ (< lokvanĵ⁴⁵ 'mala lokva, uvalica'; PV), Lokvânĵ (P), Lokvânĵi (P), Lokvanĵič (L), Lôkve (N), Lôkvica (N, P), Lôkvica (PV), Lôkvice (B, L, N), Lôkvice (PV), Lôkvicko (P), Lôšika (usp. luča⁴⁶ 'grumen zemlje'; K), Lušiči (usp. luža⁴⁷ 'blato'; PV), Mârman (usp. mramor 'točilo'; v. Rmalĵ; N), Môšt (< most 'prevlaka'; P), Motišnjak (< matica; K), Mučêlâc (< dalm. monticellu 'brežuljak'; N), Mundanĵe⁴⁸ (N), Nâ poje (P), Na vrêlo (P), Narcêla⁴⁹ (B), Nĵivica (K, N), Nĵivina (K, N), Osâpnik (< *sъpъ 'nasut'; B), Ôvršćine (D), Pêćina⁵⁰ (D), Pećina (PV), Pećine (B, P), Pećine (B), Pêćine (D), Pećinice (B), Pećinice (N), Plânjka (< plana 'kamenita zaravan'; N), Plasâ (< plas 'čistina'; N), Plâsa

³² Prema kazivanju ispitanika čiker je 'manje kamenito brdašce u pašnjaku'. Na obalnome području između Posedarja i Maslenice bilježimo toponime Čiker i Kičer koji se također odnose na manje kamene uzvisine. Ako se radi o premetanju, ime bi možda trebalo izvoditi od slav. apelativ *kyčerъ koji je potvrđen u toponomiji većine slavenskih naroda. ARJ (5, 133) pod natuknicom kičer navodi značenje 'planinski nakičen kuk' koje je zabilježio Mihovil Pavlinović te navodi i selo Kičeri u Lici. Moguće je, međutim, da je riječ o metaforičnome nazivu koje se izvodi od lat. cicer 'slanutak' (usp. tal. cicheria) koji se u hrv. govorima javlja u likovima cicerica, cicerka, čičerka, čičarda, čičvarda (usp. VAJS 2003, 344–346).

³³ Petar Skok navodi apelativ der 'vapnena zemlja žute boje, ledina' te je tumači ilirskim podrijetlom i povezuje s alb. djerrë (ERHSJ I, 392). Šimunović isti apelativ izvodi od mlet. derro (ŠIMUNOVIĆ 2005, 98).

³⁴ Na Pagu se apelativ najčešće odnosi na pašnjake, krčevine u pašnjacima te polja, ali i na obalne uvalice.

³⁵ U Kolanu je dumbâlĵ u značenju 'manja lokva' terminologiziran.

³⁶ U Kolanu apelativ fûža označuje morsk uvalu.

³⁷ Etimologija je navedenoga apelativa nepoznata, najvjerojatnije predrimska. Na zadarskim otocima garma je 'usjek ili procjep u morskoj hridi' s nizom toponomastičkih odraza. Prema iskazu kazivača na Pagu, apelativ garma označuje i 'odvojeni prostor u pojati u koje se stavlja janje koje je ostalo bez majke s drugom ovcom kako bi ga ona prihvatila i othranila' (OŠTARIĆ 2005, 123).

³⁸ Čini se vjerojatnijim povezivati taj toponim s apelativom gaz nego s gazeta 'sitan mletački novac'.

³⁹ Iako apelativ gnoj u značenju 'blato' nije osobito plodan u zemljopisnom nazivlju, ipak ga bilježimo i na hrvatskim otocima (npr. Gnojini na Krku i Gnojische na Ugljanu; BROZOVIĆ RONČEVIĆ 1999, 14).

⁴⁰ PETAR SKOK (ERHSJ I, 606) povezuje apelativ gramača sa sveslavenskim apelativom gromada, dok ga Petar Šimunović (2004, 183) dovodi u svezu s latinskim grūmum 'hrpa kamenja'.

⁴¹ Usp. toponim Haći klod (< *Gaći oklod) u Dračevici na Braču (ŠIMUNOVIĆ 2004, 204).

⁴² Na Pagu apelativ hum označuje ogoljen kamenit brijeg.

⁴³ Latinski pridjev costalis u vulgarnom je latinetu zabilježen i kao constalis od čega je mogao nastati hrvatski lik Konštar zabilježen u okolici Neuma i u okolici Stona.

⁴⁴ U Novalji se navedenim toponimom imenuje golo kameno brdo.

⁴⁵ Apelativ je lokvanĵ najvjerojatnije nastao ukrštanjem hrvatskoga apelativa lokva (< psl. loky) i romanskoga locūna 'močvara' (< lat. lacūna; BROZOVIĆ RONČEVIĆ 1999, 38).

⁴⁶ Postanje apelativa nije prozirno. Više o tome u VINJA JE, II, 148.

⁴⁷ U Povelji su Lušiči lokalitet s više manjih vrela.

⁴⁸ Isto se ime bilježi i na otoku Rabu, a Skok ga izvodi od romanske osnove *munt- 'brijeg' < lat. montem (ERHSJ II, 482).

⁴⁹ Visoko kamenito brdo u pašnjaku; vjerojatno od Narca < *Na Rtac (ŠIMUNOVIĆ 2005, 88).

⁵⁰ Prvotno je značenje apelativa peč 'veliki kamen, živa stijena', a potom je označivao udubinu u stijeni koja je služila kao ognjište, usp. BEZLAJ ERSJ, III: 18.

(PV), *Plasića* (N), *Plāt*⁵¹ (< *plat* ‘strana’; ERHSJ II: 678; B), *Plāti* (< *plat*⁵² ‘zaravan, ravni teren’; P), *Poica* (usp. *poljica* ‘mala polja’; B), *Pöje* (P), *Pöljac* (PV), *Pölje* (L, N, PV), *Pölica* (< *polica*⁵³ ‘visoka, strma i uzdužna hrid’; B, N), *Pöljca* (L), *Pörat* (< *porat* ‘uvala s pristaništem’; D, K), *Potočina* (K), *Potöčnica* (N), *Pötoci* (D), *Potöci* (PV), *Prentür* (: lat. *promontorium* ‘pobrđe’⁵⁴; L), *Printür* (usp. *Prentur*; L, N), *Prîva* (usp. *previja* ‘udolina između brda’; B), *Prîvrat* (PV), *Proböj* (V), *Prödorina* (< *prodor* ‘vododerina’; PV), *Pûnta* (< *punta* ‘ratac, brežuljak’; D, N, P, PV), *Pûnta Rta* (< *punta* ‘rt’; N), *Puntêjcinö* (B), *Pûntica* (B, L, P, PV), *Püntîna* (< *puntin* ‘manji oštar vrh’; L), *Puntîne* (B), *Râvna* (B, P), *Râvne* (K, P), *Ravnîca* (B, L, N), *Ravnîce* (D, N, P), *Ričîna* (< *ričina* ‘potok’; PV), *Rîpišće* (< *ripa* ‘kamenjar’; B, D), *Rîvina* (< *rivina* ‘vododerina’; B), *Rmalj* (K), *Rmanj* (K), *Ručîca*⁵⁵ (B), *Rüidine* (< *rudina* ‘zaravan u kršu’; D), *Rüidine* (K), *Rüdinško* (P), *Sike* (< *sika* ‘greben’; N), *Skök* (< *skok* ‘zaskok’; L, N), *Slätina* (< *slatina* ‘bočato vrelo’; K, L, N), *Slätinica* (B), *Strána* (PV), *Strâna* (D), *Strânä* (B), *Štrânä* (P), *Sütéska* (N), *Škâr* (B), *Škârî* (< *škar* ‘plitko podmorje s hridinama’; L), *Škarîc* (< *škar* ‘veća udubina u kamenu’ < novomlet. *squero*; Vinja JE, 3, 228; K), *Škôj* (B), *Škräpa* (< *škrapa* ‘užljebina u vapnencu’; N), *Škräpe* (N), *Tajnä* (usp. *tajan* ‘greben’; PV), *Täle* (< *tale* ‘pličak nasred uvale odakle se povuče more za vrijeme oseke’; Kustić 2002, 378; P), *Täline* (usp. *Tale*; D), *Täline* (PV), *Točilä* (B), *Trâvnjak* (< *travnjak* ‘pašnjak’; L), *Vërši* (< *vrši* ‘vrhovi’; P), *Vodä* (< *voda* ‘zbiralište vode’; N), *Vodîce* (< *vodice* ‘prostor s više izvora’; D, P), *Vodoîč* (< *vodotič* ‘kraj, mjesto na kojemu se spajaju kopno i more’; N), *Vrîlo* (D), *Vrtäča* (D), *Vrtäča* (K), *Vrtäča* (N), *Vrûja* (B, D), *Vrûje* (P), *Vrûjica* (B), *Vrûlja* (K, PV), *Vrûlje* (PV), *Vrûljica* (D, N, P, PV), *Vrûljice* (K), *Zâdrina* (usp. *Jadra*; D, L, PV), *Zâglava* (< *zaglava* ‘ratac’; L, N)⁵⁶, *Zâglava* (P), *Zâglava* (B), *Zâglavak* (B).

Unutar skupine toponima koja obuhvaća toponomastičke apelative i njihove izvedenice najviše je toponima koji se odnose na morfološke oblike krša. Među njima je najviše ušćuvanih hrvatskih apelativa kao što su *dola*, *dolac*, *gat* (‘nasip’), *greben*, *greda*, *hrič* (usp. *grič* ‘vrlet’), *jama*, *japaga* (‘duboka jama između stijena’), *klanac*, *kotlina*, *pećina*, *petrač/petrić* (‘stjenovit teren’), *plana* (‘kamenita zaravan’), *plasa* (‘čistina’), *polica*, *polje*, *priva* (< *previja*), *ravan*, *sap* (‘nasip’), *suteska* ili *vrtača*⁵⁷. Predrimski su apelativi *garma* (‘krški usjed’) i *ripa* (‘kamenjar’), možda i *škrapa*⁵⁸ (‘pukotina između stijena’), a romanskoga su postanja apelativi *buža* (‘jama’), *gager* (‘polje’), *kava* (‘jama’), *plat* (‘strana’) i vjerojatno *luća* (‘grumen zemlje’) i dr.

Oronimne su osnove također pretežito hrvatske (*brdo*, *brig*, *hum*, *strana*, *vrh*), a nekoliko se paških toponima izvodi od romanske osnove **munt-* (lat. *mōns* ‘brdo’). Predrimskome sloju pripada vjerojatno oronim *Labin*⁵⁹, ime kamene uzvisine kod Novalje. Toponimi *Prentur/Printur* odraz su romanske apelativne osnove kojom se na sjevernome dijelu Jadrana imenuje pobrđe, a za već spomenuti *kičer* (koji se na Paguromeće u *čiker*), kojim se imenuju kameniti brežuljci, podrijetlo nije pouzdano protumačeno.

Na prisutnost ili neprisutnost biljnoga pokrova upućuju apelativi *derina*, *livada* i *skok* ‘zaskok’.

U obalnoj toponimiji prevladavaju romanski apelativi kao što su *bas* (‘oseka’), *beliola* (‘uvala’), *brak* (‘pličak, podvodni greben’), *fuža* (‘morski prolaz, uvala’), *sika* (‘podmorski greben’), *škar* (‘pličak s grebenima’), *škoi/školj* (‘otok’), *tajan* (‘greben’ ili *tale* ‘pličak’). Od hrvatskih su obalnih naziva ušćuvani *jaz* (koji odgovara romanskome *foš* ‘prokop’), *kopno* (‘priobalje’) i *kraj*.

Mnoštvo je odraza hidronimskih naziva te naziva za blatišta u paškoj toponimiji. Posebno su zanimljivi hidronimi *Jadra* (možda i *Zadrina*)

⁵¹ U Smokvici na Korčuli apelativ je *plat* dalmatsko-romanski prežitak koji se izvodi od vlat. *plattus (VINJA JE, III: 50) te označuje zaravan. Toponim *Plati* pak u Pagu označuje pašnjak.

⁵² Takvo je značenje toponima zabilježeno u Smokvici na Korčuli. Riječ je o dalmatsko-romanskome prežitku koji se izvodi od vlat. *plattus (VINJA JE, III, 50). Toponim *Plati* u gradu Pagu označuje pašnjak.

⁵³ Opširnije tumačenje navedenoga apelativa nahodimo u ŠIMUNOVIĆ 2005, 241.

⁵⁴ Usp. istarski toponim *Premantura/Promuntur*, creski *Prantur/Plantur* i krčki *Prementour* (ERHSJ III, 34).

⁵⁵ *Ručica* je plitka pješćana uvala. U podnožju brda Visoka Stran izvire iz ilovače zemlje više manjih izvora koji se spajaju i teku prema moru kroz kameni usjek. Potok su Metajnari zvali *Ričica*. Zbog pogrešnoga je zapisa od *Ričice* nastao lik *Ručica* koju neki već zovu i *Ružica*.

⁵⁶ U obalnoj toponimiji *zaglav* redovito označuje ‘manji poluotok na čijem je vrhu obla uzvisina’, ali nerijetko i ‘zaobljeno brdašće’.

⁵⁷ Taj apelativ iz krškoga nazivlja s mnogobrojnim toponomastičkim odrazima *СКОК* (1950, 77) smatra romansom augmentativnom izvedenicom od lat. *hortus* i odbacuje povezivanje s glagolom *vrtati*, iako *СНОЖ* (2003, 836), zbog stosl. *врѣрѣ* ‘vrt, jama’, ne odbacuje povezivanje s slav. **vr̥tati*, čemu bi u prilog govorili i mnogobrojni toponomastički odrazi na istočnome dijelu južnoslavenskoga prostora.

⁵⁸ To je veoma rasprostranjen naziv na krškome obalnom pojasu. *Skok* ga izvodi iz dalm. *crepa* < lat. *crepare* ‘raspuknuti se’, *crepantare (ERHSJ I, 274, s. v. *Criapis*). Usp. tal. *crepaccio* ‘pukotina’.

⁵⁹ Usp. homonimne toponime u Istri te kod Trogira. Za podrobnije tumačenje imena vidi rad Nikole Vuletića u ovoj monografiji.

u kojima je uočuvana hidronimska osnova **jadr-*. Hidronimi *Marman*, *Rmalj* i *Rmanj* odraz su praindoeuropskoga korijena **mer-* ‘glodati, gristi’, a slične odraze nahodimo u mnogim slavenskim jezicima od kojih je najzanimljiviji glagol *izmoromrati* ‘istočiti, izvesti’, zabilježen u ruskoj redakciji crkvenoslavenskoga jezika (Bezljaj 2003, 351, 1023), kojim su motivirani hidronimijski nazivi koji označuju točila ili, poput kolanskoga toponima *Rmanj*, lokvu. Bogatstvo hidronimijskih naziva (*jezero*, *lokva*, *lokvanj*, *ričica*, *ričina* ‘potok’, *slatina*, *vrilo*, *vrulja*) svjedoči o važnosti svake kapi vode za samo stanovništvo, ali i za stoku koja se napajala uglavnom na brojnim lokvama. Izvorske je vode bilo više na istočnome, a toponimi motivirani nazivima blatišta učestaliji su na zapadnome (*Bara*, *Blaca*, *Blato*, *Kalinac*, *Kaljac*) dijelu otoka. Apelativom *vrulja* imenuju se i slatkovodna i podmorska vrela.

Nadalje, homonimni apelativi počesto nose različita značenja. Tako je *bok* istodobno uvala, pašnjak izložen udarima bure ili pak brdo koje štiti od naleta sjevernoga vjetera. Očito je u starijim razdobljima u narodnome govoru bio živ hrvatski apelativ *rt* (i u oronimiji i u obalnoj toponimiji), prije negoli ga je u potpunosti istisnuo romanski ekvivalent *Punta*. Osim u tautološkom toponimu *Punta Rta*⁶⁰, to se očituje i u toponimima kao što je *Zrće* (‘zarće, za Rtom’) ili *Zali rt*.

Zemljopisno nazivlje uočuvano u paškoj toponimiji moći će se u potpunosti protumačiti tek kad se dobije iscrpniji uvid u zemljopisno nazivlje susjednih kvarnerskih i sjevernodalmatinskih otoka.

3.1.1.2. toponomastičke metafore: *Antikôr* (< *antikora* ‘sidro’; K), *Bâvča drâga* (< *bačva*; K), *Badnîšća* (< *badanj* L), *Badnĭ* (P), *Badnĭna* (K),

Berĭknica (usp. *berikata*⁶¹ ‘Adamova jabučica’; Oštarić 2005, 44; B), *Bisäge* (D), *Bocunĭc* (K), *Bocunĭne* (B), *Bökarska glavĭca* (< *bokar* ‘pehar’; N), *Bŭkarica* (D), *Cĭcavac* (N), *Čimburĭc* (< *čimbur*⁶² ‘dimnjak’; L), *Čŭn* (< *čun* ‘kameni brijeĭg’; K, N), *Čŭnji* (PV), *Dĕbeli nôs* (< *nos* ‘šiljati rt’; N), *Flök* (< *flok* ‘pramčano trokutasto jedro’; Oštarić 2005, 115; L), *Galijôla* (< *galija*; L, N), *Gĕrbe* (B, P), *Golĭja* (< *golija* ‘pristanište’ < *galija*; P), *Gĕrba* (D, N, PV), *Gĕrbe* (K, PV), *Gĕrbica* (D, K, P, PV), *Gĕrbina* (PV), *Gĕrbĭšinac* (K), *Gĕrlovo* (PV), *Katĭne* (< *katina* ‘prevlaka’ < lat. *catĕna*; P), *Katĭnica* (PV), *Katĭde* (N), *Klabŭk* (B), *Krĭnâc* (< *krinac* ‘kaljuĭza’⁶³; D, K, PV), *Krĭnâc* (P), *Krĭncĭ* (PV), *Krĭvi stŭp*⁶⁴, *Kŕletka* (D), *Krŭna* (L, B, P), *Kŕpica* (< *krpica* ‘mali komad zemlje’; usp. *peča*; K, N), *Kuĭsina* (D), *Kŭsĭ* (K), *Kŭt* (K, N, PV), *Kvadrâte* (P), *Kvâdri* (B), *Lâĭdina* (N), *Lĕbarska drâga* (P), *Lĕbarska lôkva* (P), *Lĕbarsko* (P), *Lebrĭna* (N), *Lebrĭne* (N), *Lopârnică* (PV), *Lopâta* (K), *Lopâta* (P), *Lopâtica* (N), *Lopâtice* (N), *Lŭkovac* (< *luk*; D), *Lŭla* (D), *Lumbrĕlica* (L), *Lumbrĕlice* (B), *Nogâvica* (N), *Nôĭĭ* (< *noĭ* ‘oštra stijena’; N), *Noĭĭca* (< *noga* ‘okrajak polja’; B, D, K), *Orŭĭšno* (usp. *obruĭc*; P), *Orĭtânice* (< *ortarnica* ‘greda’ < *oltarnica*; P), *Pĕzdĭna*⁶⁵ (PV), *Pĭĭznjak* (< *piĭznjak* ‘tijesan, uzak prostor’; Oštarić 2005, 344; L), *Pĭncĭna drâga* (< *pinac* ‘udo’⁶⁶; N), *Pĭnĕeva rŭpica* (D), *Pleĕĕ* (N), *Pleĕĕ* (L), *Pleĕĕova drâga* (P), *Pod Oci*⁶⁷ (B), *Portŭn* (B), *Postôl* (N), *Propâdavica* (< *propadavica* ‘rasjed’; K), *Prôpast* (< *propast* ‘provalija’; P), *Prôzôr* (N), *Prŭtna* (PV), *Pŭlpit* (< *pulpit*⁶⁸ ‘štionik, uzdignuto mjesto s kojega se čita Sveto pismo ili propovijeda’; ERHSJ III, 74; N), *Rĕbra* (L), *Rŭpa* (B, P), *Rŭpe* (D), *Rŭpica* (D), *Sĕdla* (L, N), *Segâl* (usp. *sigal*⁶⁹ ‘drveni sud za vodu’; usp. veljot. *sedla*, *sieglu*;

⁶⁰ Primjera je toponomastičkih tautologija na sjevernome Jadranu mnogo, osobito u Istri (npr. *Cal fundusa*, *Lago Iesero*, *Monte Brdo*, *Fiume Recca* itd.), a na Cresu nahodimo dvočlani toponim *Punta Ertec* (Brozović Rončević 1998, 13).

⁶¹ Zbog činjenice da se lokalitet *Beriknica* nalazi na močvarnu tlu ne isključujemo posve ni mogućnost da je u toponimu možda uočuvan naziv za blatište *berak* ‘močvara, lokva’ (< mađ. *bereg* ‘obala’; apelativ je *bereg* posuđen iz nekoga od slavenskih idioma kojima se govorilo na području današnje te je navedeni apelativ primjer kružnoga posuđivanja) koji je dosad potvrđen uglavnom na kajkavskome području (usp. Brozović Rončević 1999: 3).

⁶² U zadarskom je zaleđu i na susjednom kopnu *čimbur* jelo od jaja, skorupa i luka (< tur. *çilbir*, *çirbir*), usp. selo Čimbur kod Knina.

⁶³ Usp. ERHSJ II: 196 *krinjica* ‘vir’. Apelativ *krina* u Kolanu označuje veći drveni kabao za pranje rublja (Oštarić 2005: 198), a na hrvatskom su povijesnom području apelativi *krnica* i *krinica* označivali drvenu posudu (< psl. *krynica ‘drvena zdjela’; Brozović Rončević 1997: 23).

⁶⁴ Navodno je dobio ime po stablu krive masline. Međutim, apelativ *stup* u Duvnu označuje ‘obradivu zemlju jednog vlasnika koji je drži u cjelini i u čijem opsegu nema tuđe zemlje’ (Šimunović 2004: 192). Nije nemoguće da je u tome značenju apelativ uočuvan i na Pagu. Zanimljiv je to i star prežitek hrvatskoga običajnog prava.

⁶⁵ PETAR ŠIMUNOVIĆ (2005: 258) izvodi slične toponime od *pešćica/pišćica* ‘pištalo, vrelo koje pišti’. PETAR SKOK (ERHSJ II: 668) navodi toponim *Pizdina* kod Bakra. Kod hidronima motivirani osnovom *piskl/*pišt* često dolazi do ukrštanja navedene osnove (< psl. *piskati) i apelativa *pijesak* (< psl. *pēsĭk) jer voda na izvoru usitnjavanjem kamena stvara pijesak (Brozović Rončević 1997: 21). Ipak se čini vjerojatnijim da je toponim metaforičkoga postanja, pogotovo uzmemo li u obzir činjenicu da se i ime *Piĭznjak* odnosi na malu i usku uvalu.

⁶⁶ Na Visu apelativ *pinĭn* označuje ‘vrh, vršak’, a u Splitu je *pinĭn* ‘vrh čempresa’ (VINJA JE, III: 30). Vjerojatno u tome semantičkome polju valja tražiti i prvotno značenja paškoga apelativa *pinac* ‘udo’ na Pagu. U Neretvanskoj krajini bilježimo osobni nadimak *Pĭnc* koji se nadijeva osobama sklonima naglim promjenama ponašanja (usp. i paško *pinĭt* se ‘visoko dizati nos, praviti se važan’; KUSTIĆ 2002: 291).

⁶⁷ Na brdu iznad uvale *Teplice*, okrenute prema jugu, ističu se dvije pećine, malo razmaknute jedna od druge, pa podsjećaju na oči.

⁶⁸ Lokalitet *Pulpit* odnosi se na povišeni dio jednoga pašnjaka u K. O. Novalja.

⁶⁹ Dalmatski apelativ *segal* ‘drveni sud za vodu, vjedro’ (< lat. *sĭtŭla*), od kojega se izvodi taj povljanski toponim *Segal*, nije poznat na Pagu kao apelativ, već se vjedro naziva *cigal/cigal*. (usp. rad Nikole Vuletića u ovoj monografiji). Stariji je romanski apelativ djelomično istisnut od mlađega (mletačkog) apelativa *siĕ* (ERHSJ III, 228).

PV), *Skäle* (N), *Slög* (< *slog* ‘komad zemlje’; Oštarić 2005, 458; D), *Složī* (B), *Složine* (PV), *Stacića* (< *stacića* ‘drveni badanj’; Oštarić 2005, 471; D), *Stogāj* (< *stogalj* ‘veliki stup’; Oštarić 2005, 475; B), *Štōlci* (P), *Šašica* (< *šašica* ‘šašica’; P), *Šemek* (usp. *šembek* ‘vrsta mreže’; D), *Škalice* (P, PV), *Škānica* (< *škanj*⁷⁰ ‘podmorski greben’), *Škatēlac* (usp. *Škatule*; PV), *Škātule* (< *škatula* ‘škrinja’; N), *Škovardāra* (usp. *škrovada*⁷¹ ‘posuda za pečenje’; N), *Škurāde*⁷² (vjerojatno < *škur* ‘taman’; P), *Tarkijica* (< *tarkija* ‘kožni remen’ < tur. *terki* ‘koža’; N), *Triget* (< *tergum*⁷³ ‘leđa, hrbat’; N), *U Ōci* (< *oko* ‘vrelo iz kojega voda polako otječe’; P), *Vēliki lēbar* (P), *Vratāca* (N), *Vrätolom* (D), *Zaik* (< *zaik* ‘ratac’ < *zaik* ‘jezik’⁷⁴; B, N), *Zāklōpac* (usp. *zaklopical/zaklopatica* ‘uvala s uskim od vjetra zaštićenim vratima’; Šimunović 2005, 266; B), *Zār* (N), *Ždrilō* (< *ždrilo* ‘tjesnac’; PV).

Izvori su toponomastičkih metafora raznoliki. Najčešći su izvor metaforizacije predmeti iz svakodnevnih upotrebe: *antikor*⁷⁵ (‘sidro’), *badanj* (u obalnoj toponimiji i mikrotoponimiji), *bisage* (u imenu polja), *bocun* (za vrhove stožasta oblika), *bukar* (obično se odnosi na manje uzvisine), *katri-da* (< *katri-da* ‘velika kamena gromada’), *klabuk* (u oronimiji označuje mjesta na kojima su pastiri tražili zaklone za sebe i stoku), *lopar* (u obalnoj toponimiji), *lopata* (u oronimiji i mikrotoponimiji), *lula* (za polje), *lumbrela* (tim se nazivom označuju skloništa od kiše u šumi ili na poljima; usp. naziv *klabuk*), *nož* (‘oštra stijena’), *sedlo* (‘prijevoj’), *stacića* (usp. *badanj*), *škanj* (‘greben’), *škatula* (apelativ se odnosi na stjenovit teren i javlja se u obalnoj toponimiji i oronimiji) i *Zar* (riječ je o mjestima u okolici blatista ili vodotoka uz koje se stvara sumaglica). Nazivi su u svezi s graditeljstvom *čimbur* (kojim se imenuju pećine s uskim otvorom), *prozor*, *skale*, *stogaj* (‘veliki stup’) te usporedni hrvatsko-romanski nazivi *most* i *katine* (za prevlaku) te *portun* i *vrata* (oba se odnose na otvore u ogradama i torovima, s tim da je apelativ *vrata* ujedno potvrđen i u obalnoj toponimiji). Obilno su potvrđene i metafore prema dijelovima tijela. Uščuvani su tako apelativi *cica*,

grba (za neravan teren, ali i za brdo s dvama vrhovima i polja pod njim⁷⁶), *grlo* (za uzak prolaz), *lebro/lebro* (u kopnenoj mikrotoponimiji), *noga* (za okrajak polja), *nos* (za šiljati rt), *oči* (pri imenovanju pećina, ali i u hidronimiji gdje apelativ *oko* označuje vrelo iz kojega voda polagano otječe), *pinac*, *pizda* (označuje uske uvale i vrelišta), *pleće*, *šaka* (u obalnoj toponimiji), *zaik* (‘jezik’; u oronimiji) i *ždrilo* (za tjesnac) koji je u potpunosti terminologiziran isto kao i *sedlo*.

Pomorsko se nazivlje ogleda u metaforičkim nazivima *flok* (‘trokutasti pašnjak’), *galija* (za pristanište), *lađa* (za uleknuće), *šemek* i *triget*. Iz crkvenoga nazivlja uščuvani su na Pagu toponimi motivirani apelativom *ortarnica* (koji odgovara apelativu *greda*) i *pulpit* (odnosi se na povišeno mjesto u pašnjaku). Iz kuhinjskoga je nazivlja posuđen apelativ *škrovada*. Nazivima su provalija motivirani toponimi *Propadavica*, *Propast* i *Vratolom*, a neravan teren ili udubinu označuje apelativ *rupe*. S tipovima su obradivog zemljišta u svezi nazivi *kus*, *slog* i *špeta* koji označuju komad obradive površine.

3.1.2. Toponimi s obzirom na razmještaj, oblik i izgled tla ili vode

3.1.2.1. toponimi prema smještaju zemljopisnog objekta: *Arijafūn* (< *arija* + *fune* < *funis* ‘konopčić’; P), *Basadūra* (usp. *pasadur* ‘pašnjak u dragi izloženoj naletima vjetra’; P), *Beldevēr* (K), *Belvedēr* (< *belveder* ‘vidikovac’; B, N, P), *Belvedīr* (N), *Čelīne* (< *čelo* ‘brdo okrenuto prema suncu’; N), *Čelnica* (L), *Čelnica* (D), *Dūška* (< *duška* ‘prostor otvoren udarima vjetra’ < *duhati* ‘puhati’; K), *Frontāl* (B), *Idro*⁷⁷ (B), *Jūžne krūne* (L), *Jūžni bōk* (K), *Jūžnja drāžica* (N), *Jūžnja Girenica* (K), *Jūžnja pūnta* (N), *Jūžnja pūnta Koromācine* (P), *Jūžnja pūnta* (P), *Jūžnjāča* (P), *Jūžnji Gērm* (P), *Jūžnji Gēm* (K), *Kucejāk* (‘mjesto s više okuka’; B), *Lēdena drāžica*⁷⁸ (N), *Ledenik* (P), *Lepār* (< *lepar* < *repar* ‘zavjetrina’; N), *Leparīc* (N), *Pahōtica*⁷⁹ (< *pahnuti* ‘udariti, mlatiti’; N), *Mrzlānōvica* (N),

⁷⁰ Prvotno je značenje apelativa *škanj* ‘klupica’ (ERHSJ III, 398). Riječ je o apelativu dalmatskoga postanja.

⁷¹ Toponime motivirane navedenim apelativom nahodimo na Žirju, Istu, Lavdari, Zverincu, Kornatima i Krku te se na njima odnosi na lokalitet koji “svojom izduženom prevlakom naliče na držak, dok je glavni dio otoka okrugao kao tava” (VINJA JE, III, 175). I novaljska se *Škovardara* nahodi na sličnome položaju.

⁷² *Škurāde* su obalni toponim kojim je imenovan pojas na kojemu se nalaze velike stijene.

⁷³ *Triget* je u Novalji i uvala i pašnjak (nazvan po istoimenoj uvali).

⁷⁴ Spomenuti apelativ navodi KUSTIĆ (2002, 412), dok ga OŠTARIĆ (2005) nije zabilježio u Kolanu.

⁷⁵ Očekivalo bi se da je riječ o sidrištu, no *Antikor* je polje.

⁷⁶ Isto značenje bilježimo i na Virgadi (JURIĆ, SKRAČIĆ, ŠPRLJAN, VULETIĆ 2009, 86).

⁷⁷ Riječ je o polju u Barbatu koje je izloženo jakim udarima vjetra.

⁷⁸ Riječ je o dvjema uvalama okrenutima udarima bure.

⁷⁹ Riječ je o pašnjaku izloženu snažnim udarima vjetra.

Mřzlo (N), *Paklënica*⁸⁰ (< *paklen* ‘nepogodan’; B), *Podānci* (< *podanak* ‘donji dio terasastoga terena’; D, N, PV), *Podānci* (B), *Podānak* (K), *Pod zapōdak* (: *zapad*; B), *Prisinica* (usp. *prisoje*; PV), *Pūhālo* (< *puhati*; L), *Pūnta šričnica* (P), *Pūnta špije*⁸¹ (P), *Sajūžnja pūnta* (L), *Sajūžnji kānat* (L), *Samōrašnja nřiva* (N), *Samōrašnji brīg* (L), *Samotvōrac*⁸² (N), *Štraničina nřiva* (P), *Tōmbulka* (D), *Tūmbulka* (< *tumbulati se* ‘prevrtati se od vjetra’; K), *Usrēdak* (L), *Ustran* (B), *Vēliki lād* (< *lad* ‘hlad’; PV), *Vitnica* (< *viti*; K), *Zakūčenica* (B), *Zāli řt*⁸³ (N), *Žāmēt* (< *zamet* ‘mjesto izloženo jakim udarima bure’; P), *Zīr* (< *zir* ‘vidikovac’ < *zreti*; PV), *Zmōrašnja drāžica* (N), *Zmōrašnja fuža* (PV), *Zmōrašnja pūnta* (N), *Žmōrašnja pūnta Tankōga* (L), *Zmōrašnja pūnta Koromācine* (P), *Zmōrašnje blāci* (K), *Zmōrašnji bōk* (K), *Zmōrašnji Gřm* (K), *Žestōko* (B), *Žestōko* (‘mjesto izloženo jakim udarima bure’; P)

Najveći je dio toponima iz ove skupine motiviran izloženošću zemljopisnoga objekta udarima bure, tako da se u sadržaju toponima često kriju upozoravajuće poruke (*Paklenica*, *Tumbulka*, *Žestoko*), a znatno se rjeđe navode mjesta pogodna za ispašu ili pristajanje plovila (*Lepar* < *lepar* ‘zavjetrina’, vjerojatno i *Uhlinac*). Toponimi *Arijafun* i *Vitnica* metaforičkoga su postanja. Manji je broj toponima motiviran izloženošću zemljopisnog objekta Sunčevim zrakama (*Čeline*, *Prisoje*). Toponimi *Belveder*, *Punta Špije* i *Zir* označuju vidikovce na kojima su u prošlosti mogle biti smještene promatračnice. Novaljski toponim *Belvedir* zabilježen je kao *Belveder* 1289, a kao *Belvedir* 1367. Njemu je usporedan hrvatski paški toponim *Zir* (< *zdrēti), ali i rapski romanski toponim *Miral*. S druge su strane u potpunoj oprjeci toponimi *Punta šričnica* i *Zali rt* od kojih prvi imenuje rt oko kojega je plovidba sigurna, a drugi rt oko kojega je plovidba opasna. U paškoj toponimiji nahodimo i toponime motivirane stranama svijeta (zastupljeni su toponimi koji se odnose na topografske objekta koji su okrenuti prema

jugu i zapadu) te toponime motivirane blizinom mora.

3.1.2.2. toponimi koji označuju oblik i površinska svojstva tla ili vode (izravni i metaforični): *Bēla čelā* (N), *Bēla glavica*⁸⁴ (B), *Bēla pūnta* (P), *Bēli brīg* (B), *Bēli kāmik* (B), *Bēle štēne* (P), *Bēlo* (K, N), *Bīla glavica* (PV), *Bīli lāzi* (PV), *Bīla pūnta* (D), *Bīli brīg* (D), *Bonapārte*⁸⁵ (< *bona parte* ‘dobar/plodan dio’; N), *Cērna glāvā* (P), *Cērna glavica* (B), *Cērna grēdā* (B), *Cervēni brīg* (P), *Cřna glāvā* (K), *Cřna pūnta* (K), *Cřni puntin* (N), *Crnoklāde* (: *ogorjelište*; PV), *Crnjēlica* (D), *Cřvena rūpa* (D), *Četvřta klāša* (K), *Čīsta* (K), *Čīsta vōda* (K), *Dēbela čēla* (N), *Dēbela drāga* (D), *Debēla pūnta* (B), *Dēbelo* (P), *Dēbelo celō* (P), *Dēbelo čēlo* (D), *Dōbar potōk* (N), *Dōbra pūnta* (PV), *Dōbra Slātina* (K), *Dobrīkōvac* (K), *Dōbri štāni* (P), *Drūga klāša* (K), *Dubrōvnik*⁸⁶ (PV), *Dūga drāga* (D), *Dūga glavica* (B), *Dūga nřiva* (B), *Dūgā nřiva* (P), *Dūga nřivica* (B), *Dūgi lāz* (B), *Dugāča* (D, L, N, PV), *Dugāče* (K), *Dugāče* (PV), *Dugāčica* (K), *Dugāčica* (N), *Dugāj* (P), *Dugājī* (L), *Dūgalj* (N), *Dugājļ* (K), *Dūgoveska* (< *ves* ‘vas’; N), *Dugūn* (N, PV), *Dumbōčica* (D, L), *Dumbōka* (D, K, PV), *Dumbōka drāga* (PV), *Dvā brāta*⁸⁷ (B), *Dumbōčica* (P), *Dumbōka*⁸⁸ (B, N), *Dumbōka drāga* (P), *Dumbōka lōkva* (P), *Dvī kāmēnice* (D), *Golīnsko* (N), *Gūsta drāga* (B), *Gūsta glāvā* (< *gust* ‘šumovit’; B), *Kāmenjak Krlič* (usp. *krļjav* ‘gol’; N), *Klāše* (< *klaša* ‘klasa pašnjaka’; K), *Kočālļ* (< *kočalj* ‘plitka blatnjava lokva’; Oštarić 2005: 186; L), *Krivāča* (N), *Krīva drāga* (PV), *Krīve plāse* (PV), *Krīve drāge* (B), *Krīvi brīg* (PV), *Kūsaste drāžice* (D), *Lēdin glavica* (‘travnata glavica’; D), *Lēsna* (< *les* ‘nanos’; D), *Līpoglava* (K), *Līšā* (usp. *Plišā*; N), *Mērke pečīne* (B), *Mērka pūnta* (B), *Mērki dumbāj* (B), *Modrīne* (B), *Mřka pūnta* (K), *Mrkūše* (D), *Na lišo* (< *lišo* ‘ravno’; B), *Oštri čēlāc* (N), *Plēšenica* (PV), *Plišā* (< *pliša* ‘predio na zemljištu gdje gotovo nema raslinja, trave’; N), *Plišā* (D), *Plišādūra* (< *pliša*; B), *Plītka lōkva* (P), *Plītka pūnta* (P), *Plītka vrūja* (P), *Plītki krāji* (P), *Pōkrivena glāvā* (< *pokriven* ‘travnat’; P), *Rāsovača* (< *rasova* ‘rasoha’; PV), *Rāsuta glavica* (B), *Rāvna drāga* (B, K), *Rāvna drāžica* (N), *Rāvna gramāčica* (N),

⁸⁰ Toponim se odnosi na veoma nepristupačnu uvalu nepogodnu za pristajanje brodova za burna vremena, a inače bi ga trebalo vezivati uz srodne toponime *Pakline*, *Pakleni otoci* i sl. koji se izvode od *paklina* ‘smola za premaz brodova’.

⁸¹ Riječ je o rtu pogodnu za postavljanje promatračnica.

⁸² Navedena je uvala otvorena prema buri.

⁸³ Plovidba oko Zaloga rta veoma je opasna.

⁸⁴ Oba su toponomastička referenta pašnjaci.

⁸⁵ Bonaparte je novaljski zaselak u kojemu žive Vidasi u okolici kojega su "dobri" pašnjaci i krčevine.

⁸⁶ *Dubrovnik* je dio Poveljane uz more koje se nalazi na nižoj nadmorskoj visini od drugoga dijela obale.

⁸⁷ Riječ je o pašnjaku s dvjema istaknutim velikim stijenama.

⁸⁸ *Dumboka* je često ime uvala, izvodi se od psl. pridjeva **gl, bokъ* ‘dubok’ sa sekundarnom nazalizacijom.

Râvne drâge (B), *Rûđenac* (PV), *Stâra strûga* (PV), *Sûrak* (< *sur* ‘pepeljastosiv’; PV), *Svičân* (< *sviti*; N), *Šantîš* (usp. *šantiti* ‘potonuti’; D), *Širôka drâga* (B), *Širôka glâvâ* (B), *Širôka pûnta* (P), *Širôki çelâc* (N), *Škrîlina* (< *škrilj* ‘plosnat kamen’; D), *Škrlîne* (PV), *Škûra peçina* (< *škur* ‘taman’; N), *Škûrnjaça* (D), *Šûplja škâmlica* (N), *Tankâ pûnta* (B), *Tankâ pûntica* (N), *Tankô* (P), *Têsna drâžica* (N), *Têsne drâžice* (N), *Têsno* (N), *Terjâra* (‘tri jare’; B), *Trî bôka* (P), *Trî brâta* (B), *Trî glâve* (P), *Trî gramâçe* (D), *Trî lûkê* (B), *Trî sestriçe* (B), *Trilôkvica* (N), *Trolôkve* (B), *Tûsto çelô* (< *tust* ‘širok’; N, PV), *Visoka* (PV), *Zelêna glavîca* (N)

Većina je toponima iz ove skupine višočlana i to pridjevskoga postanja, s tim da pridjevi u toponimiji poprimaju posebna značenja: *debeo* i *tust* ‘širok’; *dobar* ‘plodan’ (uz gospodarski naziv), ‘čist’ (uz obalne toponime i hidronime) ili ‘pogodan za plovidbu’; *gust* ‘šumovit’; *mrk* i njemu usporedni romanski pridjev *škur* ‘taman, neizložen Sunčevim zrakama’; *plešiv* ‘ogoljen’; *pokriven* ‘travnat’; *suh* ‘povremeno ispunjen vodom’; *tanak* ‘uzak’. Dio je toponima motiviran i bojama: *bellbil* (u obalnoj toponimiji ima i značenje zapjenjen ili mjesto na kojemu je more toplije, u hidronimiji označuje svijetle i čiste vode, a u oronimiji brda okrenuta Suncu), *crn* (antonim pridjeva *bijel*), *crven* (označuje i brda okrenuta prema istoku), *sur* (označuje i mjesta s pjeskovitom zemljom) i *zelen* (‘travnat’). Navodimo i mogućnost da se toponime motivirane plavom, crvenom, bijelom i crnom bojom može dovesti u svezu sa starijim načinom određivanja strana svijeta (usp. npr. *Bijela* i *Crvena Hrvatska*). U istaknutim toponimima motiviranim pridjevima *crn* ili *bijel* moguće je možda tražiti prežitke pretkršćanskih slavenskih vjerovanja, ali najčešće se radi o antonimnim toponomastičkim odnosima koje nalazimo i izvan slavenskoga jezičnog prostora.

3.1.2.3. toponimi koji se odnose na sastav i osobitosti tla ili vode: *Bâbe* (< *baba*⁸⁹ ‘veliki kamen, hridina’; N, PV), *Bâbin kûk* (N), *Bâbina* (D), *Bâbina bûža* (L), *Banjadôlac*⁹⁰ (< *banja* ‘vre-

lo’; usp. lat. *balneum*; K), *Bisâçica* (< *bisk* ‘pijesak’; N), *Blâtina* (< *blatina* ‘blatno područje’; K, PV), *Blâtница* (L, PV), *Blâtница* (usp. *Blatina*; B), *Blâtница* (< *blatnica* ‘vlažna njiva’; L, N), *Blâtнице* (K, N), *Blâtuška* (N), *Brûsêl* (< *brusel* ‘cementni lapor’; B, N), *Brûsêl* (PV), *Brušêl* (P), *Brûsêli* (N), *Bûbiçinka* (< *bubica* ‘plosnati kamen’; Oštarić 2005, 63; N), *Bûçaci* (< *buçati*; L), *Crljenice* (< *crljenica* ‘crvena zemlja’; N), *Crvena zêmlja*⁹¹ (N), *Çermica* (usp. stl. *çerm* ‘crven’; L), *Çipônjac*⁹² (usp. *Šipnate*; N), *Fûnda* (usp. *funt*⁹³ ‘dobra zemlja bez kamenja’; K, L, N), *Fûndice* (N), *Fûrnja* (‘topla uvala’ < *furnja* ‘peć’; L), *Gladnice* (usp. *Gladuša*; L), *Gladuša* (< *gladuša* ‘slaba zemlja’; N), *Gladuše* (L), *Gnjîla* (D, PV), *Gnjîlovaça* (D), *Govněna pûnta* (< *govnen* ‘smrdljiv, prljav’; K), *Govnjênjâk* (N), *Grûh* (< *grohot* ‘kamenito tlo’; N), *Grûh* (D), *Gruhâljevica* (D), *Grušina* (D, PV), *Grûšna* (< *gruž* ‘izdignuti kamen’; P), *Hripe* (< *hripa* ‘kamenjar’; K), *Hripnjak* (PV), *Ilinka* (< *ilo* ‘ilovaça’, N, P), *Ilo* (B), *Ilovaç* (N), *Ilovaça* (PV), *Jâdâvci kantîc* (N), *Kaljîna* (< *kaljina* ‘blatnjav teren’; N), *Kâmeniti stôl* (N), *Kâmenjak* (K, N), *Kamenjâk* (N), *Kâmik* (PV), *Kârša* (< *kars* ‘kamenjar’; N), *Kîršina* (< *kršina*; P), *Klopôtnica* (< *klopot*; N), *Krpaçûta* (< lat. *carpa*⁹⁴ ‘stijena’; N), *Lišice* (< *liš* ‘loše kakvoće’; PV), *Lokvêno pòlje* (N), *Lokvîna*⁹⁵ (D, PV), *Malenîca* (< *malen/malin* ‘područje bogato vodom’; N), *Mâlenica* (P), *Mâlin* (B, P), *Mâline* (B), *Melâc* (B), *Meladûra* (D, N), *Melîne* (K, PV), *Melnîca* (< *mel* ‘pijesak’; L, N), *Melûra* (B), *Melûre* (B), *Mèrzla vòda* (B), *Milâc* (< *mill/mel* ‘pijesak’; P), *Milova nîvica* (N), *Misérovice* (‘zapuštene njive’; D), *Mișâna* (: *mišana zemlja*; B), *Mrâmorna drâga* (N), *Mršôvice* (< *mršav* ‘loš’; N), *Péça lâz* (D), *Peçâšna* (< *peçašna* ‘pješčana’; N), *Pêšçe* (B), *Pêščina* (PV), *Pêziç*⁹⁶ (< *pezer* < tur. *bezer* ‘siromah’; N), *Plôça* (L, PV), *Plôçe* (D, N, PV), *Prlînjac* (usp. *Prnica*; D), *Prnica* (< *prnica* ‘prnjavica, prhla zemlja’; K), *Prnja lâzi* (PV), *Prnjavci* (PV), *Prnjavice* (PV), *Prokôpano* (K), *Prva klâša* (K), *Puklica* (< *publica* ‘rahlo plodno zemljište’; Kustić 2002: 317; B), *Pûnta pêšça* (< *pesak* ‘pijesak’; N), *Rîpišçe*⁹⁷ (‘kamenjar’ < *ripa*

⁸⁹ *Baba* je ujedno i ime ženskoga demona, personifikacija ženskoga pretka, možda eufemizam za božanstvo plodnosti (Brozović Rončević 1987, 123). Na otoku Pagu nalazimo mnoge prežitke pretkršćanskih hrvatskih vjerovanja, tako da ni mogućnost da je dio toponima motiviranih apelativom *baba* zapravo odraz negdašnjega duhovnog života ne treba odbaciti. Jedan je dio toponima koji sadržavaju apelativ *baba* antroponimnoga postanja.

⁹⁰ Na lokalitetu se *Banjadolac* nahodi krčevina s više malih izvora.

⁹¹ Na navedenom se lokalitetu kopao boksit, mineral crvenkaste boje.

⁹² Na lokalitetu *Çipônjac* nahodi se lokva.

⁹³ Navedeno značenje navodi VINJA (JE, 1, 159) te ono odgovara sastavu tla na navedenim lokalitetima.

⁹⁴ Toponimi motivirani ovim apelativom obično se odnose na gole stjenovite zaravni.

⁹⁵ Toponimi *Lokvina* u Dinjiškoj i Povoljani odnose se na polja bogata vodom te se razlikuju od *Lokvine* u Barbatu koja označuje veliku lokvu.

⁹⁶ Kako je riječ o pašnjaku, vjerojatno je ime nastalo zbog toga što navedeni lokalitet nije pogodan za ispašu.

⁹⁷ Ako je moguće taj toponim dovoditi u vezu s apelativom *ripa* ‘veliki kamen, litica’ za koji Skok pretpostavlja da pripada predrimskom sloju te da ga valja povezivati s apelativima *gripa* i *fripa*, ali ističe da je možda riječ i o prežitku jezika srednjovjekovnih Vlaha. (ERHSJ III, 145).

'hrpa kamenja'; B, D, L, N, P), *Rūjnā lōkva* (K), *Rujnīca* (< *rujnica* 'crvenica'; N), *Rūjnīce* (K), *Rūsinac* (< *rus* 'crven'; K), *Sabunić* (< *sabun/salbun* 'žuti pijesak'; PV), *Saulār* (usp. *savura* 'šljunak' < vlat. *saburna; ERHSJ III, 307; N), *Šavēršnjak* (usp. *nasavuren* 'zatrpan kamenjem'; Vinja JE, III, 137; P), *Šekina drāžica* (< *seka* 'kameni zub' < tal. *secca*; P), *Slānjska lōkva* (D), *Smrđetljiva drāžica* (K), *Söline* (K), *S'bljin* (< *srbati*⁹⁸, *soptati*; D), *Sūha lōkva* (L), *Sūha pūnta* (N), *Slāna* (B), *Slāna* (D), *Šlāna* (P), *Slātkovići* (< *sladak* 'slatkovodan'; N), *Štām Okić* (usp. *Okić* < *acutus*⁹⁹ 'oštar'; P), *Stēne* (B, N), *Stine* (D), *Studēna* (D), *Študēno* (P), *Sūra stēnā* (B), *Sūra stīna* (D), *Sūra stīna* (D), *Sūre stīne* (D), *Sūre stīne* (PV), *Šušice* (< *sušice* 'lokve koje presušuju'; P), *Šipnāte* (K), *Škāja* (B), *Škājnik* (B), *Škālja* (D), *Škāljića* (< *škālja* 'otučeni kamen'; PV), *Škāljić* (D), *Škār glāvā* (< *skar* 'kamenit'; B), *Škrāpe* (< *skrape* 'raspukline u kamenjaru'; N), *Škrapljivica* (N), *Škrāpina* (N), *Šuplja stīna* (D), *Teplīce*¹⁰⁰ (< *tepal* 'topao'; B), *Trēća klāša* (K), *Trūhličār* (< *truhāl* 'truo'; N), *Tūsta* (< *tust* 'plodan'; D), *Vranjinac* (: *vran* 'crn'; D), *Zūborovka*¹⁰¹ (usp. *žubor*; PV), *Žāla drāžica* (K) *Žalić* (N), *Žalić* (< *žalo* 'plitka obala s oblucima'; P), *Žalić* (B)

Na kamenito se tlo i stijenje u priobalju odnose toponimi *Babe*, *Bisačice*, *Brusel*¹⁰², *Bubičinka*, *Grabina*, *Gruh*, *Hripe*, *Kamenjak*, *Kamik*, *Kars*, *Ploča*, *Ripišće*, *Šaveršnjak*, *Sekina dražica*, *Stenel Stine*, *Škaja*, *Škar glavica*, *Škrape*, *Žalić* te njima srodni toponimi. Vrstama su tla motivirani toponima kao što su *Crljenice*, *Čermica*, *Funda*, *Gnjila*, *Ilo(vača)*, *Mišana*, *Prnica*, *Puklica*, *Rujnica*, *Rusinac*, *Tusta* i *Vranjinac* te *Gladnice*, *Gladuša*, *Jadavci kantić*, *Lišice*, *Miserovice*, *Mršovice*, *Pezerić* i *Truhličar* kojima se označuju lokaliteti s tlom nepogodnim za obradbu ili ispašu. Toponimi koji se odnose na pjeskovita tla (*Bisačica*, *Melac*, *Melura*, *Peščina*, *Sabunić* ili *Saular*) zabilježeni su i u paškoj unutrašnjosti i uz more. U obalnoj su toponimiji paške unutrašnjosti zastupljeni toponimi koji se odnose na neugodan miris kojim je topografski objekt obilježen (*Govnena punta*, *Smrđetljiva dražica*). Svojstvima su vode i mora motivirani toponimi *Bučaci*, *Bučijaci*, *Klopotnica*, *Pištalo* i *Zuborovka* (onomatopej-

skoga postanja); *Čiponjac*, *Slana*, *Slatina*, *Soline*, *Slatkovići* i *Šipnate* (slatki, slani i bočati izvori), *Šušice* (lokve koje povremeno presušuju), *Furnja* i *Teplica* (motivirani toplinom mora) te *Studena* (motivirana hladnoćom izvorske vode). Prisutnošću su vode motivirani kopneni mikrotoponimi *Banjadolac* (< *banja* 'vrela'), *Blatina* ('blatno, vlažno područje'), *Kaljina* (usp. *Blatina*), *Lokveno polje*, *Malen* (< *malen* 'područje bogato vodom') i *Mramorna draga* (< *mramor* 'točilo').

3.2. TOPONIMI FITONIMNOG POSTANJA

Toj skupini pripadaju toponimi motivirani nazivima biljaka, biljnih zajednica, dijelova biljaka te biljnih prerađevina, plodova i proizvoda. Ovom ih prigodom nismo podrobnije razvrstavali, nego ih navodimo abecednim redom.

Beladunič (< *beladunīc* 'velebilje, Atropa bella-donna'; B), *Benēstre* (< *beneštra* 'žuka, brnistra, Spartium junceum'; B)¹⁰³, *Bilica* (< *bilica* 'vrsta bijele smokve'; N, PV), *Bili trn* (< *bili trn* 'obični glog, Crataegus laevigat'; PV), *Bolovīnja pūnta* (< *bolovina* 'vrsta vinove loze'; ARj 1, 533; N), *Borići* (< *bor* 'Pinus'; L), *Borići* (B), *Bōrovica* (PV), *Bōrōvo* (L), *Božāvka* (< *božāvka* 'perunika, Iris illyrica'; D), *Branīčevica* (< *branjevina* 'šuma u koju se ne smiju uganjati ovce'; Oštarić 2005, 57; N), *Brestić* (< *brēst* 'brijest, Ulmus glabra'; N), *Brēstri* (< *brestran/breštran* 'bršljan, Hedera helix'; B), *Brestrīći* (B), *Brestrōvac* (B), *Brēstrovac* (D), *Brēšća* (PV), *Brēšće* (K, N), *Breštrān* (N), *Breštrām* (B), *Břganja dōlac* (< *brgud* 'dio šume' < dalm. *virgultu*; K), *Brnēstre* (< *brneštra* 'brnistra, Spartium junceum'; N), *Brnēstrovica* (L), *Bročnā* (< *broč* 'vrsta crvenkaste trave, Gallium'; D), *Bročnā drāga* (D), *Buhāč* (< *buhač* 'Tanacetum cinerariaefolium'; L), *Būkovica* (< *bukovica* 'bukova šuma'; N), *Bušket* (PV) (< *bušket* 'šumica' < tal. *boscetto* 'šumica'; PV), *Crīšnja* (< *crīšnja* 'trešnja, Prunus'), *Cřna klāda* (L), *Cřnića* (< *crnika* 'Quercus ilex'; N), *Cřni kālji* ('smola', L), *Cřnića* (N), *Crnīka* (K, L, N), *Crnoglāvci* (< *crnoglav* 'crna kopriva, Balotta L.'; D), *Crnōtinac* (< *crnotinac* 'šuma obrasla hrastom crnikom'; N), *Čera* (< *čera* 'cer, Cerrus'; L), *Čilva* (< *čilva* < *čivla* 'vrsta

⁹⁸ Usp. apelativ *sopot* 'područje s više vrela'. U Dinjiškoj vali također nalazimo više manjih vrela.

⁹⁹ Toponim *Okić* PETAR SKOK (ERHSJ II, 79) dovodi u svezu s višeznačnim apelativom *kika* (< psl. *kyka 'vrh na drvetu, kist; biljka kantarijun') od kojega su nastali brojni hrvatski apelativi, ali i antroponimi, zoonimi i fitonimi. S obzirom na to da je na u Pagu navedenim toponimom imenovan pastirski stan u iskrčenoj kamenitoj zavali, čini nam se najvjerojatnijim gore navedeno tumačenje.

¹⁰⁰ Riječ je o pješčanoj plaži koja je topla upravo zbog pijeska.

¹⁰¹ *Zuborovka* je uvala u kojoj se nalazi vrelo.

¹⁰² Zanimljivo je da je toponim potvrđen u 13. st.

¹⁰³ SKOK (ERHSJ I, 107) predmnijeva mediteransko podrijetlo imena te biljke rasprostranjene diljem Sredozemlja. U hrvatskome su jeziku apelativi *brnistra*, *banistra* i *brneštra* primljeni dalmatskim posredništvom (od lat. *genista*) s nedovoljno pouzdano protumačenim početnim *b-*.

smokve'; N), *Ditelina* (< *ditelina* 'djetelina, Trifolium repens'; B), *Drăcînka* (< *drača* 'Paliurus spina'; N), *Drvîšće* (N), *Dûb* (< *dub* 'hrast medunac, Quercus lanuginosa'; L, N), *Dûbăc* (N), *Dubić* (N), *Dûblje* (N), *Dûbovica* (< *dubovica* 'dubova šuma'; K), *Dumbâlĵ* (N), *Dupčăc* (N), *Gâj* (D, N, PV), *Gâj* (K), *Găjac* (N), *Găjac* (K), *Gajčić* (K), *Gajîne* (D), *Gërm* (P), *Glădiš* (< *gladiš* 'Draba lasiocarpa'; N), *Gorîca* (< *gorica* 'mlada šuma'; D), *Grăbina* (L), *Grăbovac* (< *grab* 'Carpinus betulus'; D), *Grăhorišće* (< *grahorica* 'Vicia orobodies'; N), *Gîrmokalj* (G), *Gûste masline* (L), *Gûšč* (< *gušč* 'gusta šuma'; L), *Guščăc* (PV), *Jăblan* (< *jablan* 'Pyrus malus', D), *Jablânka* (N), *Jăbučica* (< *jabuka* 'Malus'; B), *Jarîka* (< *jarika* 'Smilax aspera'; N), *Jasenă* (< *jasen* 'Oleaceae Fraxinus'; N), *Jăseniç* (K), *Jasenovica* (PV), *Kadile* (< *kadila* 'smilje, Helichrysum italicum'; L, PV), *Kămarîž* ('tamaris, Tamarix gallica'; K), *Kămarîžac* (D), *Klèn* (< *klen* 'kljen, Acer campestre'; N), *Kod jăblana* (B), *Kod mëndul* (L), *Kod mûrve* (D), *Kod rašeljke* (< *rašeljka* 'Prunus mameleb'; B), *Kokilj* (< *kokilj* 'trn' < mađ. *küküllő*; ERHSJ III, 504; N), *Komôrova* (< *komorika*¹⁰⁴ 'Arbutus unedo'; D), *Kômorovac* (N), *Komorîčica* (N), *Kôren* (< *koren* 'panj'), *Korenî* (L), *Koromăčna* (< *koromăč* 'Foeniculum vulgare'; D), *Koromăšnja* (N), *Korûšnica* (< *koruša* 'oskoruša, Sorbus domestica'; N), *Koşuljica* (< *koşuljica* 'svlak, vrsta trave'; N), *Katunjăča* (< *katunja* 'dunja, Cydonia oblonga'; N), *Kotenjăča* (usp. *Katunjača*; N), *Krnële* (< *krnela* 'smrdeljika, Pistacia lentiscus'; L), *Krnëlji* (N), *Krñjika* (< *krna* 'Balsamina hortensis'; N), *Krušovnica* (< *krušva* 'kruška, Prunus pyraeaster; N), *Krûšvica* (N), *Krušvîna* (L, N), *Krušvîšće* (N), *Künjica* (< *kunja* 'dunja'; N), *Kupîna* (< *kupina* 'rubus fruticosus'; PV), *Lăšna* (< *lašna* 'svlak, vrsta trave'; N), *Lăšnik*¹⁰⁵ (usp. *Lašna*; N), *Lăzina* ('uvala obrasla lažinom' < *lažina* 'morska trava'; K), *Lozûn* (< *lozun* 'divlja loza'; N), *Lucmarîn* (< *lucmarin* 'ružmarin, Rosmarinus officinalis'; K), *Ljëljevac* (< *ljelj* 'ljiljan, Lilium'; PV), *Măslina* (< *maslina* 'Olea Europaea'; N), *Măslinica* (N), *Mažunël* (usp. *maža* 'morska trava'; L), *Mëndula* (< *mendula* 'bajam, Prunus amygdalus'; L), *Mëndule* (N), *Mlăji* (< *mlaji*¹⁰⁶ 'mlada šuma'; N),

Mlăji (L), *Mlîči* (< *mliç* 'kostriš, Sanchus oleraceus'; L), *Mûharova bûža* (< *muhar* 'vrsta trave, Setaria germanica'; L), *Mûrva* (< *murva* 'Morus'; PV), *Mûrva drăga* (B), *Mûrve* (N), *Mûrvica* (N, PV), *Mûrvica* (D, PV), *Nôvi bûs* (< *bus* 'busen'; N), *Obătница* (usp. *hъbътъ* 'šiblje'¹⁰⁷; PV), *Olišnjak* (< *lis* 'lisnata šuma'; K, P), *Orišici* (< *orih* 'divlji orah, Juglandaceae'; N), *Ôstak* (< *ostak* 'vrsta trave, Sonchus oleraceus'; B), *Painâr* (< *pa-inar* 'vrsta samonikle vinove loze'; N), *Painjârî* (L), *Pelînkovice* (< *pelin* 'Artemisia petrosa'; N), *Petëljka* (N), *Petrôvka* (< *petrovka* 'vrsta kruške'; L), *Planîkovac* (< *planika* 'Arbutus unedo'; D), *Prosenjăk* (< *prosenjača* 'vrsta trave, Verbascum lyncitis'; PV), *Púškovac*¹⁰⁸ (< *puškovina* 'Colutea arborescens'; PV), *Rădička* (< *radiç* 'Cichorium intybus'; D), *Răstovac* (< *hrast* 'Quercus'; PV), *Răstovac* (D), *Reštôr* (usp. *rešt* 'svežanj bijelog luka'; K), *Rogoză* ('rogoz, Typha latifolia'; K), *Rôgozi* (PV), *Rûta* (< *ruta* 'vrsta trave, Ruta graveolens'; N), *Sîce* (< *sit* 'Juncus effusus'; K), *Sirçina* (< 'sirak, Sorghum vulgare'; L), *Sîrnjaci* (< *sîrnjak* 'vrsta trave, Lunaria minore'; K), *Sîte* (< *sita*¹⁰⁹ 'Juncus maritimus'; B), *Sitiçi* (N), *Slăma* (N), *Slipori* (< *slipor* 'mlječnjak, Euforbia wulfenii'; B), *Slivica* (< *sliva* 'šljiva, Prunus domestica'; N), *Smîljanac* (usp. *Smiljar*; D), *Smîljar* (< *smilje* 'Helicrysum italicum'; PV), *Smokôvac* (< *smokva* 'Ficus carica'; N), *Smokvîčina drăga* (N), *Smokovîna* (PV), *Smokôvka* (D, L, PV), *Smôkvica* (PV), *Šmôkvica* (P), *Smokvîčina* (N), *Smokvîna* (N), *Smrđele* (< *smrdela* 'smrdljika, Pistacia terebinthus'; L), *Smrđelje* (usp. *Kanele*; K), *Smrîçi* (< *smriç* 'Juniperus oxuycedrus'; L), *Sobîne* (< *sobina* 'vrsta trave, Juniperus phoenicea'; N), *Stăro sîme* (K), *Surîca* (< *surica* 'vrsta smokve'; N), *Šçika* (< *ščika* 'iver'; K), *Šençivica* (< *šençivica* 'bodljikavi bobičasti plodovi jedne vrste trave'; K), *Šepurînac* (< *šepurina* 'pasja ruža, Rosa canina'; PV), *Šîpak* (< *šîpak* 'Punica granatum'; PV), *Šmrîkovac* (usp. *Smriçi*; B), *Tèpli boščî* (< *bošak* 'šuma' < mlet. *bosco*; P), *Ternjăca* (< *trnovača* 'vrsta kruške, Pyrus spinosa'; B), *Trnjačić* (K), *Trôskot* (< *troskot* 'Agrpuyum repens'; N), *Tršće* (< *tršće*¹¹⁰ 'posječena suha trstika'; PV), *Uçjak* (< *uçjak* 'Paris quadrifolia'; L), *Vëla mëndula* (K),

¹⁰⁴ Apelativ je uglavnom nepoznat na području između Istre i srednje Dalmacije jer ga je istisnuo apelativ *planika* (VULETIĆ 2007, 354).

¹⁰⁵ Tim je nazivom za biljku motivirano i hrvatsko ime otočića Premude – *Dlačnik*.

¹⁰⁶ Apelativ *mlaj* označuje pak i mladu lozu ili tek izniklu grančicu.

¹⁰⁷ Usp. toponime Habatnica i Hodbina u istočnoj Hercegovini i Hobdeni na Krku.

¹⁰⁸ Ne može se posve odbaciti ni mogućnost da je riječ o toponimu motiviranu antroponimom nadimačkoga postanja (usp. u Kolanu *puskavac* 'čovječuljak'; OŠTARIĆ 2005, 412).

¹⁰⁹ Navedenim biljnim nazivom po mišljenju je VOJMIRA VINJE (3, 164) motivirano i ime jednoga od kornatskih otoka koji njegovi "vlasnici" nazivlju *Sita*, a "nevlasnici" *Sit*. Vinja odbacuje mogućnost da se ime navedenog otočića izvodi od hrvatskoga pridjeva *sit* ili latinskoga pridjeva prošlog ili imenice *situs*.

¹¹⁰ Tršće služi za zaštitu od bure u vinogradu.

Veli bus (K), *Volujak* (< *volujak* ‘volovski jezik, *Anchusa officinalis*’; D), *Vrbòvica* (< *vrbovica* ‘vrbik’; P), *Za tršće* (N), *Zečevac* (< *zečevac* ‘*Lagoseris bifida*’; K), *Zelenica* (< *zelenica* ‘višegodišnji ljulj, *Lolium perenne*’; B), *Žabljak* (< *žabljak* ‘ljutić, *Ranunculus acris*’; D), *Žiliška* (< *žiliška* ‘vrsta korova’; D), *Žuknica* (< *žukva* ‘*Juncus effusus*’; PV), *Žukve* (PV), *Žukvica* (D).

Paška toponimija obiluje biljnim nazivima upravo stoga što je biljni pokrov na otoku oskudan. Nazivima su trava tako motivirani toponimi *Bročna*, *Ditelina*, *Košuljica*, *Lašna*, *Muhareva buža*, *Ostak*, *Prosenjak*, *Ruta*, *Slipori*, *Sobine*, *Zečevac* ili *Žiliška*. Nazivima su grmolikih biljaka motivirani pak toponimi *Dračinka*, *Kokilj*, *Obatnica*, *Planika*, *Puškovac*, *Rašeljka* te *Brneštral/Žukve* i *Site* koji se odnose na srodne biljke iz porodice *Fabacea*. Toponimi *Grahorica* i *Radič* odnose se na povrtne biljke. Nazivima su jestivih samoniklih biljaka motivirani toponimi *Koromačna*, *Luzmarin* i *Mličići*, a otrovnih *Beladunić* i *Žabljak*. U toponimima *Brestrovac*, *Jarika*, *Kamariž*, *Komorika*, *Krnele*, *Krna*, *Ljeljevac* i *Šepurinac* ušćuvani su nazivi za ukrasno bilje. Nazivi su za ljekovito bilje ušćuvani u toponimima *Bili trn*, *Gladiš*, *Kadile*, *Pelinkovice*, *Troskot* i *Volujak*. U toponimiji su ušćuvani fitonimijski apelativi *buhač* (biljka koja služi kao prirodni insekticid), *učjak* (služi za rahljenje tla) i *zelenica* (služi kao prirodno gnojivo). Biljem koje raste u blatštima i vodotocima motivirani su toponimi *Rogoz* i *Tršće*. Biljka *sirak* (čiji se naziv očuvao u toponimu *Sirčina*) uzgajala se za stočnu hranu, a od nje su se izrađivale i metle.

Nazivima stablašica motivirani su toponimi *Borić*, *Čera*, *Dumbalj*, *Grabovac*, *Jablan*, *Klen*, *Rastovac* i *Smričići*. Valja imati na umu da je *dub* u početku označivao svako drvo te da je u pretkršćanskoj hrvatskoj i općeslavenskoj toponimiji smatran svetim stablom¹¹¹. Nazivima voćaka motivirani su toponimi *Bilica*, *Crišnja*, *Čilva*, *Jabučica*, *Katunjača*, *Korušnica*, *Krušvica*, *Masline*, *Mendula*, *Orišići*, *Petrovka*, *Slivica*, *Smokovka*, *Surica*, *Šipak* i *Ternjaca*. Osobito su česti toponimi nazvani po vrstama smokava (*Bilica*, *Čilva*, *Surica*) i *krušaka* (*Petrovka* i *Ternjaca*). Prema vrstama su vinove loze nastali toponimi *Lozun* i *Painar*.

Biljnim su zajednicama (uglavnom šumama) motivirani toponimi *Braničevica*, *Brešće*, *Brganja dolac*, *Bušket*, *Gaj*, *Gajac*, *Gorica*, *Gušč*, *Mlaj*, *Olišnjak*, apelativ *bošak* ‘šuma’ ušćuvan je u toponimu *Tepli bošci*, a univerbizacijom su nastali jednočlani toponimi *Borovica* (‘borova šuma’), *Bukovica* (‘bukova šuma’), *Crničica* (‘šuma hrasta crnike’), *Dubovica* (‘dubova šuma’) i *Vrbovica* (‘vrbova šuma, vrbik’). Na Pagu apelativ *g(e)rm* označuje šumu hrasta crnike, slično kao i u dijelovima Istre u kojima i danas živi znatan broj starosjedilaca (usp. Brozović Rončević 1998, 7–8).

Prema nazivima dijelova biljaka nazvani su toponimi *Koreni*, *Novi* i *Veli bus*, *Peteljka*, a apelativ *drvo* ušćuvan u toponimu *Drvišće* najvjerojatnije nosi značenje ‘panj’. Biljnim su prerađevinama, biljnim plodovima i proizvodima te drvnim prerađevinama motivirani toponimi *Crni kalj* (‘smola’), *Kupina*, *Reštor* (‘svežanj bijeloga luka’), *Slama*, *Šćika* i *Šenčivica*.

3.3. TOPONIMI ZONIMNOG POSTANJA

Toj skupini pridružili smo toponime koji su u nekoj svezi sa zoonimima (imenima životinja) te životinjskim organima i staništima. Mnoga su od tih imena metaforičnoga postanja, ali ih nismo posebno izdvajali.

Bravarata (< *brav* ‘ovan’; L, N), *Binjac* (usp. slov. *binec* ‘odraslo dvogodišnje janje’; P), *Bušica* (< *buša* ‘mala debela krava’ < *buša* ‘pasmina domačega goveda’¹¹²; N), *Buškaïn* (usp. *boškarin* ‘vol’; N), *Crnije* (< *crnija* ‘vrsta ribe, miš, *Callionimus maculatus*’; D), *Čulica* (< *Čula*¹¹³; N), *Dulfin* (L), *Durâtova rãvnã* (< *Durat*¹¹⁴ ‘Dorat’; K), *Frataščina* (< *frataščoni* ‘poljski puževi’; D), *Gãvranići* (D), *Gãvranišće* (< *gãvranišće* ‘rupa u kojoj se legu gavrani’; L, N), *Girenica* (< *girica* ‘*smaris vulgaris*’; K), *Girina drãga* (K), *Girišće* (K), *Golubëra* (< *golubera* ‘glubinjak’; B, N, P), *Golubëra* (PV), *Guštërka* (D), *Jãzbina* (D), *Kãceva drãga* (< *kaća* ‘zmija’; D), *Kantarãra* (< *kantar* ‘*Spondylisoma cantharus*’; N), *Kãnjarič* (< *kanj* ‘*Serranus cabrilla*’; P), *Kãnjska* (N), *Kaprinjka* (< *kapra* ‘koza’; N), *Kõnj* (B), *Kõnj* (D), *Konjãr* (K), *Kõnjska* (PV), *Kõnjska rüpa* (P), *Kõnjsko* (P), *Kõnjuška* (D), *Kõsovo* (L), *Kostič* (< *kostič* ‘vrsta morskoj psa’; N), *Kozãr* (N), *Kõzjara* (D), *Kõzje*

¹¹¹ Pritom je posebno zanimljivo da su se u međuriječju Neretve i Rijeke Dubrovačke sve do ranih 1990-ih seoski zborovi održavali *pod dubovima*.

¹¹² Apelativ se izvodi od mađarskoga *busa* ‘zdepast’, a ujedno je i zoonim zabilježen u jugoistočnoj Slavoniji (Brozović Rončević; Čilaš Šimpraga 2008, 52).

¹¹³ Ime *Čula* nosile su kratkouhe ovce (Brozović Rončević; Čilaš Šimpraga 2008, 38).

¹¹⁴ *Dorat* je konj tamnoride boje (Brozović Rončević; Čilaš Šimpraga 2008, 52).

bërdo (B), *Közji skök* (L), *Közji tór* (B), *Kožlinjâk* (P), *Krăvarica* (B), *Krăvljak* (< *kravljak* ‘kravljie pojilište’; L), *Krpinâlka* (usp. *krpuša* ‘bijela ovca s crnim mrljama’; Oštarić 2005: 201), *Kūjina drăga* (B), *Kukurina* (< *kukurina* ‘usta od hobotnice’; N), *Kulinica*¹¹⁵ (K), *Kuljân* (< *kuljan* ‘vrsta puža, *Helix pomatia*’; N), *Kuljâni* (N), *Kunëra* (< *kuner* ‘kunic’; N), *Küs* (< *kus* ‘trsov ušenac, *Phylloxera vastratix*’; D), *Kūšine drăžice* (P), *Lăbudovo gnjzdo* (PV), *Lisica* (D), *Lisicja glăva* (P), *Lisicjak* (< *lisičjak* ‘lisičji brlog’; N), *Lisin tór* (< *Lisa*¹¹⁶; B), *Lisishnjak* (K, L), *Lödöva pûnta* (< *Lodo* ‘ime psu’; K), *Lödövo* (K), *Löža* (< *loža* ‘loga, zečje stanište’; N), *Lûkar* (< *lukar*¹¹⁷ ‘vrsta ptice čizak, *Carduelis spinus*’; P), *Magarëća pûnta* (P), *Magarija* (L), *Măšje poje* (< *mačka*; P), *Medvija* (L), *Metijâvac* (< *metilj*; B), *Metiljâvka* (PV), *Miša* (< *mišja* < *miš* ‘vrsta ribe, *Callionymus maculatus*’; N), *Mišnjak* (usp. *Miša*; K), *Mišnjak* (PV), *Môrova jâja*¹¹⁸ (P), *Murinica* (< *murina* ‘Muraena helena’ < grč. *μύραινα*¹¹⁹; L), *Njorčara* (< *njorac* ‘gnjurac, *Aytbya nyroca*’; L), *Obadine* (< *obad*; PV), *Ogřc* (< *ogrc* ‘vrsta morskoga puža’, PV), *Oprcävci* (< *prc* ‘ovan’; N), *Orlova smřt* (PV), *Orlje* (< *orao*; N), *Oslinjak* (< *osal*; B), *Ošljivica* (< *osal*; N), *Övnar* (N), *Pahljić* (< *pahalj* ‘malo jato ribe’; N), *Păsja gramăća* (K), *Păsja stina* (PV), *Păšji bök* (P), *Patači* (< *patača* ‘vrsta ptice kokošica, *Rallus aquaticus*’; B), *Pod Găvran* (P), *Prazarić* (< *praz* ‘rasplodni ovan’; D), *Prăzarić* (B), *Pûnta Zmînka* (: *zmija*; PV), *Putanjka* (usp. *putanja/putača* ‘volja, guša’; L), *Pužare* (D), *Pužari* (PV), *Pužišće* (P), *Răkovac* (L), *Răkovica* (P), *Rüpa gavranišća* (L), *Sakët* (< *saket* ‘vrsta ribe mišić, *Paracentrpristis hepatus*’; Vinja JE, III, 140; PV), *Siplja bök* (D), *Smetiljivka* (< *metilj* ‘Nanode’, PV), *Störišća* (< *storijun* ‘morska jesetra, štrljun, *Acipenser sturio*’; N), *Šenčivica* (< *šenac* ‘uš’; N), *Škämpövica* (N), *Škrgljena glavica* (D), *Škrpine* (< *škrpina* ‘*Scorpaena scorpa*’; K), *Štrkăle* (< *štrk*¹²⁰ ‘vrsta crva’; N), *Štrkăle* (L), *Štrkavci* (< *štrk*¹²¹ ‘vrsta ribe, podujka, kosirica, *Crenilabrus quinque amculatus*’; PV), *Tovärić* (N), *Tovârje ogrădice* (N), *Trljäre* (< *tr-*

lja ‘vrsta ribe, *Mullus barbatus*’; N), *Ušatišće* (< *ušata* ‘vrsta ribe, crnorep, *Oblada melanura*’; P), *Volöska* (L), *Vučja drăga* (P), *Za Kiton* (< *Kita*¹²² ‘ime dugorepe krave’; N), *Zëči vrh* (< *zec*; N), *Zëči vřtal* (N), *Zëzovice* (< *zezalo* ‘vrsta raka, *Scyllarus arctus*’; K), *Žödulka* (usp. *žotul* ‘sipica, *Sepiola rondeleti*’; N), *Žūžel* (‘vrsta žohara, *Blattera germanica*’; K)

U paškoj toponimiji odrazili su se nazivi životinja s kojima su Pažani bili u doticaju, koje su imali određenu važnost u njihovu životu. Imenima su životinja (zoonimima) motivirani toponimi *Čulica*, *Duratova*, *Krpinalka*, *Lodovo*, *Morova jaja* i *Za Kiton*. Nazivi domaćih životinja i stoke ušćuvani su u toponimima *Bravarata* (toponim je tvoren od hrvatske osnove i romanskoga sufiksa), *Binjac*, *Bušica*, *Buškain*, *Kaprinka*, *Konj*, *Kozar*, *Kozlinjak*, *Kujina draga*, *Kunera*, *Magareća pûnta*, *Mašje* (< *Mačje*) *poje*, *Oprcävci*, *Ovñar*, *Pasji bok*, *Prazarić*, *Saket*, *Tovärić* i *Voloska*. Imenima su divljih životinja i nazivima njihovih staništa motivirani toponimi *Jazbina*, *Lisica*, *Lisicjak*, *Loža*, *Medvija* i *Vučja draga*. Toponimi *Gušterka* i *Kăceva draga* nastali su od naziva gmazova, *Gavranišće*, *Golubera*, *Kosovo*, *Labudovo gnjizdo*, *Lukar*, *Orlje* i *Patači* od naziva ptica i njihovih staništa, toponim *Putanjka* motiviran je nazivom za dio životinjskoga tijela, a *Kulinica* nazivom za životinjski unutarnji organ. Prema nazivima puževa (i morskih i kopnenih) i njihovih staništa nastali su toponimi *Fratešćina*, *Kuljani*, *Ogřc*, *Pužare* i *Pužišće*. Nazive kukaca nahodimo u toponimima *Obadine* i *Žužel*, a nametnika u toponimima *Kus*, *Metiljâvka* i *Šenčivica*.

Nazivima su riba, dijelova riba te ribljih zajednica i staništa motivirani toponimi *Crnije*, *Girenica*, *Kantarara*, *Kanjska*, *Kostić*, *Miša*, *Mišnjak*, *Murinica*, *Njorčara*, *Pahljić*, *Storišća*, *Škrgljena glavica*, *Škrpine*, *Štrkavci*, *Trijare* i *Ušatišće*, a glavonožaca i dijelova njihova tijela *Kukurina*, *Siplja bok* i *Žodulka*. U toponimu *Dulfin* (u povijesnim vrelima bilježimo lik *Delphin*) ušćuvan je naziv za istoimenoga morskog sisavca, a u toponimu *Škampovica* naziv za vrstu jestivog raka.

¹¹⁵ Apelativom se *kulin* označuje ‘drob’, ali u Bosni i uzvisina ili brijeg. Prvo nam se tumačenje čini vjerojatnijim jer su životinjske iznutrice dio uobičajenoga jelovnika paških stočara.

¹¹⁶ Lisa je bijela pjega na tijelu životinje ili ptice (< psl. *lyszb ‘plješiv’) te je često ime kobile (BROZOVIC RONEČEVIĆ; ČILAŠ ŠIMPRAGA 2008, 51, 53).

¹¹⁷ Vojmir Vinja apelativ *lukar* izvodi od latinskoga *lucar* te ga drži venetskim ili keltskim supstratom (VINJA JE, II: 143).

¹¹⁸ Na tome su se mjestu pokapali uginuli magarci. Moro je inače u hrvatskoj zoonimiji konj crne boje (< tal. < šp. < lat. *Maurum* < grč. *maurós*; BROZOVIC RONEČEVIĆ; ČILAŠ ŠIMPRAGA 2008, 53).

¹¹⁹ Riječ je o opasnoj zmijoljki ribi. Apelativ je najvjerojatnije predindoeuropskoga postanja (VINJA JE, II, 205).

¹²⁰ Na Pagu bilježimo i apelativ *štrkavica* ‘*Ecballium elaterium*’ (OŠTARIĆ 2005, 515).

¹²¹ Riba se podujka gnijezdi u pijesku, a *štrkavica* je mala pješćana uvala u Povljani.

¹²² Usp. *Kitonja*, ime biku s gustim repom (BROZOVIC RONEČEVIĆ; ČILAŠ ŠIMPRAGA 2008, 40).

3.4. OSTALI TOPONIMI

U ovoj skupini izdvajamo samo toponime motivirane prirodnim pojavama: *Bürin bök* (N), *Burinka* (N), *Bürnja dräga* (B), *Jüžna füža* (PV), *Jüžna pûnta* (B), *Jüžni kräj* (B), *Jüžnja dumböka* (B), *Jüžnjak* (PV), *Veterinka* (PV), *Veternice* (K, L, PV)

Toponimi su motivirani prirodnim pojavama razmjerno rijetki i odnose se na imena vjetrova (bura i jugo¹²³). Navedenim bi se toponimima mogao pridružiti i jedan dio toponima metaforičkoga postanja koji se odnose na položaj topografskoga objekta (npr. *Arijafun* i *Vitnica*).

3.5. TOPONIMI MOTIVIRANI LJUDSKOM DJELATNOŠĆU

3.5.1. Toponimi prema izgrađenim objektima, zdanjima

3.5.1.1. gospodarski objekti: *Barkariž* (< *barkariž* ‘pristanište’; K), *Bikarijica* (< *bikarija* ‘mesnica’¹²⁴; D), *Bunâr* (PV), *Bunâr* (B, K), *Bunârî* (B, N), *Bunarič* (D, L, N, PV), *Bunarič* (P), *Bunariči* (P), *Bunarîna* (N), *Bünjica* (< *bunja* ‘uzidani kameni zid’; D), *Bünja dräga* (P), *Depözid* (< *depozid* ‘manja pregrada na zdencu koja služi kao pročistač vode’; Oštarić 2005: 90; K), *Dök* (< *dok* ‘pristan’; B), *Fäbrica* (< *fabrika* ‘kućica’; N), *Furnâža* (usp. *frnaža* ‘vapnenica’ < mlet. *fornase*; Vuletić 2007: 357; B), *Gozîнка* (usp. *cassela* ‘kućica’; N), *Gredica* (B), *Gredice* (P), *Gumlâ* (< *gumlo* ‘gumno’; B, N), *Gumlîna* (B, L, PV), *Gumlîne* (PV), *Gumlîšće* (N), *Gūmlo* (B, L, N, PV), *Gumnič* (P), *Gūmnö* (P), *Gūnanska glâva* (D), *Guštërna* (< *guštërna* ‘zdenac’; D, L), *Guštërnica* (B, K), *Japnënica* (< *japnenica* ‘vapnenica’; K, L, P), *Japnjâča* (usp. *Japnenica*; K), *Kažunič* (< *kažun* ‘poljska kuća u suhozidu’; Vinja JE, II: 80); N), *Klâčina* (< *klačina* ‘vapnenica’; PV), *Kod lëse* (< *lesa* ‘otvor na suhozidu’; B), *Komârde* (< *komarda* ‘poljska kućica, koliba’; N), *Konöbe* (B), *Konöbine* (K, L), *Kučära* (usp. *kučer* ‘pastirska koliba’; ERHSJ III: 584; B), *Lantërna* (K), *Lîse* (usp. *Kod lese*; B), *Macêl* (< *macel* ‘klaonica’ < tal. *macello*), *Mägazin* (<

magazin ‘skladište’; PV), *Mâlin* (< *malin* ‘mlin’; K), *Mlinarica* (D), *Mlin* (L, N), *Mlinica* (B, D, K, PV), *Mostiç* (PV), *Mulič* (D, K), *Mûlo* (D), *Oštarija* (< *oštarija* ‘gostionica’; L), *Pörat* (N), *Portiç* (B), *Portiç* (K), *Prënza* (usp. *Prêže*; D), *Prêže* (< *preza* ‘vez’¹²⁵; P), *Privez* (PV), *Privrat* (usp. *privraće* ‘neograđeni dvor’; N), *Prizida* (D, PV), *Pumpurëla* (< *pumpurela* ‘lukobran’; PV), *Sikövice* (< *sikovica* ‘staja načinjena od pruča’; K), *Soläna* (D), *Sölinica* (K), *Spreža* (usp. *Preze*; D), *Stân* (D), *Stäniç* (PV), *Stanič* (B), *Stanič* (B), *Stanič* (K), *Staniçi* (L, N), *Stanišće* (N), *Stanišće*¹²⁶ (L), *Stân* (P), *Stân Trigrâci* (P), *Štanič* (P), *Škâmlica* (< *škamlica*¹²⁷ ‘manja betonirana jama u pašnjaku za napajanje ovaca’; Oštarić 2005, 499; L, PV), *Škřpële* (< *škarpa* ‘podzidana kosina’; Oštarić 2005, 500; L), *Štala* (< *štala*¹²⁸ ‘staja’; N), *Tovarnële* (< *tovarnele* ‘gostionica’; L), *Tumbîn* (< *tumbin* ‘proput za vodu’; PV), *Uzîđenica* (N), *Zdenjâkova dräga* (< *zdenac*; P), *Zidič* (L)

Najveći se dio gospodarskih objekata na Pagu odnosi na poljoprivredne objekte i stočarska obitavališta. Nazivima su za poljske kućice i povremena ljudska boravišta motivirani toponimi *Fabrika*, *Gozinka*, *Komarde* i *Kučära*, poljoprivrednim objektima toponimi motivirani apelativom *gumno*, stočarskim su objektima i njihovim dijelovima motivirani pak toponimi *Lise*, *Sikövice*, *Stanič* i *Štala*, a granicama zemljišta *Bunja draga*, *Prizida* i *Škrpele*. Od naziva su gospodarskih objekata čija je namjena bila stvaranje građevnoga materijala nastali hrvatski i romanski ekvivalenti *Japnenica* (< *japno* ‘vapno’) te *Klačina* (< dalm. *calcaina* < lat. *calcina*) i *Furnaža* (< mlet. *fornase*). Ugostiteljskim su pak objektima motivirani toponimi *Konobe*, *Oštarija* i *Tovarnele*. Pomorski su objekti uvjetovali nastanak toponima *Barkariž*, *Dok*, *Lanterna*, *Mulo*, *Porat*, *Preze*, *Privez* i *Pumpurela*. Hrvatski su nazivi najprisutniji kad je riječ o objektima povezanim sa stočarstvom, a gotovo da ih nema kad je riječ o objektima u vezi s ugostiteljstvom i morem, pa i obrtništvo (usp. *Bikarijica*, *Macel*). U toponimima povezanim s tim djelatnostima nahodimo gotovo isključivo romanske apelative.

¹²³ Zanimljivo je da se na Ugljanu toponimi motivirani apelativom *jugo* često odnose na stranu svijeta jer ne postoji poseban apelativ koji bi odgovarao hrvatskome standardnojezičnom apelativu *jug* (Jurić, SKRAČIĆ 2007, 167).

¹²⁴ Izvodi se od mletačkoga *becaria* (VULETIĆ 2007, 357).

¹²⁵ VINJA (3, 80) izvodi navedeni apelativ od mletačkoga *presa*.

¹²⁶ Riječ je o naselju u koje su se naselile Badurine.

¹²⁷ Na Vrgadi se pak toponim *Škamli(j)ić* odnosi na kamenito priobalje ili hrid (JURIĆ, SKRAČIĆ, ŠPRLJAN, VULETIĆ 2009, 88).

¹²⁸ Apelativ se u sjevernim hrvatskim krajevima izvodi izravno od njemačkoga *der Stall*, ali se za primorske krajeve drži da je navedeni germanizam u njih prodro talijanskim posredništvom (od tal. *stallo*, *stalla*; ERHSJ III: 411).

Kao podskupinu gospodarskih toponima izdvajamo hidronime nastale ljudskom djelatnošću. U paškoj toponimiji odrazila su se čak tri sinonimna naziva za zbiralište vode nastalo kopanjem jame: hrvatski *zdenac* (bilježimo toponim *Zdenjakova draga*), romanski *gušterna* (najčešći) i najmlađi turski *bunar* (< tur. *bunar/ḫpunar*), prenesen doseljavanjem stanovništva sa susjednoga kopna tijekom migracija prouzročenih turskim osvajanjima. Za sjeverno je hrvatsko primorje bilježiti romanski apelativ *škamlica* ('betonirana jama koja služi kao ovčje pojilište'), a romanskog je postanja i apelativ *tumbin*¹²⁹ ('propust za vodu'). Toponim *Depozid* ne možemo smatrati hidronimom, ali se odnosi na izgradnju objekata vezanih za vodoopskrbu.

3.5.1.2. obrambeni objekti: *Biograd* (N), *Fortica* (< tal. *fortezza* 'utvrda'; D, L), *Gozdenica*¹³⁰ (N), *Gračišće* (K, L, N), *Grādāc* (N), *Grāđāc* (K), *Grādāc* (L), *Grādāc* (PV), *Grāđāc* (P), *Grādāšnica* (L, N), *Grādina* (P), *Grašišće* (N), *Kaštēl* (K, N), *Košjun* (< dalm. *castellione* 'utvrda'; P), *Košlja gramāča* (usp. *Košjun*; N), *Košljen* (usp. *Košjun*; N), *Kūr* (< *kuriti* 'paliti signalnu vatru'; L), *Kūrēž* (usp. *Kur*; K), *Panōs* (< *panos* 'smolnica, vatreni signal' < grč. *φανός* 'luč, zublje'; D, K, PV), *Panōs* (B), *Strašije* (usp. *stražac* 'stražar'; N), *Straško* (usp. *Strašije*; N), *Stražža* (B), *Stražica* (usp. *Strašije*; N), *Stražica* (D), *Stražica* (B), *Stražice* (B), *Stražice* (D), *Turnič* (< *turanj* 'kula'; D, P, PV), *Turnič* (N), *Uhlīnac*¹³¹ (< *uhiliti* 'zatvoriti'; P), *Vrdjan*¹³² (PV)

Većina se toponima iz ove skupine odnosi na utvrde iz različitih razdoblja. Starost je nekih od tih objekata posredno moguće utvrditi i na temelju jezične raščlambe samih toponima. Primjerice, romanski je apelativ *koš(l)jun* (< dalm. *castellione*) u hrvatskoj toponimiji potvrđen od 13. st. (ERHSJ II, 169), a sinonimni apelativ *kaštel* (usp. tal. *castello*) od 15. st. Osim naziva utvrda u paškoj toponimiji nahodimo i odraze naziva stražbenica. Apelativ *straža* mogao se, osim na vojne stražbenice, odnositi i na mjesta s kojih su pastiri

mogli držati pod nadzorom svoja stada. Apelativ pak *varda* 'čuvaj se' (< rom. *guardia*) uščuvan je u toponimu *Vrdjan*. Upozoravajuća su imena nosile i utvrde (*Uhlīnac*). Mjesno se stanovništvo tijekom povijesti uzbunjivalo i paljenjem signalnih vatri (prežitak su toga dijela povijesti toponim *Kur*, *Kurež* i *Panos*).

3.5.1.3. ruševine: *Grādičina* (L), *Kažim* (< *kažin* 'omeđina, ruševine kuća'; D), *Krūna*¹³³ (P), *Kučarina*¹³⁴ (PV), *Kučetina* (D, PV), *Kūcina* (D), *Kūcine*¹³⁵ (K), *Kūlina* (PV), *Kūlina* (PV), *Mīra* (< *miri* 'zidine' < dalm. *mūru* 'zid'; N), *Mīri*¹³⁶ (K), *Mīrići* (N), *Mīrina* (PV), *Mīrinjak* (< lat. *murus* 'zid'; N), *Mīrovica* (D), *Močšnjak*¹³⁷ (N), *Osičina* (< *osik*¹³⁸ 'obor'; K, L), *Pērgule* (< *pergul* 'trijem'; N), *Pōd mir* (< *miri* 'zidine' < dalm. *mūru* 'zid'; P), *Polāčina* (< *polača* 'villa rustica' < dalm. *palatīa* < lat. *palatia*; D, K, N), *Polācine* (N), *Pūstograd* (PV), *Rūmb* (< *rumb* 'rupa u zidu'; N), *Rūšine* (< *rušine* 'ruševine'; N), *Stanina* (< *stanina* 'ruševni pastirski stan'; N), *Stanine* (L), *Špital* (N), *Zidine* (B)

Na Pagu bilježimo najviše ruševina obrambenih objekata, bilo utvrda (*Grādičina*, *Kulina*) bilo zidina (*Miri*, *Zidine*). Tragove negdašnjih naselja prepoznajemo po toponimima koji sadržavaju apelativ *kuća*. Spomen na rimsku vodu uščuvan je u toponimu *Močšnjak* (: *močiti*), toponim *Polačina* upućuje na postojanje više *villa rustica* na otoku Pagu. Ostacima su pastirskih nastamba motivirani toponimi *Osičina*, *Pustograd* i *Stanina*. Toponim *Špital* upućuje na moguće postojanje kužne ili poljske bolnice iako se danas na istoimenom lokalitetu nalaze tek ostatci pastirskih koliba. Tomu je dokaz i činjenica da je na paškim zemljovidima s početka 18. stoljeća zabilježen toponim *Ospedale* (< tal. *ospedale* 'bolnica'; Faričić 2003, 96) koji je, najvjerojatnije za austrougarske vladavine, poprimio današnji lik koji bi stoga mogao biti i njemačkoga, ali i mletačkoga podrijetla.¹³⁹ U toj je skupini toponima najučestaliji sufiks *-ina* koji upućuje na razoreno mjesto ili objekt.

¹²⁹ Apelativ *tumbin* u značenju vrelo nahodimo u neretvanskoj toponimiji. Tako u Mliništu, zaseoku sela Vidonje, postoji topografski objekt koji nosi dva imena: *Bārišića vrēlo* i *Tūmbin*.

¹³⁰ Na lokalitetu nahodimo utvrdu pravokutnog oblika iz rimskoga vremena.

¹³¹ *Uhlīnac* je zapadni dio Paga u neposrednoj blizini Mandrača, a isprva se tako nazivao završetak trakta gradskih bedema na kojemu su se nalazila gradska vrata.

¹³² Usp. toponim *Varda* kojim su često imenovana brda na kojima su postavljane stražbenice.

¹³³ Na tome se lokalitetu na Košljunu nalaze ostatci prapovijesne gradine.

¹³⁴ Na lokalitetu imenovanu navedenim toponimom nahode se ostatci zidina neke zgrade.

¹³⁵ Riječ je o ruševnim nastambama obitelji Štambak iz Kolana.

¹³⁶ Na lokalitetu nahodimo ostatke zidova rimskoga vodovoda.

¹³⁷ Riječ je o dijelu Novalje kroz koji je prolazio rimski vodovod. Toponim je pak hidronimnoga postanja (usp. *močilo*).

¹³⁸ Na lokalitetu se nahode razrušeni pastirski stanovi i torovi.

¹³⁹ Apelativ *špidal/špital* za 'bolnica' rasprostranjen je diljem obale, a Skok kod Vrbnika na Krku bilježi i toponim *Podšpital* (ERHSJ 2, 575).

3.5.2. Toponimi prema obitavalištima te javnim prostorima i putovima

Čista (< Cěsta < Cista < Čista; usp. *cesta* 'put'; Šimunović 2000, 360; N), *Döbar püt* (N), *Fuzljivica* (< *fuzljivica* 'sklizava staza'; K), *Gonik* (< *gonik* 'širok put'; P), *Kaniželica* (< *kaniželica* 'vrlo uska ulica'; Oštarić 2005, 174; B), *Katarëličin püt* (N), *Kölišće* (< *kolišće*¹⁴⁰ 'mjesto na kojemu se igra kolo'; PV), *Könija* (usp. *konik* 'konjski put'; D), *Križ*¹⁴¹ (< *križ* 'raskrižje'; L), *Križalj* (N), *Križič* (PV), *Križine* (K), *Küćicina* (L), *Küćice* (L), *Mála Čista* (D), *Meju püti* (B), *Möst* (K, PV), *Pijäca* (P), *Raskrižje* (N), *Sëlac* (K), *Sëlina* (PV), *Sëline* (B), *Stägna* (< *stägna* 'put, staza'; Šimunović 2004, 198; PV), *Stägna u Slätini* (K), *Stägne* (< *stagna* 'put, staza, prtina'; K), *Stära Väs* (D), *Stäre küće* (N), *Stäre küće* (K), *Štåri gråd* (P), *Ståri vārōš* (N), *Støjna dråga*¹⁴² (B), *Škopljëna lâz* (N), *Škopljëni mostič* (N), *Štradän/Štradün* (< *šradin/šradun* 'velika ulica'; PV), *Vāroš* (PV), *Varōš* (P), *Vëla stažä* (P), *Vëla ûlica* (P), *Visöki püt* (L), *Zäla stažä*¹⁴³ (B)

Nazivima su putova i staza motivirani toponimi *Čista*,¹⁴⁴ *Dobri put*, *Fuzljivica*, *Konija* i *Stagna*, a raskrižja toponimi tvoreni apelativima *križ*. Toponimi *Kaniželica*, *Pijaca* i *Šradin/Šradun* odraz su urbanističkoga razvoja otoka Paga. Nazivima su tipova naselja motivirani toponimi hrvatski toponimi *Seline*, *Stara Vas* i *Stari Grad*, toponim mađarskoga postanja *Varoš* te romanski ojkonom *Pag*.

3.5.3. Toponimi prema gospodarskoj djelatnosti

3.5.3.1. Toponimi u svezi s poljoprivrednom djelatnošću

3.5.3.1.1. toponimi u svezi s uzgojem kulture i tipovima obradivoga zemljišta: *Blitvišće* (N), *Böbina* (L), *Böbović* (N), *Bobovina* (< *bobovina* 'prostor nekoć zasađen bobom'; N), *Delič* (K), *Dijanica* (< *dija* 'dio'; D, PV), *Divišćaci* (< usp. tal. *dividere*; PV), *Gräda* (< *građa* 'ograda'; K, N), *Gredice* (N), *Jardim* (< tal. *giardino* 'vrt'; N), *Jardim* (B,

L), *Kårvule* (usp. *Kavrle*; B), *Kåvrle* (usp. *kavrlica* 'prostor između dva jata u polju, reda zaštićena granama od bure'; Oštarić 2005, 180, K), *Kåvrle* (D, PV), *Kåvrlica* (P), *Kåvrlic* (N), *Köpica* (B), *Köpišće* (< *kopa*¹⁴⁵ 'stog sijena'; Oštarić 2005: 191; D, K), *Kumpirišće* (< *kumpirišće* 'njiva zasađena krumpirom'; N), *Lükovišće* (< *lukovišće* 'mjesto na kojemu se sadi luk'; B, D), *Njiva* (N), *Njive* (B), *Njivica* (N, PV), *Njivice* (L, N), *Njivina* (L), *Ogräda* (N), *Ógrada* (D), *Ograda* (PV), *Ogräde* (K), *Ogrädice* (K, L, N), *Oranica* (PV), *Plantäža* (N), *Plantäža* (D, PV), *Plantäža* (P), *Plotič* (< *plot* 'ograda'; L, N, PV), *Podvornica* (B, K), *Pödvornica* (PV), *Polovića* (B), *Prisädišće* (< *prisadišće* 'rasadnik'; N), *Prisädnjaci* (N), *Prosina* (< *proso*; L), *Rasadnjak* (L), *Sadić* (D), *Sadina* (N), *Salätnica* (N), *U Såd* (B), *Vertal* (B), *Vertläca* (P), *Vertläce* (P), *Vertläci* (P), *Vertli* (B), *Vertlič* (B), *Vrtal* (K), *Vrtič* (N), *Vrtli* (N), *Vrtlic* (N), *Vrtlic* (D, L, N), *Vrtlic* (PV), *Vrtlina* (PV), *Vrtline* (PV), *Zdilak* (PV), *Zemljica* (PV)

Nazivima su zemljišnih čestica motivirani toponimi *Gräda*, *Gredice*, *Kavrle*, *Njiva*, *Ograda*, *Oranica*, *Plantäža*, *Plotič*, *Podvornica* i *Polovića*. Osim toponima motiviranih hrvatskim apelativom *vrt(al)* nahodimo i njihove romanske ekvivalente (*jardin*), dok toponimima motiviranim hrvatskim apelativom *dell'dil* (< psl. *dělb*) odgovara hibridni lik *divišćak* (< tal. *dividere* + hrv. *-šćak*). Na uzgoj povrtlarskih kultura upućuju toponimi *Blitvišće*, *Kumpirišće*, *Lukovišće* i *Salätnica*, a na uzgoj žitarica *Prosina*. Prema nazivima rasadnika motivirani su toponimi kao što su *Rasadnjak* ili *Sadić*.

3.5.3.1.2. toponimi u svezi s veličinom i granicom obradivoga zemljišta: *Gönjaj* (< *gonjaj* 'starohrvatska mjera za zemljište, onoliko koliko se može izorati jednodnevnim gonjenjem volova'¹⁴⁶; ERHSJ I, 575; K), *Griblja* (< *griblja* 'granica između čestica'; PV), *Griblje* (D), *Mårgan* (< *margan* 'međaš'; N), *Mårgana njiva* (N), *Mëja dråga*¹⁴⁷ (P), *Mejåš* (L), *Podmëjci* (< *pod mejom*; B), *Špëtice* (< *špetica*¹⁴⁸ 'komad'; D), *Ublög* (< *ublog* 'neobrađe-

¹⁴⁰ U istočnoj Hercegovini ista se mjesta nazivaju *igrištima* te se uz njih vežu legende kako po noći na njima "igraju" vile (Vidović 2008, 440).

¹⁴¹ Riječ je o raskrižju u Vlačićima. Građa svjedoči u prilog tumačenju da je zaista riječ o raskrižjima, ali potrebno je pritom imati u vidu da u obalnoj toponimiji apelativ *križ* često označuje stijenu, odnosno vrh stjenovita brda.

¹⁴² Prijevni član imena dolazi od glagola *stajati*. U ARJ (16, 610) zabilježen je apelativ *stojnica* 'pokriveno i ograđeno mjesto, gdje tko boravi'.

¹⁴³ *Zala staza* veoma je strma pastirska staza koja vodi prema brdu *Visoka stran*.

¹⁴⁴ Toponim se uglavnom odnosi na uvale, a katkad i na putove i staze u paškoj unutrašnjosti te bi ga se moglo dovesti u vezu s apelativom *cesta*.

¹⁴⁵ Ne treba posve isključiti ni mogućnost izvođenja od apelativa *kap* 'poganski idol', poglavito u Kolanu gdje se toponim *Kopišće* odnosi na lokalitet na kojemu se nahode ostatci *villae rusticae*.

¹⁴⁶ U Kolanu gonjaj ima površinu od 2.400 m².

¹⁴⁷ Riječ je o pašnjaku na granici kolanske i paške katastarske općine.

¹⁴⁸ Na Pašmanu je *špetica* 'gromada živoga kamena kojim je ispresijecano obradivo zemljište' (SKRAČIĆ, VODANOVIĆ, VULETIĆ 2006, 174).

ni dio njive'; L, N, P), *Vèlika međa* (D), *Ždribi* (< *ždrib* 'zemljište dobiveno ždriježbom'; P)

Granica između pojedinih čestica naziva se *gribljom* ili *mejom*. Toponim bi se *Ždribi* mogao svrstati i u skupinu toponima povezanih s ostatcima pretkršćanske duhovnosti jer se nekoć vjerovalo da je ždrijež odraz volje bogova (Šimunović 2005, 235). Tek je u kasnijim razdobljima apelativ *ždrijež* počeo označivati i seosko zemljište. Na Pagu je, i to na romanskome zapadu, u Kolanu, u toponimiji ušćuvana i stara hrvatska mjera *Gonjaj*. Mjerna se jedinica *gonjaj* temeljila na radu volova. I dok je kod apelativa *gonjaj* važan volujski radni učinak, apelativ *gonik* (čije odraze nahodimo među toponimima koji se odnose na obitavališta te javne prostore i putove) označuje put dovoljno širok za dva vola u jarmu (Šimunović 2005, 245).

3.3.3.1.3. toponimi u svezi s privođenjem tla kulturi: *Baine* (usp. *bajilo* 'lopata'; Kustić 2002, 117; N), *Cipèli* (< *cip* 'kalemljena biljka'; L), *Drljānda* (< *drljati* 'ravnati zemljište'; N), *Gārinica* (PV), *Gomīla* (D), *Gārina* (P), *Gomīlica* (B, D, P, PV), *Grāp* (< *grap* 'krčevina'; Oštarić 2005, 133; N), *Gūste lāze* (PV), *Gūsti lāzi* (PV), *Gūsti lāzi* (P), *Kargadūr* (usp. *kargat* 'na silu željeznom motikom iskopati kamen'; Oštarić 2005, 177; N), *Kōšenice* (usp. *kositi*; PV), *Krčič* (< *krč* 'krčevina'; K), *Kunjašārica* (< *kunjaš* 'loza cijepljena na suho'; Oštarić 2005, 208; PV), *Lāz* (< *laz* 'zapuštena krčevina'; K), *Novīna* (< *novina* 'nova krčevina'; B, K, L, P, PV), *Ōblačina* (D), *Oblāka* (< *oblaka* 'krčevina'; L, N), *Oblaka* (D, K), *Opāljenica* (L), *Orači lāz* (PV), *Pāljena drāga* (D), *Pāljēni lāz* (D), *Pāljēž* (L, N), *Pāljēž* (P), *Prōšika* (P), *Puntadūra* (< *puntadura* 'krčevina'; N), *Sakarāta* (< lat. *siccarius* 'mjesto na kojemu se suše grane'; N), *Spržāle*¹⁴⁹ (L), *Šimokoše* (N)

Većina se toponima iz te skupine odnosi na krčevine. Zbog njihove brojnosti u paškoj toponimiji te radi razlikovnosti nahodimo velik broj hrvatskih (*gomilica*, *krč*, *laz*, *novina*, *oblaka* i *prosika*) i romanskih (*grap* i *puntadura*) apelativa u značenju krčevina. Plodno se zemljište dobivalo i paljenjem šuma, a na isti su način pastiri stvarali nove pašnjake, o čemu svjedoče hrvatski toponimi *Garinica*, *Opaljenica* i *Paljež* te toponim romanskoga postanja *Spržale*, najvjerojatnije posuđen iz ribarskoga nazivlja. Načinom

obrade poljoprivrednog zemljišta motivirani su pak toponimi *Baine* (: *bajilo* 'lopata'), *Drljanda* (: *drljati* 'ravnati tlo'), *Košēnice* i *Simokoše* (: *kositi*) te *Orači laz* (: *orati*). Plodna su se područja širila i kalemljenjem divljih maslina (*Cipeli*) i divlje loze (*Kunjašarica*).

3.5.3.1.4. toponimi koji se odnose na vinogradarstvo, voćarstvo i druge poljoprivredne kulture: *Bāredina* (< *baređina* 'zapuštena zemlja na kojoj je nekoć bio vinograd'; PV), *Brājda* (L, PV), *Brājda* (K), *Brājdica* (L), *Cibitrak* (< *cibib* 'vrsta vinove loze' < tal. *zibbibo*; ARj 1, 776; N), *Ciligrad* (< *ciligrad* 'vrsta bijeloga grožđa'; ARj 1, 795; N), *Črni pānj* (< *panj* 'trs'; L), *Kačadebić* (< *kačadebić* 'vrsta vinove loze'; N), *Lōzje* (B), *Maslinjak* (L), *Maslinje* (N), *Na Bārsi* (< *bars* 'više čokota savitih u pačetvorinske gređice'; Vinja 1, 45; K), *Na Brājdicu* (B), *Oblāka* (< *oblaka* 'ograđeni maslinik'; L), *Pajci* (< *pajca* 'drop, kom odvojen od vina'; Oštarić 2005, 327; P), *Stāra trsina* (L), *Stāro trsje* (L), *Terin* (< *terin* 'vrsta vinove loze'; N), *Tersina* (B), *Tersine* (B), *Trapīč* (< *trap* 'mladi vinograd'; B), *Trsica* (D), *Trsina* (N), *Trsina glavica* (L), *Trsinac* (D), *Trsje* (L), *Tršće* (L), *Vārsan* (usp. *bersa* 'brajda, odrina'; N), *Vèli prūt* (< *prut* 'jato od trstike za zaštitu vinove loze'; Oštarić 2005, 408)

Osim po nazivima vinograda, voćnjaka i maslinika, ovoj skupini toponima pripadaju i toponimi motivirani sortama vinove loze (*cibib*, *ciligrad*, *kačadebić*).

3.5.3.2. Toponimi u svezi s uzgojem životinja

3.5.3.2.1. toponimi u svezi sa stočarstvom, obitavalištima za stoku, stočnim proizvodima i prerađevinama: *Binjac* (usp. *biljac* 'debeli vuneni pokrivač'; D), *Brojāč* (< *brojač* 'pašnjak na kojemu su se skupljale i brojile ovce'; D), *Bručulīn* (usp. *brunce* 'zvonce na ovci'; Vinja JE, I: 74; P), *Dumbaljič* (< *dumbalj* 'suhozidom ograđen pašnjak'; L), *Gračić* (< *gračić* 'suhozidni pastirski zaklon'; B, PV), *Gračić* (K), *Jālovina* (< *jalovina* 'dio pašnjaka u kojem se drže jalove ovce'; N), *Jalovīnjak* (D), *Jānjičarka* (PV), *Jānjilo* (< *janjilo* 'tor za janjad'; D), *Jāra* ('magareći ili ovčji tor'¹⁵⁰ < tal. *ara*; P), *Kānat* (< *kanat* 'suhozidom ograđen pašnjak'; D, L), *Kantič* (N), *Kantič* (L), *Kočič* (usp. *kotac* 'tor'; L), *Kočjnik* (< *kotac*; P), *Kōtica* (P), *Krāvarica* (< *kravarica* 'tor za kra-

¹⁴⁹ Kako je riječ o pašnjaku, izvođenje od lat. *fax* 'baklja' (usp. *napalecati* 'jako zapaliti vatru') sasvim je vjerojatno iako se dosad zabilježene hrvatske izvedenice toga apelativa uglavnom odnose na ribarsko nazivlje (usp. VINJA JE, III, 213).

¹⁵⁰ U Donjoj Hercegovini *jara* je 'ograđeni prostor pred torom' (VIDOVIĆ 2009a, 197).

ve'; P), *Krâvnik* (< *kravnik* 'tor za krave'; N), *Kõtarina* (< *kotar* PV), *Kõtarine* (PV), *Kõtarina* (< *kotar* 'omeđen seoski pašnjak'; PV), *Kõtarine* (PV), *Kožarić* (L), *Kôzlar* (< *kozlar* 'tor za koze'; K), *Kunëra* (< *kunera* 'stanište kunića'; D), *Lâzi* (< *lâz* 'prolaz za ovce u suhozidu'; P), *Lâzić* (B, K), *Lâzići* (K), *Lâzine* (K), *Lučâr* (usp. *lučiti ovce*; PV), *Mladinjica* (< *mladina* 'mladi pašnjak'; N), *Mândre* (< grč. *μάνδρα* 'tor, obor'; K), *Margarići* (N), *Mošunîc* (*mošunja* 'obor' < dalm. *manšone*; L), *Mesârka*¹⁵¹ (PV), *Na ôbor* (B), *Ognjîšće*¹⁵² (K), *Ogrâdičina* (L), *Ogrâda* (< *ograđa*¹⁵³ 'tor'; K), *Ôgrađa* (B), *Ôgraja* (usp. *ograđa*; B), *Osik* (< *osik* 'obor'; N), *Ostân* (< *ostan* 'štap s čavlom za tjeranje volova'; Oštarić 2005, 319; K), *Pastûra* (< *pastura* 'pašnjak'; N), *Pastûrica* (N), *Peršûtova glavica* (B), *Plândiše* (< *plandiše* 'sjenovito mjesto gdje se stoka sklanja kad sunce pripeče'; HER: 956; PV), *Plândiše* (P), *Plândiše* (D), *Plândoviše* (L), *Pocivâlo* (P), *Počivâlo* (< *počivalo*¹⁵⁴ 'pastirsko odmorište'; L), *Pod Lâšćicon* (< *lašćica* 'mali laz'; PV), *Pridâvak* (< *pridavčić* 'pašnjak kojemu je pridodan dio susjednoga pašnjaka'; N), *Pridâvčići* (< *pridavčić*; N), *Prigon* (D), *Prîstan ogrâdica* (< *pristan* 'pastirsko odmorište'; N), *Prîtvôr* (< *pritor* 'obor u koji su se zatvarale ovce i magarci'; L), *Raštêl* (< *raštel* 'drvena pregrada za stoku'; Oštarić 2005, 423; B), *Sakatûr* (< *sakatur*¹⁵⁵ 'okupljalište ovaca'; K, N), *Štâro žimniše* (P), *Stojatorîna* (< *stojnica* + *torina*; K), *Strigâr* (usp. *strići*; D, N), *Strigârî* (N), *Strûgâ* ('tor za ovce'; L), *Strižnjâk* (usp. *strići*; PV), *Svinjâr* (< *svinjar* 'kotac'; L), *Štružica* (usp. *Struga*; P), *Šâtor* (N), *Šegûta*¹⁵⁶ (usp. ven. *seduta* 'sastanak, skup'; P), *Štrgljâc* (usp. *štrigal* 'češalj za ovce'; ERHSJ III: 417; D), *Têrline* (usp. *Trla*; B), *Têrlo* (usp. *Trla*; B), *Torênje ogrâdice* (N), *Torî* (P), *Torić* (B), *Torîna* (N, P), *Torîne* (B, K), *Tovârница* (PV), *Trâvâ* (< *trava* 'pašnjak'; N), *Trkâc* (< *trkat* 'odvajati janjce od ovaca'; Oštarić 2005: 539; D), *Trkâlo* (usp. *Trkać*; K), *Trkâlo* (N), *Trkalo* (L, PV), *Trîla* (< *trlo*¹⁵⁷ 'tor'; N), *Trîline* (D), *Vaišće* (<

usp. *Valjalo*; P), *Valjâlo* (usp. *Valjilo*; K), *Valjîlo* (< *valjilo* 'mjesto na kojemu su se valjali magarci'; L, N), *Vlākâ*¹⁵⁸ (K), *Zâtvôr* (usp. *Pritvor*; L), *Zgõni* (< *zgon* 'ograđeno mjesto gdje se stoka zagoni u okup'; Šimunović 2004, 219; PV)

Stočarsko je nazivlje na Pagu u najvećoj mjeri hrvatsko, stoga je posebno zanimljivo da je u toponimiji ušćuvan romanski naziv za pašnjak – *pastura*.¹⁵⁹ Hrvatskim se apelativom *mladina* označuje mladi pašnjak. Apelativi *mandre* i *mošunja* grčkoga su odnosno dalmatskoga postanja i oba označuju obor. Hrvatski su nazivi za ograđena mjesta na kojima boravi ili se zagoni stoka mnogo učestaliji (bilježimo apelative *gracić*, *kotac*, *kozlar*, *kravarica*, *kravnik*, *obor*, *ograđa*, *prigon*, *pritor*, *struga*, *svinjar*, *trkalo*, *trlo*, *tor*, *zatvor*, *zgon*; posebno su zanimljivi apelativi *brojač* i *lučar*, mjesta na kojima se broje grla stoke ili se stoka luči) i precizniji (iz naziva je često razvidno koja se pasmina stoke zagoni) od romanskih (*jara*, *kanat*). U hrvatskome stočarskom nazivlju postoje nazivi za dijelove tora (npr. *jalovina*) ili suhozida kojim je pašnjak ograđen (*laz*, *vlak*) iako se kadšto isti posuđuju (npr. *raštel* 'drvena pregrada za stoku' < *raštele* 'rešetke na vratima dvorišta ili kuće' < mlet. *restelo* < njem. *Rastel*; HER, 1102). Odmorištima su za pastire i stoku motivirani toponimi hrvatskoga postanja *Plandiše*, *Počivalo* i *Pristan* te romanski *Šeguta*. Djelatnostima su uz striženje ovaca, češljanje vune i vunene proizvode motivirani toponimi *Štrgljâc*, *Strigar* i *Binjac*. Apelativ *zimniše* upućuje na planištare sa susjednoga kopna koji su sa snijegom i ledom okovana Velebita gonili stoku na susjedne otoke.¹⁶⁰

3.5.3.2.2. toponimi u svezi s pčelarstvom: *Cêline* (B), *Čel drâga* (B), *Čelâc* (N), *Čelčići* (N), *Čelnica* (B, N, K), *Uljačine* (< *uljaci* 'košnice'; K), *Uljak za Čelnjakôn* (N)

Toponime vezane za pčelarstvo nalazimo samo na zapadnome dijelu otoka Paga. Kadšto

¹⁵¹ Mesarka je kvalitetan pašnjak na kojemu se ovce, zbog dobre ispaše, udebljavaju.

¹⁵² Ime je to pašnjaka na kojemu su kolanjski pastiri ložili vatru dok su čuvali ovce.

¹⁵³ *Ogrôjâ* je u Pučišćima na otoku Braču tor, ograđen prostor za ovce. Riječ ne bilježi ŠIMUNOVIĆ (2006).

¹⁵⁴ Apelativ tvoren istim korijenom – *počivalište* – u Promini (Suknovci) označuje mjesto na kojemu se odmara pogrebna povorka na putu prema groblju (ČILAŠ ŠIMPRAGA 2006, 206).

¹⁵⁵ Riječ je o pašnjaku, pa se jamačno radi o zaklonitu mjestu na kojemu su se okupljale ovce, kako je VLADIMIR SKRAČIĆ zabilježio na Istu (1994, 117) i Kornatima (1987, 35). Na drugome pak mjestu SKRAČIĆ (1991, 26) apelativ *sakatur* dovodi u vezu s ribarskim nazivom *sake* 'ljevkasti dio mreže u kojemu se za izvlačenja skuplja sva riba'.

¹⁵⁶ Posuđeni apelativ *seduta/seguta* odgovara hrvatskome apelativu *počivalo* (VINJA JE, III, 157).

¹⁵⁷ Apelativ je *trlo* zastupljen i u ribarskome nazivlju te ondje označuje 'jato ribe u mriješćenju' (Vinja JE, III, 279).

¹⁵⁸ Na Pagu apelativ *vlak* označuje rupu na suhozidu kroz koju se provlače ovce. U Donjoj Hercegovini apelativ *vlak* označuje i zavučenu dugu njižu (VIDOVIĆ 2009a, 179).

¹⁵⁹ Riječ je o mlađoj hrvatskoj prilagođenici, starija je ušćuvana u bračkomme ojkonomu *Postira*.

¹⁶⁰ Sličnu pojavu bilježimo i na šibenskom i dubrovačkom području. Istočnohercegovački stočari tijekom godine znali su sa stokom stanovati na čak trima mjestima: zimi su bili u matičnim mjestima, ljeti u planinama Gornje Hercegovine, a u jesen u *škôlju*, području od polutoka Kleka kod Neuma i Pelješca do Rijeke Dubrovačke (VIDOVIĆ 2009a, 175).

je teško lučiti toponime nastale od naziva kukca *čela* 'pčela' od toponima motiviranih apelativom *čelo* koji se često toponimizira.

3.5.3.2 Toponimi u svezi s drugim gospodarskim djelatnostima:

3.5.3.2.1. toponimi u svezi s ribarstvom, pomorstvom i ostalim djelatnostima vezanima uz more: *Grājf* (< *grajf* 'ime potopljenoga broda'; N), *Kāntarišće* (< *kantar* 'ribarska pošta na kojoj se love kantari' < *kantar* 'Sondyliosoma cantharus'; N), *Kāntarišće* (B), *Krcālo* (< *krcalo* 'mjesto na kojemu se vadio sitni pijesak za žbuku i krcao u brodove'; L), *Krokālo* (< *krok* 'konopac opleten u više redova, a služi za povlačenje migavice'; Oštarić 2005, 201; N), *Māta* (< *mata* 'meka, mamac'; L), *Mriža* (B), *Pod ōlovo* (L), *Pōšta* (< *pošta* 'povoljan položaj za ribolov'; N), *Rūža* (< *Ruža* 'ime potopljenoga broda'; N), *Sāk* (< *sak* 'vrsta mreže'; K), *Solēnice Vrgnīca* (< *virgan* 'vitlo' < mlet. *argagno*; Vinja JE, I, 22; N), *Sušilo* (< *sušilo* 'mjesto na kojemu se suše mreže'; K), *Tajāda* (< *tajati* 'sjeći, rezati'; P), *Tartānovo* (< *tartana*¹⁶¹ 'mjesto na kojemu se povlačila mreža tartana'; P), *Torēta* (L)¹⁶², *Tunōra* (B), *Vadikāndija*¹⁶³ (*vaditi* + *kandija*; L), *Vlakālo* (< *vući mrežu*; B), *Žāgreb* (< *Zagreb* 'ime potopljenoga broda'; P)

S ribarstvom su povezani toponimi koji se odnosi na ribolovne tehnike (*Krokalo*, *Pod olovo*, *Sak*, *Solenica Vrgnica*, *Vlakalo*), mamce (*Mata*) i ribarske pošte (*Kantarišće*, *Pošta*, *Tunora*). Na mjesto na kojemu su se sušile mreže upućuje toponim *Sušilo*. Dio je toponima iz ove skupine nazvan po imenima potopljenih brodova (*Grajf*, *Ruža*, *Zagreb*). Vrstama su brodova i poslovima vezanima za pretovar motivirani toponimi *Tartanovo* i *Krcalo*. Motivacija pak toponima *Vadikandija* nije prozirna, ali s obzirom na to da

je riječ o uvali, vjerojatno je riječ o toponimu koji je na neki način vezan uz more.

3.5.3.2.2. toponimi u svezi s kamenarstvom i rudarstvom: *Dukāt*¹⁶⁴ (K), *Dumbāl̄j*¹⁶⁵ (: *dupsti*; N), *Kāva*¹⁶⁶ (< tal. *cava* 'kamenolom'; K), *Kāve* (< *kava* 'mjesto na kojemu se vadi kamen'; PV), *Šātra*¹⁶⁷

U Kolanu nahodimo nalazišta lignita, na zapadnome dijelu otoka ima nešto i boksita, a na više su lokaliteta po otoku razmješteni kamenolomi. Apelativ *dumbalj* može označivati i kamenolom i tad se povezuje s *dupsti*, ali potrebno je napomenuti da u Kolanu apelativ *dumbāl̄j* ima hidronimno značenje te označuje i manju lokvu.

3.5.3.2.3. toponimi u svezi s ostalim gospodarskim granama: *Lugārška kūća* (K), *Lupēška drāžica* (K, N), *Pecūrišće* (< *pecurit* 'polako peći meso i jesti'; Oštarić 2005, 334; D), *Perīlo* (< *prati*; PV), *Pērivo* (: *prati*; D), *Sōline*¹⁶⁸ (PV)

Od toponima u svezi s ostalim granama izdvajamo toponim *Lupeška dražica*¹⁶⁹. Riječ je o dvjema uvalama u kojima su se kradljivci stoke skrivali i bježali s ukradenom robom.

3.5.4. Kulturnopovijesna uvjetovanost toponima

3.5.4.1. toponimi u svezi s upravnom vlasti, imovinskopравnim odnosima i školstvom: *Banjadōlāc* (< *banji* 'banov'; N), *Cāreva gramāca* (B), *Cārove gramāče* (B), *Dōhodak* (N), *Dōta* (L), *Dūdićeva kunfīna* (L), *Fitānca* (< *fitanca* 'davanje zemlje u zakup'; PV), *Kapitanīja* (K), *Knēza drāga* (N), *Knēža drāga* (N), *Knēža drāga* (P), *Knežīja* (N), *Knežije* (N), *Knēžija* (K), *Komūn ogrāda* (< *komun* 'zajednički'; K), *Komūni* (< *komuni* 'zajednički posjedi'; K), *Končīlj* (< *končilj* 'zajednički pašnjak' < *concilium*; Vinja JE, II: 95; K), *Kōnovica* (< tal. *conte* 'knez'; K), *Kunfīn* (< *kunfin*

¹⁶¹ Istoimeni je jedrenjak služio za prijevoz tereta i putnika, ali i za ribarenje. VOJMR VINJA (3, 257) domeće kako apelativ *tartana* češće označuje i posebnu vrstu mreže koju potežu brodovi na jedra.

¹⁶² Usp. *toriti* 'mamiti ribu bacanjem slane ribe u more' (VINJA JE, III, 267). U kolanskom govoru postoji apelativ *torit* se 'okupljati se' (OŠTARIĆ 2005, 534).

¹⁶³ Tumačenje apelativa *kandija* treba tražiti u predromanskim apelativima *Ganda, *Gandellus na temelju kojih su nastali apelativi *gandoj* koji označuju plitka korita uz obalu bijela od soli (Hvar), mrku kamenu stazu kojom se čamci spuštaju u more (Šibenik) ili zaklonjeno mjesto u kršu (Brač).

¹⁶⁴ Dio polja iz kojega se nekoć vadio ugljen čije je ime vjerojatno motivirano mogućim bogatstvom koje su rudari očekivali.

¹⁶⁵ Na navedenom se lokalitetu vadio kamen.

¹⁶⁶ Ondje se nalazio rudnik lignita koji je počeo raditi u drugoj polovici 18. st.

¹⁶⁷ U Vodicama u Istri *šatra* označuje "kolibu koju sebi načine ugljenari u šumi" (ERHSJ I, 286).

¹⁶⁸ Toponim se odnosi na dio polja na kojem su bile solane. *Soline* su inače čest hidronim te se uglavnom odnose na manju stajaću slankastu vodu, usp. *Slatina*. Skok smatra da ih je potrebno lučiti od mnogobrojnih jadranskih toponima *Soline* koji označuju mjesta na kojima se radi sol i koji se izvode od lat. *salina*.

¹⁶⁹ Navodimo podatak da u Dobljanima (Popovo, Trebinje, istočna Hercegovina) postoji toponim *Lupežnice*, čiji je prvotni lik glasio *Lopižice* (< dalm. *lapide* 'kamen' < lat. *lapis* 'kamen') te je pučkom etimologijom preobraćen u *Lupežnice* (VIDOVIĆ 2008: 444). S obzirom na činjenicu da su mnogi nesonimi te obalni toponimi motivirani latinskim apelativom *lapis*, ne treba posve odbaciti ni navedenu mogućnost.

¹⁷⁰ Riječ je o granici između pašnjaka koji pripadaju Novalji i Staroj Novalji.

¹⁷¹ Riječ je o graničnome zidu između katastarskih općina Barbat i Novalja.

‘seoska/katastarska općina’; B, L, PV), *Kunfinica* (L), *Kunfin nīva* (< *kunfin* ‘međa, granica’ < tal. *confine*; P), *Kunfina* (N), *Kunfina*¹⁷⁰ (N), *Kūnfina zīd* (B)¹⁷¹, *Kuntēja* (usp. tal. *contegio* ‘knežji’, P), *Kvájnica* (< *kvajna* ‘općinski posjed’ < *gmajna* < njem. *Gemeine*; PV), *Lōža*¹⁷² (N), *Parōnka* (< *paron* ‘gospodar’; N), *Patrimōnije* (< *patrimonij* ‘baština, nasljedno zemljište’; N), *Pěrcīnac* (< *prcīnac* ‘miraz’; P), *Pizdīnac* (< *pizdinac* ‘dota’, Oštarić 2005, 344; B), *Pleměščina* (‘nasljedno dobro’; K), *Prōsto* (usp. *proščik* ‘seljak’; N), *Pūčki osik* (< *pučki* ‘zajednički’; L), *Standārac* (< *standarac* ‘postolje za stijeg’; PV), *Škōlsko* (N), *Škrivānat* (< *škrivanat* ‘pisarnica’; P), *Škrivānić* (< tal. *scrivano* ‘pisar’; N), *Vojskā* (K).

U paškim su toponimima uočuvani apelativi *ban*, *car*, *knez* i *konte* koji se odnose na plemićke ili vladarske naslove. Granice negdašnjih komuna i današnjih katastarskih općina obilježene su toponimima koji sadržavaju apelativ *kunfina*. Na rad državne i općinske uprave upućuju toponimi *Kapitanija*, *Standarac* i *Škrivanat* (‘pisarnica’), a na zajedničke (općinske) posjede toponimi *Komuni*, *Končilj*, *Kvajnica* (germanizam) i *Pučki osik*. Tragove feudalnih i kolonatskih odnosa nahodimo u toponimima *Dohodak*, *Fitanca* i *Paronka*. Dijelom su običajnoga prava koji se odnosi na nasljeđivanje motivirani toponimi *Dota*, *Patrimonije*, *Percīnac* i *Pizdīnac*. Samo su u ovoj podskupini toponima vezanih uz upravnu i sudbenu vlast u većoj mjeri prisutni hrvatski apelativi, a većina je toponima vezanih za rad i posjede općinske vlasti romanska.

3.5.4.2. toponimi u svezi s mjesnom poviješću i mjesnim predajama: *Andelka*¹⁷³ (N), *Cekinić* (N), *Cikinić*¹⁷⁴ (K), *Galijot* (B), *Jānjičova vōda*¹⁷⁵ (P), *Kėrvava lōkvica*¹⁷⁶ (P), *Linoguz*¹⁷⁷ (K), *Porobljenik* (D), *Pūnta Narānže*¹⁷⁸ (L), *Stāra siđa* (< *siđa* ‘kamenica ili betonska sjedalica’; Oštarić 2005, 447; PV), *Trifrātri*¹⁷⁹ (P)

Toponim *Andelka* po pučkome se tumačenju odnosi na propast *Caske*, a *Punta Naranže* na brodolom. Na prizorište zločina upućuje toponim *Kervava lokvica*, a na nametnute obveze i težak položaj mjesnoga stanovništva toponim *Galijot*. Osmanlijski upadi, ako je suditi po toponimiji, nisu bili ograničeni samo na istočni kraj Paga, nego su dopirali sve do paških gradskih zidina. I u paškoj se toponimiji nahode tragovi predaja vezanih za imena zdenaca (*Linoguz*).

3.5.5. Toponimi uvjetovani duhovnim i vjerskim životom zajednice

3.5.5.1. toponimi motivirani imenima kršćanskih svetaca: *Barbāti* (B), *Bārtul* (D), *Bėrdo Švēti Grgūr* (P), *Divčjak*¹⁸⁰ (P), *Dolāc švētega Pėtra* (P), *Gošpina drāga* (P), *Gradina Svetojānj* (: *sv. Agneza*; N), *Gurijel*¹⁸¹ (K), *Gurijelac* (K), *Ivāšnica* (N), *Jūrjevica* (L), *Krstōfor* (N), *Lōkva švēte Jelėne* (P), *Lōkva svėtoga Vīda* (K), *Māvra* (D), *Mihovilje* (N), *Petrīka* (: *sv. Petar*; N), *Podlūcje* (: *sv. Lucija*; P), *Pūnta Krištōfor* (B), *Pūnta švētega Mihovila* (P), *Pūnta Švēti Mikūla* (P), *Sōtorska glavica* (< usp. *Sutorišće*¹⁸² < *Sancta Maria*, B), *Štīpanška drāga* (P), *Stomorica* (: *Sancta Maria*; N), *Stomorica* (K), *Sučūrac* (: *Sanctus Georgius*; PV), *Švēta Fumija* (P), *Švēta Jelėna* (P), *Švēta Katarīna* (P), *Svėta Marija* (K, N), *Svēti Antė* (K), *Svēti Antōn* (N), *Svēti Dūh* (K), *Svēti Ivān* (N), *Svēti Jerōlim* (K), *Svēti Jūrāj* (N), *Svēti Mārko* (K), *Svēti Martīn* (L), *Svēti Mikūla* (K), *Svēti Vid* (K, N), *Švēti Bārtul* (P), *Švēti Grgūr* (P), *Švēti Ivān* (P), *Švēti Jadrić* (P), *Švēti Jūrāj* (P), *Švēti Kārīn* (: *sv. Kvirin*; P), *Švēti Kūžam* (P), *Svēti Marfīn* (PV), *Švēti Mihovil* (P), *Švēti Pėtar* (P), *Švēti Tōma* (P), *Švēti Vid* (P), *Svetojāšnica* (N), *Vidonjica* (N).

Na Pagu nahodimo dva toponima koja su nedvojbeno motivirana dalmatskim pridjevom *san(-c)tu(s)*, što je veoma važno pri ubiciranju važnijih naselja nastalih prije hrvatske doseobe i u prvim njezinim stoljećima. Na lokalitetu *Sučūrac* u selu

¹⁷² Loža je središnji trg u Novalji.

¹⁷³ Navodno su otuda poletjela dva anđela koja su navijestila propast Caske.

¹⁷⁴ Navodno je ondje pronađen mletački novac – cikini.

¹⁷⁵ Navodno je na tome mjestu ubijen neki janjičar.

¹⁷⁶ Na tome su se lokalitetu pastiri svađali oko vode pa je često dolazilo i do krvavih obračuna.

¹⁷⁷ Riječ je o zidanome zdencu koji je ime navodno dobio po tome što su na njega dolazile žene koje su bile lijene otići do zdenca u Kolanjskome polju. Uza zdence se mnogo češće vežu motivi utapanja (usp. Vidović 2008, 445).

¹⁷⁸ Navodno se ondje nasukao brod koji je prevozio naranče.

¹⁷⁹ Navodno su ondje pokopana tri paška benediktinca kojima je oštro kamenje razrezalo noge.

¹⁸⁰ Dio Paga vjerojatno motiviran jednim od imena Blažene Djevice Marije. Naime, na makadamskome putu između Kolana i Paga nalazi se crkva sv. Marije, a u starome je gradu Pagu i neposrednoj okolici postojalo više srednjovjekovnih crkvice posvećenih Bogorodici. Sličnoga je postojanja i ojkonom Gospić motiviran Gospom od Blagovijesti.

¹⁸¹ Toponimi *Gurijel* i *Gurijelac* dalmatski su odrazi latinskoga svetačkoga imena *Georgius* – *Georgi*. Riječ je najvjerojatnije o odrazu dalmatskoga imena *Gurgj* potvrđena u Supetarskom kartularu (usp. Vidović 2007, 436). *Gurijel* je lunski zaselak smješten sjeveroistočno od ruševina crkve svetoga Jurja.

¹⁸² Toponim bilježimo na Silbi (Šimunić 2005, 127).

Smokvici u Katastarskoj općini Novalja uistinu je postojala crkva svetog Jurja iz ranokršćansko-ga razdoblja. Toponim dosada nije bio zabilježen u hrvatskoj onomastičkoj literaturi. Dalmatskim pridjevom *san(c)tu(s)* tvoren je i toponim *Stomorica* (: *Sancta Maria*) u Novalji u kojoj nalazimo temelje starokršćanske bazilike i predromaničke crkve iz 9. ili 10. st. Istoimeni toponim nahodimo i u Kolanu. Tu je najvjerojatnije riječ o mlađemu toponimu s obzirom na činjenicu da se svetačkome imenu formant *sut-* dodaje kao strukturirani prefiks, koji se pridavao imenima crkava, kako bi se označili prostor u okolici sakralnoga objekta. Kao prefiks je formant *sut-* u hrvatskoj toponimiji bio plodan čak do 15. st. (Šimunović 2005, 123) I toponim bi *Sotorska glavica* mogao upućivati na posjed ranokršćanske crkve svete Marije Stare u gradu Pagu¹⁸³.

Od ostalih srednjovjekovnih crkava izdvajamo one koje nose jezično zanimljiva imena. Dalmatskim su likom kršćanskoga imena *Georgius* motiviran toponimi *Gurijel* i *Gurijelac*, a imena *Fumija* (Eufemija), *Jadrić* (Andrija), *Karin* (Kvirin), *Kuzam* (Kuzma) i *Mikula* (Nikola) rane su hrvatske prilagođenice kršćanskim imenima.

3.5.5.2. toponimi po vjerskim zajednicama te crkvenim građevinama i posjedima: *Cimitōrij* (PV), *Cimītulic* (: *cimitar* 'groblje' < lat. *cimīterium*/*coēmēterium*; L, N), *Cimītar* (K), *Crīkvena drāga* (K), *Crīkvēna livāda* (K), *Crīkvēna nĵiva* (N), *Crīkvēni lāzi* (PV), *Crīkveni vĵtal* (K), *Crīkvēno* (B, N), *Crīkvēne nĵive* (N), *Crīkvĵina* (N¹⁸⁴, P¹⁸⁵), *Crīkvĵina* (K), *Crīkvĵine* (K), *Crkvēna mēđa* (PV), *Crkvēni brĳg* (D), *Crkvēno* (L), *Fratĵšćina* (B), *Frātri* (PV), *Grōbje* (B), *Kapĵlica* (L, N, PV), *Kod plovaniĵe* (B), *Kolūdraško* (K), *Kolūdrice* (D), *Kolūdraške nĵive* (N), *Kriĵi* (B¹⁸⁶), *Kriĵine* (: *sv. Kriĵ*; D), *Plovānska gramāča* (< staromlet. *plovan* 'župnik'; Vuletić 2007, 357; N), *Plovānsko* (N),

Pod Crīkvu (B), *Popōv vĵtal* (L), *Popōva draga* (PV), *Popōva grĵbica* (K), *Pōpōvica* (< *popovica* 'popova, crkvena zemlja'; PV), *Popōvica* (PV), *Pōpovo* (N), *Preūra* (usp. *priura* 'samostanski stariješina'; ERHSJ III, 44; D, L, P), *Štĵari cimĵtar* (P), *Trinĵel*¹⁸⁷ (usp. *trin* 'trostruk' < lat. *trinus*; N)

Na djelovanje muških i ženskih crkvenih re-dova upućuju toponimi *Fratašćina*, *Fratri*, *Koludrice* i *Preura*, uščuvan je (kao uostalom u većemu dijelu priobalja) i stariji naziv za svjetovnoga svećenika *pop*, a pridjevi *crkveni*, *plovanski* ('župski') i *popov* odnose se na crkvene posjede. Uščuvani su crkveni (učeni, latinski) i pučki (hrvatski) nazivi groblja (*cimiterij/grobje*).

3.5.5.3. prežitci pretkršćanskih vjerovanja: *Davorĵje* (N), *Dĵd* (usp. *dedina* 'djedovina'; N), *Drākovci* (< *drak* 'zmaj'; N, PV), *Drākovica* (K), *Drākovica* (D), *Drākulić* (N), *Kāpic*¹⁸⁸ (< *kap* 'poganski idol'; B), *Macarōle* (< tal. *matsarolo*¹⁸⁹ 'duh nekrštena djeteta koji izlazi iz groba'; B), *Mālešćica*¹⁹⁰ (PV), *Štrĵino kōlo* (D), *Trĵskavac* (< *trĵskv* 'grom'; K), *Vilĵnjak* (B), *Viljenka* (PV), *Zmāĵjevo jĵzero* (B).

U toponimu *Treskavac* uščuvan je spomen na slavensko božanstvo groma Peruna, čiji mitski prostor tvore uzvisine odakle odašilje munje i gromove, dok se spomen na njegova takmaca Velesa, božanstvo svega blaga, stoke i zemaljskih plodina, redovito nalazi u podnožju, uz vodu, u dubu ili vlažnoj pećini (usp. paški toponim *Zmajevo jezero* i *Drakovica*). Poganski su se pak obredi održavali na vrhuncima te su ostavili traga u toponimu *Ded* koji je ujedno i spomen pretočivanja pretkršćanskih vjerovanja u štovanje sv. Vida. Nakon pokršćavanja Hrvati su stoljećima na uzvisinama, na mjestima negdašnjih mitskih prizorišta podizali skromne crkvice koje su najčešće bile posvećene sv. Jurju, sv. Iliji ili sv. Vidu, dok su se crkve Mariji u pravilu na-

¹⁸³ Proslava blagdana Velike Gospe, pučki *Stomōrine*, također je mogla utjecati na nastanak toponima jer je mjestima pokraj kojih prolaze crkveni ophodi motivirano nekoliko toponima *Vandelja* diljem Paga.

¹⁸⁴ Dva lokaliteta u K. o. Novalja nose ime *Crīkvina*. Za barem jedan pouzdano znamo da je motiviran blizinom sakralnoga objekta (crkve sv. Ivana na Ivašnici), a za drugi nismo sigurni, možda je motiviran i nazivom biljke *crkvine*.

¹⁸⁵ Ondje se nalazi crkva svete Ane.

¹⁸⁶ Nedaleko od toga mjesta poginula su dva brata Marĵića.

¹⁸⁷ U pjeskovitoj se uvali *Trinĵel* nalaze tri crkvice.

¹⁸⁸ *Kapic* je dio Zubovića gdje se nekoć nalazilo groblje i crkva sv. Maura.

¹⁸⁹ Na Braču se *macarola* naziva *macić*.

¹⁹⁰ Iako je moguće da je toponim antroponimnoga postanja, čini se vjerojatnijim da je motiviran apelativom *mališac* kojim se označivalo duh nekrštena djeteta, osobito uzmemo li u obzir činjenicu da se na *Malešćici* nalazi pretpovijesno grobište koje je moglo izazvati znatijelju mjesnoga stanovništva.

¹⁹¹ Pokojni don ANTE ŠKOBALJ desetljećima je marno prikupljao i rašlanjivao podatke o starohrvatskim svetištima i konačno svoja istraživanja 1970. objavio u knjizi *Obredne gomile* (vlastita naklada) koja i danas, usprkos mnogim nedostacima, služi kao nepresušno vrelo podataka o pretkršćanskim vjerovanjima starih Hrvata i pretakanju tih vjerovanja u obrede nakon pokršćavanja. Najsustavnije se i najstručnije prežitcima starohrvatskih i slavenskih vjerovanja dugi niz godina bavio akademik RADOSLAV KATIĆIĆ koji je rezultate svojih istraživanja pretočio u dvije nedavno objavljene knjige, *Božanski boj* (2008) i *Zeleni lug* (2010), obje s podnaslovom *Tragovima svetih pjesama naše pretkršćanske starine*.

lazile u dolu, na položajima gdje se nekoć štovala slavenska božica Mokoš.¹⁹¹ Pretkršćanska su vjerovanja pretakala u razne obrede, obično s ciljem dozivanja obilja i plodnosti¹⁹². Na vrhu se kolanskoga brda Sveti Vid nalazio poganski žrtvenik koji su u Kolanu nazivali *čunčur* (Oštarić 1992, 211). Jugoistočno se pak od brda Sveti Vid nalazi omanje brdo *Crna glavica* (usp. slavensko božanstvo *Černibog*), a toponim *Davorije* također upućuje na slavensku mitologiju. Na mitska prizorišta "božanskoga boja" Peruna i Velesa, koja su se dugo nakon pokrštavanja održavala među Hrvatima, nerijetko upućuju toponimi motivirani apelativom *dub*. Tako se lokalitet *Sveti Vid* u Novalji nalazi u polju, a zapadno od njega nahodi se uvala *Dubac*. Na postojanje poganskih idola ukazuje i toponim *Kapić*, a u toponimiji nahodimo i apelative kojima se označuju mitološka pretkršćanska bića i danas živa u pučkome vjerovanju (*macarol*, *mališac*, *štringa*, *vila*).

3.5.5.4. ostali elementi duhovne kulture: *Apôstolovo* (N), *Črklić* (usp. *činit cerke* 'obilaziti crkve u procesiji'; Vinja JE, I: 103; B), *Čunčurak* (< *čunčur* 'poganski žrtvenik'; usp. *čunčur* 'kamen gomila stožasta oblika'; Oštarić 2005, 80; PV), *Figurica*¹⁹³ (< *figurica* 'svetčev kip ili slika'; B, K, N), *Dèrven kríž*¹⁹⁴ (P), *Göndekove smôkve*¹⁹⁵ (L), *Gröbi* (P), *Grobñe* (P), *Gropčič* (N), *Hūnjci* (: *grobni humak*; P), *Krstèlji* (PV¹⁹⁶), *Mèrtvi* (P), *Mirilo* (PV), *Mřt* (PV), *Pričèšnjava* (L), *Pūnta Figurica*¹⁹⁷ (B, L), *Vandèlje*¹⁹⁸ (K, N, PV), *Vèla nebèska* (K), *Vražica*

Većina toponima iz ove skupine odnosi se na vjerske običaje vezane uz ophode za vrijeme velikih kršćanskih blagdana (*vandèlja* su tako mjesta na kojima se čitalo evanđelje za određene blagdane, a *figurice* mjesta prozvana po kapelicama u kojima su se nalazile svetčevi kipovi ili slike). Česti su i motivi izoliranih grobišta (npr. *Grobi*, *Hunjci*) nastalih zbog čestih zaraznih bolesti koje su harale otokom. Pogrebnim je pak običajima motiviran toponim *Mirilo*.

3.6. TOPONIMI ANTROPONIMNOGA POSTANJA:

Najviše je toponima antroponimnoga postanja tvoreno prema obiteljskim nadimcima. U paškoj toponimiji odrazili su se sljedeći obiteljski nadimci: *Adamićovi*, *Amadijini*, *Babičićovi*, *Baćevi*, *Bane*, *Baterije*, *Baćini*, *Bartulonovi*, *Bebiči*, *Belanovi*, *Belotini*, *Berčićovi*, *Berkićovi*, *Bernidovi*, *Bevandićovi*, *Bilkovi*, *Blitvarovi*, *Bošanarovi*, *Bradićovi*, *Budinovi*, *Bulinovi*, *Bumburakovi*, *Buronje*, *Cangarinovi*, *Cimezinovi*, *Crnini*, *Čambini*, *Čičovi*, *Čunkini*, *Čurligovi*, *Dedovi*, *Didovi*, *Dinjanovi*, *Dorinovi*, *Dudići*, *Dudinovi*, *Dudovi*, *Dudulice*, *Dujašovi*, *Durinićovi*, *Durovi*, *Falapanovi*, *Famajovi*, *Fažolinovi*, *Franacovi*, *Franjolinovi*, *Fratrici*, *Fratrovi*, *Fumićovi*, *Gengovi*, *Gerbini*, *Gerdanovi*, *Germajovi*, *Gluhajovi*, *Guslovi*, *Haini*, *Ivacovi*, *Jacenovi*, *Jadrićovi*, *Jagovi*, *Jelićovi*, *Jelvićovi*, *Jurinovi*, *Kabanice*, *Kajnovi*, *Kaldovi*, *Kapelanovi*, *Kapitulovi*, *Kapovi*, *Kavalovi*, *Kokolovi*, *Kolovi*, *Korenovi*, *Kranjci*, *Kujini*, *Kuncovi*, *Kunjilini*, *Kužmarijovo*, *Lojkovi*, *Lučini*, *Maglice*, *Magrovi*, *Makarani*, *Markićovi*, *Markucovi*, *Martinacovi*, *Matanovi*, *Matešićovi*, *Matulovi*, *Mijovi*, *Mikonićovi*, *Milićovi*, *Minjini*, *Morićovi*, *Morovi*, *Movovi*, *Mujićovi*, *Mutovi*, *Negulićovi*, *Osmanovi*, *Padrićovi*, *Palandrovi*, *Parmatijovi*, *Patronovi*, *Pavini*, *Pelešovi*, *Peričini*, *Perićovi*, *Peruzi*, *Pešandovi*, *Petehovi*, *Petice*, *Picula*, *Pila*, *Pilarić*, *Pipletići*, *Pivačić*, *Pjerovi*, *Pobrićovi*, *Popićovi*, *Prde*, *Puhovi*, *Puškićinovi*, *Puškini*, *Puzdrini*, *Rikovi*, *Rokovi*, *Sankovićovi*, *Sejmenovi*, *Smamnjakovi*, *Smolići*, *Stričićovi*, *Šanto*, *Šarini*, *Šarkićovi*, *Šarovi*, *Šimurice*, *Škal-kovićovi*, *Škičićovi*, *Škofini*, *Škrabonjini*, *Škuricini*, *Štampadurićovi*, *Štanjarićovi*, *Štokić*, *Tomićovi*, *Tonovi*, *Trevovi*, *Tutovi*, *Udovičićovi*, *Ufićovi*, *Unči*, *Vidićovi*, *Zakarijini*, *Zelenjakovi* i *Žankovi*. Obiteljski nadimci najčešće obilježavaju skupinu ljudi nazvanu po rodonačelniku ili glavi obitelji. Na hrvatskim su otocima zbog ograničena fonda osobnih imena i prezimena veoma česta dopuna službenoj dvočlanoj imenskoj formuli.¹⁹⁹ Prema osobnim je nadimcima tvoreno znatno manje to-

¹⁹² Zanimljivo je da se simbolom plodnosti, bogatstva i sreće drže bijele pčele (Pujic 1982, 190), a na Pagu nahodimo razmjerno mnogo odraza pčelarskoga nazivlja.

¹⁹³ *Figurica* je dio Novalje u kojemu se nalazi kapelica sa slikom Srca Isusova.

¹⁹⁴ Ondje se u svibnju molilo, ovisno o vremenskim prilikama, za kišu, sunce ili protiv tuče.

¹⁹⁵ Navodno su u zdenac nedaleko od navedene smokve svećenici zatočivali zle duše koje su uznemirivale mjesno stanovništvo.

¹⁹⁶ Na tome je mjestu grobište.

¹⁹⁷ U Lunu je riječ o rtu nazvanu po slici Gospe od Milosrđa koja se nalazila u istoimenoj kapelici.

¹⁹⁸ *Vandèlja* su mjesta na kojima su stanovnici Paga tijekom nekoga od blagdana čitali jedno od evanđelja. Tako su Novaljci na lokalitetu *Vandèlje* molili Boga za kišu ili poštedu od tuče, Kolanjci je to bilo mjesto na kojemu se čita evanđelje za vrijeme tijelovske procesije, a u Vlašićima za blagdan svetog Marka.

¹⁹⁹ Dakako da navedeno ne odstupa od općeprihvaćene činjenice da su obiteljski nadimci isprva nastali kao dopunsko sredstvo identifikacije kad još prezimena nije bilo.

ponima. U paškoj su se toponimiji odrazili sljedeći osobni nadimci: *Brbon*, *Burin*, *Ceco*, *Cingulja*, *Cupas*, *Curica*, *Čenčo*, *Čopalo*, *Derimaška*, *Foligo*, *Furilo*, *Ganko*, *Grando*, *Grego*, *Keko*, *Kikilika*, *Kralj*, *Krapić*, *Kurača*, *Langver*, *Loto*, *Maleta*, *Papa*, *Pištur*, *Poljak*, *Pomaš*, *Praškar*, *Pudar*, *Rameša*, *Reja*, *Rovinjež*, *Sekulo*, *Šare*, *Šego*, *Špero*, *Šušnjara*, *Trevo*, *Tripalo*, *Tumbulo* i *Žlepe*. Osobni su nadimci raznolika postanja. Od rugalačkih ističemo nadimke *Derimačka* i *Špero*. Potonji je nadimak zabilježen u Dinjiškoj. Riječ je o nadimku u kojemu se krije "govorna osobitost onoga kojemu je ime iz nadimka oznaka identiteta" (Bjelanović 2007, 249)²⁰⁰. Takvi su nadimci česti na susjednome štokavskom kopnu.

Unutar skupine toponima antroponimnoga postanja drugi su po čestoci toponimi nastali od prezimena. U paškoj toponimiji nahodimo odraze sljedećih prezimena: *Alaburić*, *Babeli*, *Bačić*, *Badurina*, *Balaban*, *Banić*, *Baričević*, *Benulić*, *Benzija*, *Blažov*, *Borović*, *Bosnić*, *Brlengo*, *Budak*, *Bulić*, *Buljanović*, *Buljeta*, *Butorac*, *Butovac*, *Cačić*, *Ćirak*, *Dabo*, *Devošić*, *Fabijanić*, *Festini*, *Gladušić*, *Glavan*, *Gligora*, *Gružić*, *Jadrulić*, *Jelačić*, *Juras*, *Jurčević*, *Jurišić*, *Karačić*, *Karavanić*, *Kaurlo*, *Korda*, *Košćina*, *Kovač*, *Kovačić*, *Kožul*, *Kralj*, *Krmpotić*, *Kuković*, *Kulić*, *Kumić*, *Kurilić*, *Kutlić*, *Kuzmić*, *Lešić*, *Liverić*, *Livić*, *Lovrančić*, *Lovrić*, *Lužđenac*, *Lužić*, *Magaš*, *Mahulja*, *Marcelić*, *Markovina*, *Markunić*, *Meštović*, *Mikas*, *Mikulić*, *Mirković*, *Mravić*, *Mršić*, *Murinić*, *Nimira*, *Oguić*, *Oštarić*, *Palada*, *Paro*, *Parun*, *Perinkulić*, *Pernar*, *Perušić*, *Petrać*, *Petrić*, *Portada*, *Pranić*, *Prtorić*, *Radan*, *Rapčić*, *Repušić*, *Rukavina*, *Rumora*, *Sabalić*, *Samaržija*, *Sorić*, *Stojan*, *Šain*, *Šanko*, *Šavar*, *Šćiran*, *Šegota*, *Šimunić*, *Šiša*, *Škoda*, *Škunca*, *Šonje*, *Štambak*, *Šugar*, *Šuprava*, *Šušić*, *Ugrinović*, *Valentić*, *Valier*, *Vičević*, *Vidalić*, *Vidas*, *Vidušin*, *Viličić*, *Vlašić*, *Vrčić*, *Zelić*, *Zubović* i *Zudenigo*. Među navedenim prezimenima nahodimo i neka izumrla koja otkrivaju negdašnje vlasničke odnose na otoku. Službeni likovi prezimena kadšto nisu istovjetni onima koji su potvrđeni na terenu. Tako je mjesni lik prezimena *Alaburić* *Laburić*, prezimena *Balaban* *Boloban*, prezimena *Festini* *Feštini*, a prezimena *Mahulja* *Maulja*.

U tvorbi toponima antroponimnoga postanja nahodimo pak sljedeća osobna imena: *Anton*, *Antonac*, *Artur*, *Augustin*, *Baduver*, *Baldo*, *Baro*, *Benko*, *Bepo*, *Beta*, *Blaškica*, *Boško*, *Branko*, *Bratoslav*, *Budonjica*, *Buškulić*, *Čabrijan*, *Čater*, *Čeprnja*, *Čudo(mir)*, *Ćiril*, *Deško*, *Dragoman*, *Draž*, *Dubravko*, *Duić*, *File*, *Filip*, *Franco*, *Gašo*, *Gašpar*, *Gaudenco*, *Grgetina*, *Grgić*, *Grgur*, *Hanz*, *Herman*, *Ikan*, *Ilija*, *Ivan*, *Ivica*, *Jadrić*, *Janko*, *Jerika*, *Jovo*, *Julo*, *Kašin*, *Lešandro*, *Luka*, *Ljubica*, *Manda*, *Mare*, *Marica*, *Marjan*, *Marko*, *Marta*, *Martul*, *Matulja*, *Mileta*, *Milko*, *Miško*, *Ninko*, *Novak*, *Osip*, *Petrinac*, *Pjero*, *Rade*, *Rajica*, *Rajko*, *Ranko*, *Roža*, *Stare*, *Staniša*, *Stoš*, *Šimica*, *Šimun*, *Šimunac*, *Šimura*, *Tiho*, *Tolić/Toliš*, *Tomaž*, *Valo*, *Vican*, *Vid*, *Visko*, *Višan*²⁰¹, *Vule* i *Zaneta*. Osim u paškoj oikonimiji (od rimskih su imena nastali toponimi *Barbat*, *Kolan* i *Povljana*), neka su se rimska imena odrazila i u paškoj anojkonimiji (npr. u toponimima *Bošanić* ili *Žigljen*). U fondu su pak osobnih imena na Pagu potvrđena osobna imena *Baduver* (usp. *Badvar* < *Baduarius*), *Čabrijan* i *Čeprnja* (: *Ciprijan*), *Jadrić* (: *Andrija*), *Kašić/Kašin* (: *Kasijan*), *Osip* (: *Josip*) i *Stoš* (: *Anastasije*) koja su u hrvatski fond osobnih imena ušla pri doseobi ili neposredno nakon nje. Ona su ujedno rane hrvatske prilagođenice kršćanskih imena uglavnom primljenih izravno iz dalmatskoga ili iz vulgarnoga latinskog ili njihovim posredništvom (novijega su romanskoga postanja osobna imena kao što su *Bepo* ili *Pjero*, a talijanskim su posredništvom u paški fond osobnih imena ušla i osobna imena kao što je *Arturo*). Vlaškoga su pak postanja osobna imena *Buškul* ili *Martul*. Na Pagu su uočavana i neka veoma stara hrvatska imena kao što su *Bratoslav*, *Čater* ili *Draž* te, što se manje očekuje, neka njemačka (npr. *Hanz*²⁰² ili *Herman*). Na Pagu nahodimo različite odraze kršćanskoga imena *Ivan*: od onih najčešćih grčkoga postanja (*Ivan* te njegove inačice *Ikan* i *Ivica*), preko starijih (*Zaneta*, *Žan*) i mlađih (*Jovo*, *Nani* < tal. *Giovanni*) romanskih do germanskih (*Hanz*). Od nastavaka za tvorbu osobnih imena izdvajamo -*ac* (*Antunac*, *Šimunac*), -*man* (*Dragoman*) i -*ura* (*Šimura*). U paškoj toponimiji bilježimo i jednu potpuno imensku formulu (*Pjero Kakali*).

²⁰⁰ Slični su i primjeri *Šmáto* (< *Mato*; *Glušci*) i *Žmàra* (< *Mara* < *Marko*; *Metković*) koje bilježi Domagoj Vidović. Primjere koje BJELANOVIĆ (2007: 245) naziva "imenima s protezom" u Promini bilježi i ANKICA ČILAS ŠIMPRAGA (2006, 153): *Čmate* (< *Mate*), *Givan* (< *Ivan*) i *Špipa* (< *Pilip* 'Filip').

²⁰¹ Osobno je ime *Višan* potvrđeno u srednjovjekovlju na zadarskome području, a 1474. u Nevidanima bilježimo prezime *Višić* (JURAN 2007, 139). Izvedeno se ime *Višan* najčešće izvodi od osobnoga imenu *Višeslav* (21, 6), no ne treba posve odbaciti mogućnost ni da je riječ o odrazu kojega romanskog osobnog imena.

²⁰² Ime *Hanzino* odnosi se na dva topografska objekta: na rt i polje. Riječ je očito o toponimu novijega postanja jer se još 1780. navedeni rt nazivao *Punta Cricenaz* (FARIĆIĆ 2003, 116).

Dio je paških toponima nastao od staroga hrvatskoga posvojnoga pridjeva tvorena sufiksom *-*jb* koji se dodavao na hrvatsku (*Belja peč*) i inojezičnu osnovu (*Ivča jama*, *Martinja dražica*, *Stipanja čelo*, *Žanjeva draga*).

3.6.1. Višečlani toponimi antroponimnoga postanja

3.6.1.1. toponimi od antroponima i zemljopisnog naziva: *Babèlina dràga* (P), *Bāčina dràga* (K), *Bādalova dràžica* (P), *Bāfina pūnta* (K), *Bartulōnova dràga* (K), *Bēnkova dràga* (N), *Benzijina dràžica* (B), *Bēpova dràga* (P), *Bevāndićova lōkva* (P), *Blitvarova dràga* (P), *Bošānarov dolāc* (P), *Bošānarova dràga* (K), *Bravarōv vrh* (N), *Brlēngova dràga* (P), *Būdinova dràga* (P), *Būrova dràga* (P), *Celimāgova rūpa* (P), *Cōtova dràžica* (D), *Čāmbina dràga* (P), *Čučīnova dràga* (P), *Dāđina pūnta* (P), *Dinjānova dràga* (B), *Dūdulice dràga* (P), *Dūjina plōča* (D), *Đānova gramāca* (B), *Fabijānićova dràžica* (P), *Falapānova dràga* (P), *Famājova dràga* (P), *Fašīca stēn* (B), *Fažōlova dràga* (B), *Fūmićovo vōda* (P), *Gērdanova dràga* (P), *Germajōva dràga* (Maržić; P), *Grāndova derīna* (N), *Grgičēva lōkva* (N), *Hāina dràžica* (P), *Hrīpa Karāvanić* (Pag; B), *Ivča jāma* (N), *Jacēnova dràga* (K), *Jelvićova dràga* (K), *Jūrina dràga* (L), *Jūrina rūpa* (D), *Jūrinova dràžica* (B), *Jūrišićeve gnjīle* (PV), *Jūrjeva dràžica* (K), *Kāldova dràga* (K), *Kāšin dōlāc* (: *Kasijan*; PV), *Kikilīkina pečīna* (P), *Kōrenova dràžica* (P), *Kōrenova glavīca* (D), *Krānjska dràga* (B), *Krīmpotičov veršīč* (B), *Kujīna dràžica* (P), *Kurilīčkina glavīca* (D), *Līverīceva livāda* (PV), *Lōjkova pūnta* (K), *Lōvrina dràga* (PV), *Lūčina dràžica* (P), *Lūkina glavīca* (P), *Ljūbića dràžica* (N), *Māgrova dràga* (D), *Māndina dràga* (P), *Mārina dràžica* (PV), *Mārkova glavīca* (N, PV), *Markūcov brīg* (B), *Martīnčeva jāma* (D), *Martīnja dràžica* (K), *Mārtulov potōk* (K), *Milićov dolāc* (P), *Milićova dràga* (P), *Mirmanićova vōda* (P), *Miškova glāva* (D), *Mōdeža vrh* (N), *Mūjsića čelō* (K), *Mūjsića lōkva* (D), *Munjēlova pūnta* (usp. *munjelo* 'luđak'; PV), *Mūtova dràga* (P), *Ogūićeva vōda* (K), *Osīpova būža* (B), *Ósmanova hrīpa* (D), *Palāndrova vrūjica* (P), *Pānčićeva dràga* (D), *Pāstorova lōkva* (D), *Patrōnova dràga* (P), *Pavīnova dràga* (P), *Pēričina dràga* (K), *Pertōrića glavīca* (B), *Pilīna pūnta* (P), *Portāđina dràga* (P), *Pūnta Pijero Kakāli* (N), *Pūškina dràga* (K), *Rāđina dràga* (P), *Rāmešin dolāc* (B), *Rējin stōl* (B), *Sānkovićova dràga* (P), *Smāmnjakova dràga* (K), *Stīpanja čelō* (N), *Šējmenov bōk* (P), *Škrivānova dràžica* (P), *Smāmnjakova dràga*

(P), *Šmāmnjakova vōda* (P), *Šānkova lōkva* (N), *Šārića brīg* (D), *Šārina dràga* (PV), *Šāvrov dolāc* (P), *Šimičina glāvica* (PV), *Šimuricinova dràga* (P), *Škālkićova vōda* (K), *Škofin podančić* (B), *Škrābonjina dràga* (P), *Škūncina lōkva* (N), *Štārina dràga* (K), *Štampadurīćova dràžica* (P), *Štanjarićova glavīca* (P), *Šūgarova lōkva* (K), *Šumēnci dràga* (K), *Tomīnjina nījivica* (N), *Tōnova dràga* (K, P), *Tōnova grēda* (D), *Tōnova pūnta* (P), *Trīpalova pūntica* (B), *Ufīćova dràga* (K), *Vidāsova lōkva* (N), *Vūlina dràga* (PV), *Želenjākōva dràga* (P), *Žānjēva dràga* (< *Žan* 'Ivan'; N), *Žnjāntova dràga* (P)

Ovu skupinu tvore velikom većinom dvočlani toponimi (nahodimo samo jedan tročlani *Punta Pijero Kakali*). Uz antroponim uvjerljivo najčešće dolaze apelativi *draga* i *dražica* (odnose se i na toponimiju unutrašnjosti otoka Paga, ali i na obalnu toponimiju). Od ostalih su zemljopisnih naziva nešto češće zabilježeni apelativi *punta* (zastupljen i u toponimiji unutrašnjosti otoka i u obalnoj toponimiji), *lokva* (najčešći odraz hidronimskog nazivlja) i *glavica* (najčešći odraz oronimskog nazivlja). Zastupljeni su k tomu i nazivi koji se odnose na geomorfologiju krša (*buža*, *dolac*, *gnjila*, *gramača*, *hrīpa*, *jama*, *ploča*, *rupa*, *sten*), biljni pokrov (*derina*, *livada*) te oronimski (*brīg*, *čelo*, *glava*, *grede*, *stol*, *veršīč*, *vrh*) i hidronimski nazivi (*potok*, *voda*, *vrūjica*).

3.6.1.2. toponimi od antroponima te biljnoga naziva ili naziva za biljni pokrov: *Cēcina livāda* (K), *Dujāšova livāda* (K), *Līverīceva livāda* (PV), *Pod Kēkovu mūrvu* (K), *Rōžina mūrva* (D), *Šūgarove livāde* (K)

U jedninskome se obliku navedeni toponimi odnose na konkretne vlasnike ili korisnike zemljišnih čestica, a u množinskome liku na obiteljsko vlasništvo.

3.6.1.3. Toponimi od antroponima i zoonima Štāniše jānje (P)

Bilježimo samo jedan toponim koji pripada navedenoj skupini.

3.6.1.4. toponimi od antroponima, gospodarskih naziva i gospodarskih objekata: *Amāđijin vērtlić* (P), *Antōnova ograđa* (B), *Bābicićovi štāni* (P), *Bābina ogrāda* (N), *Bāčēve nījive* (N), *Badurīnov kānat* (L), *Bakićov lāz* (Čepulo; P), *Bārin lāšćić* (PV), *Barōv mōst* (N), *Baterijina ogrādica* (P), *Bēbića lāzi* (Maržić; P), *Belōtina nījiva* (P), *Belōtina ograđa* (PV), *Belōtinove nījive* (P), *Bēlja*

glavica (D), Berkličov vèrtal (B), Bõrovićovi stâni (N), Borõvićev vrtal (N), Bõsnova nñiva (N), Bõžina kùća (B), Bõžja tiša (< Božina tiša; usp. otiša²⁰³ 'zid, ograda'; ARj 9: 376; N), Brãdićev vrtal (PV), Bùdinova dõnja nñiva (P), Buljãnoviãa stãñ (P), Bùronjin stãñ (K), Cingulja stãñ²⁰⁴ (K), Cõtova drãžica (D), Crnìne kùćice (K), Cùpasov bunarić (PV), Cùpasov stanić (PV), Čãmbina kùća (B), Ćirilova nñiva (L), Dãbov pòrat (N), Dãbovi stâni (N), Dìdovo plãndiše (D), Dũdić kãnat (L), Dũdićev òsik (L), Dũdova nñiva (P), Dũdova nñivica (P), Dũdovi stãñi (P), Dũdovo plãndiše (SP), Durìnićova nñiva (P), Famãjov portić (P), Famãjova ogrãdica (P), Fõligov vrtal (PV), Frãci lãzi (< Franac; PV), Fratrićov stãñ (K), Fũmićeva nñiva (B), Gãnkina nñiva (P), Gašpãrovi lãzi (PV), Gaudẽncov vrtal (L), Gẽrbin stãñ (B), Germajøva ogrãda (P), Gligõrin stãñ (K), Gluhãjẽvi lãzi (P), Grẽgov pòrat (D), Gũslov lãz (K), Gũslov stãñ (K), Ikanovi òsici (N), Ivacova kùćica (P), Ivãnov vèrtal (B), Ivãnova nñivica (L), Jãgõve nñive (N), Jẽlaćića pòrat (D), Jũrilića vrtlina (N), Jũrini lãzi (PV), Jurìnovi stãñi (P), Jũrova nñiva (P), Kãldova ĉelnica (K), Kapelãnovi tori (Vrtodušić; N), Kapitulova nñiva (P), Kãrlov lãz (PV), Kãñ vèrtlić (P), Kod Kunjũlinoga òsika (N), Kod Šimunića kuće (B), Kõlova nñiva (P), Košćinove kùće (PV), Kovačićove²⁰⁵ kùćice (K), Krãljev dvõr (K), Krãljeva ògrada (PV), Krãljẽvi vrtli (N), Krãñjaska ogrãdica (B), Krãpićov vrtal (PV), Kurãčin lãz (PV), Lãngverov dvõr (K), Lũcina nñiva (L), Lũćinovi tori (Crljenko: P), Lugãrõv dvõr (K), Lugãrõva kućica (P), Lũkina ogrãda (N), Lũkino trlo (PV), Mãglićina ògraja (B), Mãndin pòrat (PV), Marẽsin lãz (PV), Mãrićina ògraja (B), Mãrinova nñiva (K, N, P), Markićeov tõi (P), Markovĩnove nñive (N), Mãrtin lãz (PV), Mãrtinova nñiva (L), Mãtĩna kùćica (P), Mãtkov lãz (K), Matũljina nñiva (P), Maũljina ògrada (PV), Mikulić vrtal (N), Miškov stãñ (PV), Mlĩnarov vèrtal (B), Mõrićova vertlãca (P), Mõrićove nñive (P), Mõrova lãzina (PV), Mõrova nñiva (P), Mõvov stãñ (K), Ogũjkin vrtal (PV), Oštarićev dvõr (K), Oštarićev stãñ (K), Paladĩnin stãñ (K), Padrićova nñiva (P), Parmatijov lãz (P), Pãulov vrtal (L), Perãnićevi stâni (N), Pẽrice lãzi (P), Pẽrićina kùćica (K), Pẽrićev kãnat (L), Pẽrkov vrtlić (L), Pẽrnjakov stãñ (K), Pẽtehoval

ogrãdica (P), Pilarićeov lãz (PV), Pipletićeva kùćica (K), Piponje vrtlić (P), Pištũrov vrtal (N), Pod Pũcarovu kũcu (N), Põmašova štõpa²⁰⁶ (P), Prtõrićov stãñ (K), Prtõrićov vrtal (K), Pũzdrin muliç (P), Pũzdrina nñiva (P), Rãnkov vrtal (N), Rikove kõtice (P), Rõka lãz (P), Rõkova nñiva (P), Rõkovi lãzi (P), Rũmorina nñiva (P), Rũsov vrtal (PV), Samãržija nñive (N), Sẽkulov vrtal (N), Sẽlmov vrtal (N), Stãñ Põbrić (N), Šãnkovi stâni (N), Šãrkićovi òsici (N), Šãšinoval nñiva (L), Šãvrov tõi (P), Šćirãnove nñive (N), Šestãnova nñivica (P), Šimure pòrat (P), Škĩfã vrtal (N), Škõde nñiva (P), Škõfina kućica (P), Škrãbonje nñiva (P), Škũncini stâni (N), Šmãmnjakove nñive (P), Šonjõv kãnat (N), Šõnjõvi stâni (N), Šũgarovi dvõri (K), Šuprãhin stãñ (K), Šuprãhina kùća (N), Šũrlin lãz (PV), Tonćinjne nñive (N), Trẽvov stãñ (K), Vãlova kùća (K), Vićevića vèrtli (P), Vidãsov mũl (N), Vidãsovi stâni (N), Vidušinovi òsici (N), Vlãšićeva ogrãdica (N), Vrdõva nñiva (N), Žõrovićova nñiva (P)

U ovoj skupini višeećlanih toponima antroponimnoga postanja uz antroponim najčešće dolaze apelativi koji se odnose na stočarstvo: *kanat, kotac, laz, ograđalograja, osik, plandiše, stan, tor*, u hrvatskoj toponimiji rijetko potvrđen apelativ *tiša* te iz pomorskoga nazivlja posuđen naziv *trlo*. Razmjerno se često uz antroponim pojavljuju i apelativi povezani s gospodarskim objektima (*bunarić, kuća, most, muliç, porat*) i ratarstvom (*nñive, vertlić, vrtal*), a rjeđe i pčelarstvom (*čelnicã 'košnica'*).

3.6.1.5. Toponimi od antroponima i elemenata duhovne kulture

Viličićov grõb (N)

Nahodimo samo jedan toponim koji pripada ovoj skupini.

3.6.1.6. toponimi od antroponima i naziva za putove: *Buljãnovićeova stažã* (P), *Čićeov pũt* (N), *Čićeov pũt* (B), *Mikasov pućić* (PV), *Rãđina ĉestica* (K), *Sõrićova stãgna* (K), *Škõfina stãgnica* (K)

Od naziva za putove izdvajamo apelativ *stãgna* kojim se označuju poljski putovi. Toponim *Radina cestica* novijega je postanja te nosi ime po inženjeru koji je trasirao put kroz Selac.

²⁰³ ARj (9, 376) navodi i značenje 'tihu mjesto', no kako se na lokalitetu *Božja tiša* nalaze torovi s pastirskim stanom, čini se da je drugi član ovoga dvoćlanoga toponima ipak motiviran apelativom vezanim uz stočarstvo. Tim više što se u ARj (na istome mjestu) navodi da je apelativ u značenju 'zid, ograda' potvrđen u Zadru i na Rabu.

²⁰⁴ Vjerojatno je riječ o osobnome nadimku motiviranu apelativom *ci(n)gul* (< tal. *cingola*) 'kitica, uzica na pojasu' koja je nastala proširenjem značenja homonimnoga apelativa kojim se prvotno označivao svećenički pojas (VINAJA JE, I, 98).

²⁰⁵ Kovacići u Pagu potomci su njemačkih doseljenika te su se nekoć prezivali *Schmidt*.

²⁰⁶ Pomaš je nadimak Ante Šuljića iz Kolana, a toponim se nalazi u uvali u kojoj se nalazila njegova ribarska pošta.

3.6.1.7. toponimi tvoreni od prijedloga i antroponima: *Iza Jelićovoga* (N), *Na Băino* (P), *Na Bilkovo* (Maržić; P), *Na Boškino* (D), *Na Bumburâkovo* (P), *Na Jânkovo* (B), *Pod Parmatijovo* (Fabijanić; P), *Za Feićovo* (N), *Za Jădrića kûću* (N)

Veliku većinu toponima ove skupine čine elipse te se antroponim odnosi na vlasnika, dok prijedlog određuje položaj lokaliteta (uglavnom je riječ o lokalitetu koji se odnosi na neko zemljište iza ili ispod čestice u čijemu vlasništvu ili je riječ o lokalitetu koji se nalazi na putu prema istome).

3.6.2. Jednočlani toponimi antroponimnoga postanja

3.6.2.1. toponimi od posvojnoga pridjeva: *Adămovića* (N), *Antôncovo* (B), *Auguštino* (B), *Badurino* (N), *Belâno* (B), *Belôtino* (B), *Běpovo* (D), *Berčićovo* (B), *Bernidovo* (B), *Bevândićevo* (P), *Bevandićevo* (P), *Blăškicino* (B), *Bûdakovo* (K), *Bûdinovo* (D), *Bulinovo* (D), *Burinovo* (B), *Bûšićovo* (B), *Bûšino* (K), *Cimežino* (B), *Cûricino* (B), *Čămbino*²⁰⁷ (Tičić Pag; D, L), *Čičôve* (Ropuš; N), *Čičovo* (B), *Čûdina* (N), *Čunkino* (B), *Čopalovo* (K), *Curligovo* (K), *Dědovo* (L), *Dîdine* (K, N), *Dîdovo* (B), *Dominăžovo* (B), *Donantôno* (K), *Drăgarovo* (D), *Dûdove* (PV), *Dûdovo* (B), *Dûićevo* (N), *Durimicovo* (P), *Feštino* (D), *Fîlino* (K), *Frânacovo* (K), *Franjôlinovo* (B), *Frătrovo* (B), *Fûmićovo* (K), *Gėrdanovo* (K), *Grândovo* (N), *Hănzimo* (K), *Ivaćevo* (B), *Ivâno* (B), *Ivicino* (B), *Ivicino* (L), *Jadrićevo* (B), *Jakântovo* (B), *Jelvićovo* (P), *Jerikino* (K), *Josipićvo* (N), *Jôvôvo* (N), *Kăino* (B), *Kăpovo* (B), *Karavănićovo* (B), *Kărlovo* (B), *Kăvalovo* (B), *Kôkolovo* (P), *Kovăčă* (PV), *Kôžulovo* (D), *Krănjćevo* (B), *Kûncôvo* (P), *Kužmărijevo* (D), *Lovrănčićovo* (K), *Ljûbićino* (B), *Ljûbin* (N),²⁰⁸ *Ljubljina* (PV), *Ljûpčića* (K, N), *Makarûno* (N), *Măricino* (B), *Marijăno* (P), *Mărino* (K), *Markunićovo* (B), *Martinăcovo* (P), *Mărtino* (N), *Martino* (K), *Matěšićovo* (B), *Matěšićovo* (D), *Mătôvo* (N), *Matulin* (N), *Měštovićevo* (B), *Milićovo* (B, P), *Milkino*

(N), *Mirkovićevo* (B), *Miškovo* (N), *Mûjsićevo* (D), *Mûjsićevo* (K), *Nănino* (B), *Osîpićovo* (B), *Padrićevo* (B), *Pădrićevo* (D), *Păpînica* (L), *PărinolPărovo* (B), *Pěleševo* (D), *Peričino* (K), *Perînkulićovo* (B), *Pėrnarovo* (D), *Perûske* (K), *Peşăndovo* (K), *Pětićino* (D), *Pjêrovo* (PK), *Popićevo* (K), *Portădino* (B), *Povljăna* (PV), *Prăşkarovo* (< *praşcar* ‘mala kućica s koritom za svinju’; Oštarić 2005: 384; P), *Pûškicino(vo)* (B, P), *Răjêvo* (N), *Răpčićovo* (N), *Rikovo* (P), *Rôkovo* (B), *Rovinjêžovo* (K), *Rukavino* (B), *Sănkovićevo* (K), *Stôjanovo* (N), *Stričićovo* (N), *Şăino* (D), *Şăntino* (Benzija iz Paga, D), *Şăntino* (D), *Şarina* (PV), *Şęgotino* (B), *Şimûna* (< *Şimuna* ‘Şimunja’; K), *Şimûnca* (K), *Şkičićovo* (B), *Şkûnićino* (B), *Ştôkićovo* (N), *Şuşićevo* (PV), *Tetino*²⁰⁹ (B), *Tinino* (N), *Tômîna* (K), *Trêvovo* (D, L), *Tûmbulovo*²¹⁰ (D, P), *Vălovica* (D), *Velădino* (B), *Verôno* (K), *Vidăsovo* (N), *Vidićovo* (N), *Vidovo* (PV), *Zăhrina* (usp. prezime *Zahar* < *zahar*²¹¹ ‘šećer’, ERHSJ III: 384; N), *Zakarijino* (B), *Zakărijovo* (L), *Zanêto* (B), *Želëpina* (N)

U tvorbi posvojnih pridjeva tvorenih od antroponima prevladavaju nepalatalni nastavci i u palatalnim osnovama (npr. *Bevandićevo*, *Josipićovo*, *Matešićovo*, *Meštovićevo*, *Milićovo*, *Vidićovo*). Na primjerima *Jovovo* i *Matovo* moguće je rekonstruirati sklonidbeni tip *Mate* – *Matota*. Prema inojezičnomu (romanskomu) posvojnemu pridjevu tvoren je toponim *Povljana*.

3.6.2.2. toponimi antroponimnoga postanja s toponomastičkim sufiksima: *Artûro* (PV), *Babëlinka* (D), *Băninice* (D), *Barčika* (N), *Barêtkă* (N), *Baričevička* (N), *Belăndôvica* (N), *Belôtinka* (PV), *Bêlovice* (B), *Bêlovice* (PV), *Běnovice* (K), *Bêtavica* (< *Beta* < *Elizabetha*; N), *Blăžovica* (PV), *Bolobăinka* (K), *Boşănić*²¹² (< *Bassus*, *Bassyana*; Šimunović 2005: 79; K), *Bratoslôvica* (K), *Brbônovica* (N), *Bûdakovica* (PV), *Bûdonjica* (K), *Buljêtovac* (PV), *Buşkulička* (D), *Cangărîmka* (D), *Čăbrijănka* (< *Čăbrijan* ‘Ciprijan’; L), *Čăbrijănke* (PV), *Čăčička* (D), *Čăca* (< *Čedca*; PV), *Čăncovica* (PV), *Čăprnjak* (< *Čăprnja* ‘Ciprijan’; D), *Dăbovica* (N), *Děškocav*

²⁰⁷ Vjerojatno je riječ o nadimku motiviranu apelativom *čamba* ‘čaklja; rakova klijest’.

²⁰⁸ V. 24. bilješku uz toponim *Ljubljina*.

²⁰⁹ Toponim se najvjerojatnije izvodi prema osobnome imenu *Hotimir/Hotislav*. Usp. toponim *Tetovo* u Makedoniji koji STANKOVSKA (1992, 71) drži eliptičnim toponimom s posvojnim značenjem te ga izvodi od atributne sintagme **Htětova (Vъсь)/*Htětova (Selo)*. Istovjetnoga su postanja i dva ojkona koja nose ime *Hotanj* u istočnoj Hercegovini. BEZLAJ (2003, 47) ojkonom *Hotanj* u Hercegovini dovodi u svezu s **o-тънь* ‘pregrada’ ne odbacujući posve mogućnost da je motiviran pridjevom **Hotan* izvedenim od u hrvatskome antroponimijskome fondu nepotvrđena antroponima. Ipak, u makedonskome su srednjovjekovnome fondu osobnih imena potvrđena osobna imena *Hota*, *Hotić*, *Hotil* i *Hotile* (IVANOVA 2006, 460) te je stoga vjerojatnije tumačenje prema antroponimu.

²¹⁰ Vjerojatno je riječ o toponimu motiviranu nadimkom. Glagol *tumbulati* se u većemu dijelu hrvatskoga priobalja znači ‘prevrtati se (preko glave)’.

²¹¹ U Kolanu pak bilježimo apelativ *zahara* ‘miris prženoga šećera’ (OŠTARIĆ 2005, 591).

²¹² Riječ je o rimskome predijalnom toponimu koji je odraz kasnije romansko-hrvatske jezične simbioze. Na Pagu je većina ojkona na sjeverozapadnome dijelu otoka romanska.

(PV), *Dimìtrovac* (N), *Don Jōžōvica* (N), *Dorìnovo* (K), *Dragomānka* (PV), *Drāžovica* (PV), *Dubrākovac* (PV), *Filinica* (B), *Filinica* (D), *Filipovica* (N), *Frānovica* (K), *Fūrilovac* (K), *Gālōvac* (N), *Gāšinka* (N), *Gēngōvica* (N), *Gladūša* (K), *Glavānka* (PV), *Grižānka* (Grižan; K), *Grgētīnovica* (PV), *Grgurēvac* (N), *Grūžička* (D), *Hērmanice* (K), *Jacēnke* (PV), *Jacēnova* (PV), *Jādrlika* (K), *Jūlovica* (P), *Jūlovica* (PV), *Jūraska* (N), *Jūrčevica* (L), *Jūrevice* (K), *Jūrišinka* (K, N), *Kacīnke* (N), *Kapitūlka* (P), *Kavrlōtka* (D), *Kēkica* (N), *Kōščinka* (D), *Koščīnovica* (D, PV), *Krāljevaca* (PV), *Kūlicevac* (K), *Kūmovica* (K), *Kūnčevica* (PV), *Kūzmička* (PV), *Labūrička* (PV), *Lešāndrovica* (N), *Lōvrōvica* (N), *Lūkinica* (D), *Lūtešovica* (P), *Makarānka* (D), *Māletinac* (D), *Marjānovica* (PV), *Mārkovica* (PV), *Markovīnka* (N), *Matānovica* (N), *Mijōvica* (N), *Mikōnka* (D), *Mīkovica* (D), *Mīletinac* (D), *Mīnkōnovica* (K), *Mīnjavica* (N), *Mīrkovica* (K), *Mīrkovička* (D), *Miškovička* (PV), *Mōrōvica* (N), *Mravīčka* (PV), *Mřīčka* (PV), *Mūrīnca* (PV), *Nemūrke* (N), *Nīnkovac* (D), *Novākōvica* (PV), *Paladīnka* (N, P), *Parūnka* (K), *Pāvinica* (PV), *Pēleska* (D), *Pērkovica* (L), *Pešāndrovica* (D), *Pivačika* (K), *Pjērovica* (K), *Poljākōvica* (N), *Prdāčica* (N), *Pudarīca* (B, N, PV), *Pūhōvica* (N), *Radānka* (N, PV), *Rādōvica* (N), *Rājkovac* (PV), *Sābalička* (PV), *Stēvanka* (PV), *Stipānčevica* (D), *Šajbička* (PV), *Šārīnca* (PV), *Šārōvica* (N), *Šćīrānka*²¹³ (N), *Šēgovice* (N), *Šēmenka/Šejmenka* (D), *Škōdinica* (D), *Špērovica* (D), *Štāmbakovica* (K), *Šūdovica* (N), *(S)tāšnice* (< *Stāš* < *Stošija*; PV), *Tihovac*²¹⁴ (P), *Tolišēvica* (K), *Tomažīnka* (N), *Tūtovica* (N), *Tudīnka* (P), *Ugrīnke* (J), *Valjērnica* (L), *Vicānka* (K), *Vīskōvac* (PV), *Zudenīgovice* (N), *Žānkovica* (PV)

Univerbizacijom su tvoreni toponimi u kojima prepoznajemo sufikse *-(č)ka* (*Barčevička*, *Barčika*, *Jadrlika*, *Pivačika*, *Šajbička*), *-ica* (npr. *Arturovica* ‘Arturov posjed’, *Lovrovica* ‘dio naselja u kojemu žive Lovrići’), *-ka* (npr. *Markovinka* ‘Markovinin posjed’, *Šćīrānka* ‘Šćīranov posjed’), *-ovac* (npr. *Buljetovac* ‘Buljetin pašnjak’), *-ska*

(*Peleska*) i *-uša* (*Balduša*). Uzimanje pak gotovih osobnih imena za imenovanje nije odlika slavenskih jezika, nego je pojava mlađega postanja te je češća u kopnenim krajevima. Toponim *Bošanić* nastao je dodavanjem hrvatskoga sufiksa *-ić* na romansku antroponimnu osnovu.

3.6.2.3. antroponimi u funkciji toponima: *Bāčīci* (B), *Baduvēr*²¹⁵ (N), *Bākac* (D), *Baldūša* (B), *Banīci* (N), *Brānkovci* (PV), *Būdin* (D), *Būlić* (N), *Būtorac* (PV), *Būtovac* (K), *Čātre* (< *Čater*²¹⁶; N), *Ćīrci*²¹⁷ (D), *Dērimaška* (N), *Devošīci* (P), *Dūdići* (L), *Hērmen* (PV), *Kāračić* (N), *Kābanice* (P), *Karavānići* (L), *Kolān* (< *Gallanum*; K), *Kōrde*²¹⁸ (N), *Kūkovići* (D), *Kūlići* (P), *Kutlići* (B), *Kumić* (N), *Kuščići* (B), *Kūtlići* (K), *Lēštići* (K), *Livić* (N), *Lūšćenac* (PV), *Lūže* (P), *Magāši* (D), *Mahilīnić* (N), *Marcēlići* (D), *Mikulīnci* (PV), *Mīrožič* (P), *Miškovići* (D), *Nēgulići* (P), *Perūšīci* (B), *Petrīnci* (PV), *Pīculić* (N), *Rānkovci* (K), *Rēpušīć* (N), *Rukavīne* (K), *Rūpčić* (N), *Smōlići* (PV), *Šēgović* (N), *Šenādići* (D), *Šimūni* (K), *Šimurīnić* (N), *Šiša* (D), *Šušnjāra*²¹⁹ (N), *Tomīci* (K), *Udovīčić* (N), *Ufika* (K), *Unči* (D), *Valēntić* (D), *Vidalīč* (N), *Vidalīč* (B), *Vīšin* (usp. *Višan*; D), *Vřīcići* (D), *Zēlić* (N), *Zūbovići* (N), *Žigljēn* (< *Gellianianium* < *Gellius*²²⁰; Šimunović 2005, 79; N)

Toponimi *Kolan* i *Žigljen* odrazi su rimskih imena ili apelativa. Imena zaselaka i dijelova naselja najčešće su nastala pluralizacijom.

3.6.3 toponimi etničkoga ili etnonimskoga postanja: *Bōdula glavīca* (< *Bodul* ‘otočanin’; N), *Bodulići* (PV), *Pāškinja* (D), *Tūrska pūnta* (< *Turčin*; L), *Vlāšće* (< *Vlah*; N), *Vlāšīci* (PV), *Žudēje* (usp. *Žudel* ‘Židov’; L)

Prema podrugljivome etniku nastali su toponimi *Bodula glavica* i *Bodulići*, a u paškoj su se toponimiji odrazili i etnonimi *Turčin*, *Vlah* i *Žudel* (‘Židov’), pri čemu je posebno zanimljivo da se toponim *Turska punta* nalazi na zapadnome kraju otoka Paga, koji je bio najmanje ugrožen od Osmanlija.

²¹³ Šćīran je prezime u Novalji motivirano apelativom *šćīr* ‘vrsta trave, *Amaranthus retroflexus*’ (OŠTARIĆ 2005, 493).

²¹⁴ Ne treba posve odbaciti mogućnost ni da je toponim tvoren pridjevom *tih* ‘zaštićen od vjetra’.

²¹⁵ Osobno je ime *Badoarius* nosio jedan padovanski biskup te neki mletački vlastelini. U Dubrovniku je pak u 14. st. potvrđena hrvatska prilagođenica toga imena *Badvar* (ARJ 1, 149).

²¹⁶ Osobno je ime *Čater* zabilježeno je u Koruškoj 1414. i FRANCE BEZLAJ (2003, 688) ga izvodi od apelativa *čater* ‘čitač obrednoga štiva’.

²¹⁷ Ćīrak je prezime zabilježeno u okolici Posedarja.

²¹⁸ Pučka etimologija toponim povezuje s apelativom *korda* ‘cigalj’.

²¹⁹ Vjerojatno je riječ o nadimku. *Šušnjara* je na Pagu vunena kapa koja prekriva lice i uši (OŠTARIĆ 2005, 520).

²²⁰ O drukčijim pogledima na tumačenje ovoga toponima pogledati u rad Nikole Vuletića u ovoj monografiji.

3.7. ODNOSNI TOPONIMI

Toj su skupini pribrojani toponimi koji su određeni položajem ili odnosom prema drugim toponimima te zemljopisna imena određena drugim toponimima.

3.7.1. Toponimi određeni položajem ili odnosom prema drugim toponimima:

Antibèla (< *anti*- ‘nasuprot’, izvorno grč.; N), *Bòk od Plànjke* (N), *Brìg n̄jiva* (N), *Brìg od Mihovìlja* (N), *Brìg od Pòlja* (N), *Brìg od Šr̄bljina* (D), *Brìg od Tovarnèl* (L), *Čèrica* (L), *Čikèr od Bābine* (D), *Čikèr od Bùnjice* (D), *Čikèr od Jarakūše* (D), *Čikèr od Kāljagrada* (D), *Čikèr od Stāre strūge* (D), *Čista m̄ala* (D), *Do Fūnde* (N), *Do Klāncā* (K), *Dòlnji Pr̄vrat* (N), *Dònja Cāska* (N), *Dònja Jūrjevica* (N), *Dònja ledīna* (B), *Dònja lōkva* (L, N), *Dònja pūnta* (K, PV), *Dònje Grāčīšće* (L), *Dònji Grādāc* (K), *Dònji Prentūr* (L), *Dòruljica* (< *Do Vruljica*; N), *Dòsik* (< *Do osika*; PV), *Drāče od Tūste* (D), *Drāga od Grācā* (PV), *Drāga od Jārokuše* (D), *Drāga od Koromāčne* (D), *Glāvā od Tūrnya* (B), *Glavīca od Fortīce* (D), *Gāj plīšā* (D), *Glavīca od Študènoga* (P), *Glavīcica* (B), *Glavīna* (B, N), *Gòrnja Cāska* (N), *Gòrnja Fābrika* (N), *Gòrnja kaurla* (P), *Gòrnja nadmūrva* (B), *Gòrnja n̄jiva* (D), *Gòrnja pūnta* (K, N, PV), *Gòrnja Slāna* (B), *Gòrnje mōre* (N), *Gòrnje pòlje* (K, N), *Gòrnji Grādāc* (K), *Gòrnji Kānat* (L), *Gòrnji lāzi* (PV), *Hrīpa za Bābe* (N), *Intibèla* (usp. *Antibela*; N), *Ispod Dugājā* (P), *Iza Gèrbe* (B), *Iza Stana* (B), *Iza škojīčov* (B), *Jūrjevica m̄ala* (L), *Kāljinica* (N), *Kod Gāžinica* (L), *Kod Guštèrne* (L), *Kod Gūvna* (L), *Kod Krušvīne* (L), *Kod Orīha* (L), *Kod Fošā* (B), *Kod Svètoga Nikòle* (PV), *Kod Vèle gramāce* (B), *Kod Vèle rīvīne* (B), *Koncilūn* (< *konac Luna*; L), *Krāj Pòlja* (N, PV), *Krāj Zīra* (PV), *Lāz od Kānta* (N), *Lāz od Pečīnic* (N), *Lāz od Skāl* (N), *Livādica* (K), *Livādica* (PV), *Livādina* (PV), *Lōkva na Poljū* (L), *Lōkva u Pūntu* (P), *Māla Čista* (D), *Māla drāžica* (P), *Māla Dumbōka*, *Māla Māndra* (< grč. *μάγδα* ‘tor, obor’; P), *Māla lūka* (B), *Māla vrūja*²²¹ (B), *Māla drāga* (PV), *Mālena drāga* (PV), *Māla gr̄ba* (PV), *Māla Lētāvica* (K), *Māla Māndra* (K), *Māla Nožica* (K), *Māla n̄jiva* (P), *Māle Vrāta* (K), *Māli Arijafūn* (P), *Māli brušnjāk* (< *brus* ‘hrid, kamen’; P), *Māli bunarič* (K), *Māli Buškaināc* (N), *Māli delič* (L), *Māli drākovac* (D), *Mali Dulfin* (L),

Māli dupčāc (N), *Māli kanīc* (N), *Māli Kūrozeb* (PV), *Māli kūs* (N), *Māli lāzi* (PV), *Māli lūg* (PV), *Māli maškalic* (< *maškalic* ‘oderana i osušena ovčja koža’; Kustić 2002: 237²²²; P), *Māli Bārtul* (D), *Māli mostīc* (N), *Māli pōrat* (D), *Māli Rākovac* (L), *Māli stānič* (PV), *Māli Segāl* (PV), *Māli Svetojānj* (N), *Māli Vranīnac* (PV), *Māli žqton* (P), *Mālo blāto* (D, PV), *Mālo čèlo* (PV), *Mālo tūsto čelò* (B), *Medovīršīci* (< *Med Orišīci*; N), *Među dōlcī*, *Mèžopōrat* (P), *Meplāti* (< *Među platima*; N), *Na Badn̄jnu* (B), *Na Brušnjācī* (B), *Na Čūn* (B), *Na Jāme* (B), *Na Kūr* (B), *Na Livādicu* (B), *Na pūntici* (B), *Na Rāvno* (B), *Nā Skok*, *Nad Grēdè* (B), *Nad Krūna* (B), *Nesēnj māli* (PV), *Nōva n̄jiva* (P), *Nōva Pouljāna* (PV), *Nōva pūnta* (P), *Nōve n̄jive* (N), *Nōvi lāzi* (PV), *Njīva na Brīgū* (N), *Njīva na Margāni* (N), *Njīve na Vrūljāk* (N), *Njīvica za Vèli kūs* (N), *Ograda kod Būže* (PV), *Ogrādica na Morcū* (N), *Okò Stāna* (N), *Ozgōr Brēšč* (PV), *Painār māli* (N), *Painār vèli* (N), *Pod Bravarāton* (N), *Pod Bōbinu* (L), *Pòd brìg* (L), *Pod Crikvīnu* (P), *Pod Galīju* (B), *Pod Grečīcu* (B), *Pod Hrīpon* (D), *Pòd Jādro* (PV), *Pod Kāpu* (B), *Pod Kaštèlon* (D), *Pod Krāj* (N), *Pod Kūk* (B), *Pod ledīne* (L), *Pod Lisin tōr* (L), *Pòd malen* (PV), *Pod n̄jive* (N), *Pod Ogrādice* (B), *Pod Pečīne* (B), *Pod Plotīc* (L), *Pod Plōton* (D), *Pod Pòlje* (L), *Pod Prosīnu* (L), *Pod Rāku* (B), *Pòd Slova*²²³ (B), *Pòd stan* (B), *Pod Stēnu* (L), *Pod Stōl* (B), *Pod torīč* (B), *Pod Vrtlācu* (B), *Pòd vodu* (L), *Pod Vrāt* (L), *Pod zemjūh* (B), *Podmēde* (PV), *Podmējak* (P), *Pòtok kod Prìgona* (D), *Prīdnja n̄jiva* (L), *Priko Potōka* (D), *P̄vi Lēs* (N), *Put Kalič* (N), *Rūpice* (N), *Síkavac Māli* (PV), *Síkavac Veli* (PV), *Špod Lāza* (P), *Sred Kānta* (N), *Sri pòlja* (PV), *Sri Zīra* (PV), *Srīd Pòlja* (D), *Srīdnja drāžica* (L), *Srīdnja pūnta* (N), *Srīdnje blāci* (K), *Srīdnje točilo* (B), *Srīdnji gāj* (N), *Stāra Novālja* (N), *Stāra n̄jiva* (L), *Stāra Pastūra* (N), *Stāra p̄qšta* (B), *Stāra Pouljāna* (PV), *Stāra Sakarāta* (N), *Stāra škāmnica* (B), *Stāra Vr̄gnica* (N), *Stāre n̄jive* (N), *Stāre ogrāde* (N), *Stāri būs* (N), *Stāri dolāc* (B), *Stāri lāz* (PV), *Stāri podānak* (B), *Stāri stān* (P), *Stāri stān* (PV), *Starīna* (K), *Stāro* (N), *Stāro gūmnò* (D), *Stārsa drāga* (< *starši* ‘stariji’; P), *Stēnica* (N), *Svárōš* (D), *Škojīc* (P), *Škojīci* (B), *Školjīc* (N), *Školjīc* (K), *U Jādro* (B), *Ū Kuk* (B), *Uz Mejāš* (L), *Va Drāgi* (L), *Va zjūga v̄rtal*²²⁴ (N), *Vālica* (P), *Van grāda* (P), *Vèla drāga* (N), *Vèla drāga* (K, P), *Vèla drāžica* (K), *Vèla*

²²¹ Možda pod t. 2 jer postoje i *Vele vruje*.

²²² Apelativ *maškalic* potječe od mlet. *mascalizzo* (VINJA JE, II, 182). Na Braču pak apelativ *maškalic* označuje suhonjavu, izrazito mršavu osobu.

²²³ Riječ je o dijelu uvala gdje se na kamenoj litici uz more nalaze ucertani likovi muškarca i žene iz prapovijesnog razdoblja, a to domaće stanovništvo asocira na slova.

²²⁴ Usp. toponim *Sazjuga Bačilove kuće* na Ugljanu.

Dumbòka (N), *Vèla glāvā* (B), *Vèla glāvā* (P), *Vèla grāmača* (K), *Vèla gramāča* (P), *Vèla guštèrna* (P), *Vèla kāvurla* (B), *Vèla kunfina* (L), *Vèla Lētāvica* (K), *Vèla lōkva* (B, P), *Vèla lūkā* (B), *Vèla Nožica* (K), *Vèla nĵiva* (B, K, L, P, N), *Vèla ôgraja* (B), *Vèla pūnta* (D), *Vèla rūpa* (L), *Vèla stēn* (B), *Vèla stēnā* (N), *Vèla strāža* (B), *Vèle ogrādice* (N), *Vèle vrūje* (B), *Vèli Arijafun* (P), *Vèli bōk* (P), *Vèli brīg* (K, P), *Vèli brušnjāk* (P), *Vèli kānat* (N), *Vèli kūs* (K, P), *Vèli maškalic*, *Vèli mōst* (N), *Vèli pās* (N), *Vèli Rākovac* (L), *Vèli Svetojānj* (N), *Vèli vřh* (N), *Vèli vřtal* (N), *Vèli žāton* (P), *Vèli žīdi* (P), *Vèli žāļ* (B), *Vèli potōk* (P), *Vèli vřh* (N), *Vèlika čīsta* (D), *Vèlika drāga* (D, PV), *Vèlika gřba* (PV), *Vèlika nĵiva* (D, PV), *Vèlika vrūja* (D), *Vèliki čēlac* (PV), *Vèliki Drākovci* (PV), *Vèliki dvōr* (PV), *Vèliki Kūrozeb* (PV), *Vèliki lās* (D), *Vèliki Nesēnj* (PV), *Vèliki pōrat* (D), *Vèliki stān* (D), *Vèliki škār* (PV), *Vèliki Vranīnac* (PV), *Vèliki blāto* (D, PV), *Vèliki čelō* (PV), *Vèlo Lūkovišće* (B), *Vèlo tūsto čelō* (B), *Vèrh Gërbe* (B), *Vèrh Rudē* (B), *Vèrh Teplīc* (B), *Visoka glāva* (D), *Visōka gramāča* (L), *Visōka strān* (B), *Visoke drāče* (PV), *Visōki brīg* (P), *Vlāška māla* (N), *Vlāška vèla* (N), *Vřh Grmā* (K), *Vřh jēzera* (PV), *Vřšāka* (P), *Vřtal kod crīkve* (K), *Vřtal kod Čēlnice* (N), *Vřtal kod Kočālĵā* (L), *Vřtal na Brīgū* (L), *Vřtlić oko Kūc* (N), *Vřtlić u Dvōrū* (L), *Zaglavīčica* (B), *Zagračīšće* (N), *Zakūčenica* (B), *Zāpōdak torīc* (B), *Za Selōn* (N), *Za Trī Lōkve* (N), *Za Cīpēli* (L), *Zakāpić* (B), *Za Krāji* (L, N), *Za Ogrādīcu* (L), *Za Pečīne* (N), *Zaslātīnica* (L), *Zāstene* (L), *Zavrātīnica* (B), *Zmeđū pōrtov* (P), *Zrće* (< *Za rtom*; K, N)

Odnosni su toponimi tvorbena najzanimljiviji. U tu bismo skupinu mogli pripojiti i jednočlane toponime izvedene od zemljopisnih ili gospodarskih naziva dodavanjem afiksa kojim se tvorbena uspostavlja odnos prema drugom toponimu u blizini tvorenu istom toponomastičkom osnovom. Obično su to sufixi koji nose deminutivno *-ak* (*Brižak*), *-ašce* (*Jadrašce*), *-ica* (*Bunjica*, *Čerica*, *Dražica*, *Glavičica*, *Gredica*, *Kunfīnica*), *-ić* (*Bunarić*, *Plotić*, *Portić*) ili augmentativno značenje *-ina* (*Dražičina*, *Dražina*, *Jamurina*, *Lokvina*, *Potočina*), odnosno toponimi tvoreni pluralizacijom kao što su *Brižine*, *Bunarići*, *Gredice* ili *Jamurine*. Iako bi se neki od tih toponima koji se nalaze u neposrednoj

blizini zaista mogli smatrati odnosnim toponimima kod kojih se afiksacijom iskazuje određeni odnos među toponimima i izbjegava homonimija (usp. Šimunović 2004, 191), ipak smo ih razvrstali prema značenju leksičke osnove iako smo svjesni mogućih nedostataka takva pristupa. Naime, *dražica* primjerice nije samo *mala dražica*, nego je taj deminutivni lik postao nazivom, a granicu je u takvim tvorbama prema stupnju terminologiziranosti često nemoguće odrediti.

Prefiksalsnom su tvorbom nastali toponimi *Vřšāka* ('vrh Šaka'), *Zakāpić* i *Zastene*. Toponimi *Podmeĵak*, *Zakučenica*, *Zavrātīnica* i *Zrće* (< *Zarće 'prostor iza rta') tvoreni su prefiksalsno-sufiksalsnom tvorbom.

Skupini toponomastičkih sraslica pripadaju toponimi *Koncilun* ('konac Luna') i *Meplati* ('među plati'). Hibridnom je tvorbom nastao toponim *Mezoporat* (*mezo* 'srednji' + hrvatska prilagođenica *porat*), a možda i toponim *Antibela* (koji se sastoji od romanskoga prijedloga *anti*, dok se drugi dio imena odnosi na neki obližnji toponim, možda *Bela*). Hidronim *Svaroš* vjerojatno je motiviran položajem u odnosu na samo selo, odnosno varoš Dinjišku.²²⁵

Dvočlani se odnosni toponimi najčešće tvore od pridjeva i imenice (npr. *Dobri stani*), pri čemu se odnos među samim toponimima najčešće iskazuje antonimnim parovima pridjeva, pri čemu antonimni par *gornji* – *donji* izražava prostorne²²⁶, *mali* – *veli* kvalitativne, a *stari* – *novi* vremenske odnose.²²⁷ Postoje i toponimi kod kojih antonimna sastavnica izostaje (tj. ona je Q²²⁸). Antonimni su nizovi maksimalno tročlani (*mali* – *srednji* – *veliki*) zbog znatna ograničenja mogućnosti stupnjevanja antonima u toponimiji (Frančić-Mihaljević 1997–1998, 88). Veoma je česta tvorba od prijedloga i imenice (*Do Funde*, *Ispod Dugaja*, *Iza stana*, *Kod Krušvine*, *Među dolci*, *Na Badnjinu*, *Nad Gredē*, *Oko Stana*, *Pod Bravaraton*, *Put Kalić*, *Sri polja*, *Sred kanta*, *Verh Gerbe*, *Za cipeli*, *Zmeđū portov*). Rijetke su tvorbe od rednoga broja i imenica (*Prvi les*). U tvorbi od dviju imenica (npr. *Kraj Polja*) nalazimo i primjere polusloženica (*Brig nĵiva*) najvjerojatnije nastalih prema romanskome uzoru.

²²⁵ Zbog mnogobrojnih prežitaka pretkršćanskih vjerovanja na otoku Pagu toponim se povezuje i s imenom božanstva Svaroga iz slavenske mitologije, što nije uvjerljivo.

²²⁶ Za detaljnije o značenju pridjevskih sastavnica *donji* i *gornji* u toponimiji usp. DUDUKOVIĆ 1993. i FRANČIĆ 1995. Prostorne odnose iskazuju i jednorječni istokorijenski antonimi. U paškoj su toponimiji to primjerice *Podmurve* i *Nadmurve*.

²²⁷ Usp. FRANČIĆ-MIHALJEVIĆ (1997-1998). U radu se donosi i popis hrvatskih antonimnih ojkonima (89-99).

²²⁸ Tako su u odnosu *Jurjevica* i *Donja Jurjevica*. Ne nahodimo toponim *Gornja Jurjevica. Kod jednorječnih toponima istu pojavu nahodimo u primjeru *Bela* i *Antibela*.

Višečlane su toponomastičke sintagme najčešće tvorene od imenice i prijedložne skupine (*Bok od Planjke, Laz od Skala, Lokva na Polju, Njiva na Margani*) ili od prijedloga i dvočlane toponomastičke sintagme (*Pod Lisin tor*). Nahodimo i primjere elipse (tvorene od dvaju pridjeva (npr. *Čista mala* < *Uvala Čista mala).

3.7.2. Zemljopisna imena od drugih toponima:

Ävlija Vrtal (< *avlija* 'kućno dvorište ograđeno zidom' < tur. *avli*; N), *Bäkarkina ledina* (< *Bakar*; D), *Bäpska lōkva* (PV), *Bäpske dräge* (PV), *Bnëci*²²⁹ (< *Bneci* 'Mleci'; N), *Bök Šip* (P), *Bökarski bunâr* (N), *Brig Golubëre* (P), *Cäskino bläto* (< *Caska*; N), *Čučin Vidalič*²³⁰ (B), *Dalmâcija*²³¹ (K), *Dinjiški zäliv* (< *Dinjiška*; D), *Dōlâc Njivica* (N), *Dolâc Podlūcija* (P), *Dräga Jakišnice* (L), *Dräga Luščici* (PV), *Dräga Lōkva* (N), *Dräga Njiva* (N), *Dräga Vajërme* (L), *Dunâ(j)ćica* (< *dunaj* 'zbiralište vode' < *Dunaj* 'Dunav'; N), *Dünča njiva* (< *Dunajćica*; N), *Gägerska lōkva* (< *Gager* 'naselje u Kotarskoj općini Lun'; L), *Glavica Bëlja dräge* (D), *Goričke gaïne* (< *Gorica* 'naselje u Kotarskoj općini Dinjiška'; D), *Goriška dräga* (< *Gorica*; P), *Goriška üvala* (D), *Grëda Badnišća* (L), *Grëdä Pastüre* (N), *Jädar Gramäča* (N), *Jakišnica* (< *Jakin*²³² 'Ancona'; L), *Kolâjnjski pörat*²³³ (< *Kolan*; P), *Kolâjnjski gäjac* (K), *Košjunski zäliv* (< *Košjun* 'zaselak u Kotarskoj općini Pag'; P), *Krūna Zäglave* (P), *Lōkva Lopäte* (P), *Lūka Dräga* (B), *Lūka Pouljāna* (PV), *Ljëljevačka dräga* (PV), *Ljübačka vräta* (< *Ljubač* 'naselje sa zadarske strane Paškog mosta'; D), *Mändarska dräžica* (< *Mandre* 'naselje u Kotarskoj općini Kolan'; K), *Mändarski pörat* (K), *Metâjnarska dräga* (< *Metajna* 'naselje u Kotarskoj općini Barbat'; B), *Mudandičov Vidalič* (B), *Noväljska dräga* (< *Novalja*; N), *Noväljska kunfina* (L), *Noväljsko pölje* (N), *Njivica Gařina* (P), *Olipski pörat* (< *Olib* 'otok Zadarskoga arhipelaga'; P), *Pälčićov Vidalič* (B), *Päška rëbra* (< *Pag*; P), *Päška vräta* (P), *Päške stine* (PV), *Päški möst* (D), *Päški östrijak* (D), *Päški püt* (PV), *Päški*

zäliv (P), *Päški zid* (P), *Plecë njiva* (N), *Pörat Njivice* (L), *Potök Galijōla* (L), *Prentür njivica* (N), *Prözorska lōkva* (N), *Pūnta Beriknica* (B), *Pūnta Braničevica* (N), *Pūnta Brigä* (N), *Pūnta Crnötinac* (N), *Pūnta Čista* (D), *Pūnta čünj* (D), *Pūnta Dëda* (N), *Pūnta Dubrōvnik* (PV), *Pūnta Furnäže* (B), *Pūnta Gäjác* (N), *Pūnta Gäjca* (L), *Pūnta Glavine* (N), *Pūnta Gomilica*²³⁴ (P), *Pūnta Gorëvjak* (K), *Pūnta Gërma* (P), *Pūnta guardiōla* (B), *Pūnta Ingrōsa* (N), *Pūnta Jäza* (P), *Pūnta Kantaräre* (N), *Pūnta Katarëlca* (K), *Pūnta Könjska* (PV), *Pūnta Koromäšnje* (N), *Pūnta Läza* (PV), *Pūnta Lëtävica* (K), *Pūnta Lükovišća* (D), *Pūnta Lūna* (L), *Pūnta MIRA* (N), *Pūnta Mišnjaka* (K), *Pūnta Mrta* (PV), *Pūnta Növa pōšta* (B), *Pūnta Njiva* (N), *Pūnta Njivica* (P), *Pūnta Ogrädica* (N), *Pūnta Ogrädice* (K), *Pūnta Ogrädicine* (L), *Pūnta Përćinca* (P), *Pūnta Pläta* (B), *Pūnta Potōčnica* (N), *Pūnta Prëže* (P), *Pūnta Proböja* (N), *Pūnta Prütne* (PV), *Pūnta Rästovca* (PV), *Pūnta Sakaräta* (N), *Pūnta Samotvörca* (N), *Pūnta Šavřšnjaka* (P), *Pūnta Sëlâc* (K), *Pūnta Sträško* (N), *Pūnta Strigärä* (N), *Pūnta Svetojänja* (N), *Pūnta Šantíša* (D), *Pūnta Šimün* (K), *Pūnta Škämice* (PV), *Pūnta Šipa* (P), *Pūnta Škräpe* (N), *Pūnta Šmrükovca* (B), *Pūnta Šušâc* (B), *Pūnta Teplíc* (B), *Pūnta Terštenika* (P), *Pūnta Triget* (N), *Pūnta Trkala* (K), *Pūnta Vadikändijice* (L), *Pūnta Vajërme* (L), *Pūnta Vraninac* (PV), *Pūnta Vrtiča* (N), *Pūnta Vrùje* (B), *Pūnta Zäglave* (B, P), *Pūnta Zaküčenica* (B), *Pūnta Zavrätnica* (B), *Pūnta Zřca* (N), *Pūnta Žälä* (B), *Rätenjska njivica* (N), *Sëljanske krüne* (< *Selac*; L), *Sënski läz* (< *Senj*; PV), *Slänjski stanič* (D), *Strigarska gläva* (D), *Strigarska lisa* (D), *Stüpi Škräpe* (N), *Šimünska pūnta* (< *Šimuni* 'naselje u Kotarskoj općini Kolan'; K), *Šimünsko pölje* (K), *Škämička vräta* (PV), *Škrëdenačka dräga* (PV), *Točilo Lüska* (N), *Točilo Svetojänja* (N), *Točilo Vojskë* (N), *Trävä Gramäča* (N), *Vërh Brigä* (B), *Virska vrüja* (< *Vir*; PV), *Virski pörat* (PV), *Virski püt* (PV), *Vläšička üvala* (PV), *Vläšičko pölje* (PV), *Vläška* (N), *Vläška gramäča* (N), *Vläška pūnta* (N),

²²⁹ Toponime motivirane imenom države *Mletci* nahodimo na lžu (*Mletki*), Uniju (*Punta od Vnetaka*) te u kvarnerskome priobalju (*Mletak, Vnetak*; SKRAČIĆ 2007, 178).

²³⁰ Na Pagu postoji naselje Vidalici. Pripada Novalji.

²³¹ Zanimljiv je odraz korijena **delm-* (od kojega je nastao i makrotoponim Dalmacija) u albanskome jeziku – *djelm* 'ovca' (ERHSJ I, 377–378). Kako toponim Dalmacija u Kolanu označuje krčevinu u pašnjaku, ne odbacujemo u potpunosti ni mogućnost da je riječ o toponimu u svezi sa stočarstvom.

²³² Toponime nastale prema hrvatskome imenu talijanskoga grada Ancone nahodimo na Braču (*Jakin*) i Molatu (*Jakinska*; SKRAČIĆ 2007, 178). Veoma je zanimljiv i toponim *Jakinövci* u Vidonjama u Neretvanskoj krajini. Riječ o zemljištu iznad jezera Kutī uz čije se obale nalazilo antičko naselje. Zanimljivo je da se toponim *Ancona* dovodi u svezu s talijanskim dijalektnim likom *ancóna* 'ugao ulice' (< grč. ἀγκών 'kut'; ERHSJ I, 750) te bi lik Kutī mogao biti hrvatska prilagođenica starijega romanskoga (odnosno grčkoga) apelativa.

²³³ U liku *kolajnski* nahodimo primjer anticipacije palatalnog elementa koji nahodimo uglavnom u kajkavskim govovima (LONČARIĆ 1996, 92–94), ali ga nahodimo i drugdje, pa čak i na štokavskim terenima (npr. u Neretvanskoj krajini; Vidović 2009b, 291).

²³⁴ Navedeni je rt zbog izražene erozije tla gotovo odvojen od ostatka kopna.

Vlaški brîg (P), *Vrâta Bâsa* (PV), *Vrtlić Bobovina* (N), *Vrûje Pećin* (B)

Zemljopisna imena nastala od drugih toponima uglavnom su dvočlana te su gotovo uvijek tvorena ili od posvojnoga pridjeva i imenice (npr. *Bapska lokva*; *Bapske drage*, *Bokarski bunar*, *Dunča njiva*, *Ljeljevačka draga*, *Prozorska lokva*, *Seljanske krune*, *Ratenjska njivica*, *Strigarska glava*, *Škamička vrata*, *Škrdenačka draga*) ili od dviju imenica. Tri su tvorbenâ načina zabilježena u podskupini zemljopisnih imena nastalih od drugih toponima kad se oni tvore od dviju imenica. Najčešće je prvi član zemljopisnoga imena u nominativu, a drugi u genitivu (npr. *Brig Golubere*, *Draga Jakišnice*, *Greda Pasture*, *Kruna Zaglave*, *Lokva Lopate*, *Porat Njivice*, *Punta Perćinca*, *Točilo Svetovanja*, *Vrh Briga*, *Vrata Basa*, *Vruje Pećin*). Gotovo je podjednako zastupljena tvorba od dviju imenica od kojih prva (koja je ujedno i prvi član dvočlanoga imena) ima funkciju apozicije (npr. *Avlija Vrtal*, *Bok Šip*, *Draga Lušćići*, *Draga Njiva*, *Jadar Gramača*, *Luka Draga*, *Potok Galijola*, *Punta Selac*, *Vrtlić Bobovina*). Najrjeđa je tvorba u kojoj drugi član dvočlanoga imena ima funkciju apozicije (*Pleće Njiva*, *Prentur Njivica*). Ovoj skupini pripadaju i neke toponomastičke sintagme (*Glavica Belja Drage*, *Punta Nova pošta*).

Znatan je dio toponima iz ove skupine motiviran paškim ojkonomima (*Caska*, *Dinjiška*, *Gager*, *Gorica*, *Kolan*, *Košjun*, *Mandre*, *Metajna*, *Novalja*, *Pag*, *Šimuni* i *Vlašići*) te ojkonomima sa susjednoga kopna (*Bakar*, *Ljubač* i

Senj). U paškoj toponimiji nahodimo i odraze nesonima *Olib*, *Pag* (kod toponima je motiviranih imenom *Pag* kadšto teško lučiti jesu li motivirani imenom naselja ili otoka) i *Vir*. Potamonim *Dunaj* (*Dunav*) apelativizirao se u značenju 'studenac' još prije doseljenja Hrvata na jadranske otoke, još u doba kad su stanovali uz Dunav te s Dunavom poistovjećivali vodu.²³⁵ Imenima talijanskih gradova Venecije i Ancone motivirani su toponimi *Bneci* i *Jakišnica* te povijesni toponim *Anchonia* koji se spominje u Kolanu u 15. st., ali još nije ubiciran (Oštarić 1992, 148), a imenom istoimene pokrajine toponim *Dalmacija* u Kolanu.

3.8. OSTALI TOPONIMI I TOPONIMI NEJASNA POSTANJA ILI MOTIVACIJE

Aj malôra (< *aj malora* 'kvragu' < mlet. *malorcega*; P), *Böciljka* (D), *Bödunavla* (L), *Caska*²³⁶ (N), *Častuljci*²³⁷ (PV), *Čin čök*²³⁸ (PV), *Frlježim*²³⁹ (PV), *Händevica*²⁴⁰ (PV), *Hinka*²⁴¹ (L), *Hršćica*²⁴² (PV), *Ingrös* (usp. *ijgröš* 'odjednom'; Šimunović 2006b, 180; N), *Kanič* (N), *Katarëlac*²⁴³ (K), *Katarëlečina* (N), *Kozafina*²⁴⁴, *Kürozeb* (PV), *Lusk* (N), *Mâli bástuk* (usp. *bastisati* 'osvojiti'; D), *Mäun*²⁴⁵ (P), *Mäže*²⁴⁶ (N), *Mülobedanj* (< *mulo* + *bedena* 'tanko vuneno platno'; L), *Odovârinica* (N), *Pöštëna gramäča* (PV), *Sitrader*²⁴⁷ (N), *Skrafumôr* (N), *Skřda*²⁴⁸ (L, N), *Šamprešövetica* (B), *Škôpalj*²⁴⁹ (N), *Tisina*²⁵⁰ (N), *Torbativa* (< *torba*; N), *Trîmalj* (N), *Trîmljič* (N), *Ujnina bûža* (N), *Vajërma* (usp. *vajer* 'uzrak, uvis' < lat. *aer*; L), *Vajta*²⁵¹ (N), *Vajtica* (N), *Vrušina* (D).

²³⁵ Toponim *Dunaj* nahodimo i na Krku, Braču i drugim otocima, uglavnom na čakavskome terenu.

²³⁶ Riječ je o antičkome toponimu nepoznata postanja.

²³⁷ Možda prema *čefuljak* 'manji dio grozda' (OŠTARIĆ 2005, 76). U ruskome postoji pak apelativ *čast* 'dio'.

²³⁸ Čök je drveni klin kojim se pridržava bačva na postolju (OŠTARIĆ 2005, 79).

²³⁹ Možda prema *prliti* 'paliti vatru' ili je riječ o toponimu antroponimnoga postanja.

²⁴⁰ Vjerojatno prema osobnome imenu *Hanž*.

²⁴¹ Postoji mogućnost da je toponim nastao prema nazivu za vrstu ribe *Crenilabrus ocellatus* ili prema nazivu ptice *fink*.

²⁴² Vjerojatno prema antroponimu *Hrste* (usp. *Krste* < *Krstislav*).

²⁴³ Toponim se u starijim povijesnim vrelima naziva *Punta Banzaz* (FARIĆIĆ 2003, 116).

²⁴⁴ Možda prema kozao 'bunjište'.

²⁴⁵ Toponim je predrimski, nepoznate motivacije.

²⁴⁶ Moguće je da je riječ o rimskome predijalnom imenu *Maius* (JIREČEK 1962, 179). U Promini pak apelativ *maža* označuje jutenu vreću.

²⁴⁷ Možda prema apelativu *sitra* 'gavun'.

²⁴⁸ Toponim valja usporediti s toponimima Skradin i Skarda (otočić između Paga i Silbe) za koje Skok pretpostavlja da su ilirski (ERHSJ III, 268). Inače Skrdu/Skrdu spominje još Konstantin Porfirogenet (Ζκρίρδδ).

²⁴⁹ Moguće da je riječ o antičkome toponimu usporednim s makedonskim toponimom *Skopje* (u latinskim vrelima zabilježenim kao *Scupi*) i bosanskim *Uskoplje*.

²⁵⁰ Mogla bi biti riječ o toponimu antroponimnoga ili zoonimskoga postanja (*Tisa* je zabilježena kao ime psu, konju i kobili; ARJ 18, 289) ili je pak riječ o grmolikoj biljci tisi.

²⁵¹ Hrvatski i bosanski građevinski radnici (a i pokoji glazbenik) po Njemačkoj često nose nadimak *Vajta* po njemačkome uskliku *Weiter* uz koji se ljudima uručivao otkaz ili ih se požurivalo. S obzirom na činjenicu da je Vajta dio Novalje u izgradnji, čini nam se mogućim da u tome njemačkome uskliku valja tražiti motivaciju toponima *Vajta* i *Vajtica*.

4. ZAKLJUČAK

Bogatstvo i raznolikost paške toponimije uistinu iznenađuju. U ovome su radu obrađena 3.664 toponima prikupljena terenskim istraživanjem. Zasluge za prikupljanje i samim time očuvanje toga velikoga bogatstva pripadaju ponajprije zaljubljeniku u pašku prošlost i sadašnjost Ivi Oštariću.

Otok Pag jedinstven je po raznolikosti svojega krajolika, razvedenosti obale, ali i slojevitoj jezičnoj stratifikaciji koja se ogleda u njegovoj toponimiji. Različiti se jezični slojevi odražavaju već u imenima paških naselja. Iz predrimskog razdoblja vjerojatno potječe ojkonom *Cissa* (današnja *Caska*), dok su imena glavnih naselja, kojima su imenovane i današnje katastarske općine na otoku, u najvećoj mjeri odraz romanskoga sloja, starijega rimskog ili mlađeg dalmatskog. Iako je nedvojbeno njihovo romansko jezično podrijetlo, u tumačenju najvažnijih paških antičkih ojkonomi (*Kolan*, *Lun*, *Novalja*, *Pag*) još postoje prijepori. Među imenima paških katastarskih općina jedino je neprijeporno hrvatsko ime *Dinjiška*.

Arheološki podatci, iako je otok Pag nedovoljno istražen, svjedoče o naseljenosti otoka i u predindoeuropskome razdoblju. Na jadranskim se otocima mnogi neprotumačeni toponimi često pripisuju tzv. mediteranskomu, predindoeuropskomu jezičnom sloju pa se tako tumače i neki paški toponimi. Međutim, s obzirom na to da još nema sustavnih usporednih istraživanja mediteranskoga toponomastičkog supstrata, jedino što sa sigurnošću možemo tvrditi jest da su otok Pag prije dolaska Rimljana nastavali Liburni. Toponomastičke prežitke toga predrimskog sloja nalazimo, osim kod već spomenute *Kise* (*Caska*), u nesonimima *Maun* i *Škrda* te u toponimima *Jadro*, *Garma*, *Labin* i vjerojatno mnogim drugim do danas nedovoljno pouzdano protumačenim imenima.

Izvorno su grčkoga podrijetla toponimi *Mandre*, *Mojstir*, *Šipnata* i dr. iako su i grecizme od kojih su tvoreni, kao i većinu drugih čije toponimijske odraze nalazimo diljem Jadrana, Hrvati prihvatili romanskim odnosno dalmatskim posredništvom. Romanski je jezični stratum u paškoj toponimiji najslojevitiji.²⁵² Kronološki najstarijemu, rimskom sloju pripadaju predijalni ojkonomi²⁵³ među koje možda pripada gore spo-

menuti ojkonomi *Kolan* te toponimi *Bošanić* i *Povljana*. Složenost paške toponimije romanskoga podrijetla dijakronijski je teško lučiti bez precizne jezične raščlambe svakoga pojedinog imena i povijesnoga konteksta u kojem je ime nastalo. Već je napomenuto da su toponimi romanskoga postanja izrazito zastupljeni u paškoj ojkonomiji, među toponimima koji su odraz upravno-pravnih odnosa, ribarskog i pomorskog nazivlja te donekle u skupini toponima antroponimnoga postanja. Među njima bilježimo brojne dalmatske prežitke (npr. *Brganja*, *Gurijel*, *Košljun*, *Lokunja*, *Margan*, *Mirina*, *Polačina*, *Sučurac* i dr.), ali i niz znatno mlađih venecijanizama (npr. *Bikarijica*, *Derina*, *Škar*). Neobično je da čak i u ojkonomiji bilježimo i tragove znatno mlađega romanskog (tj. talijanskoga) sloja (npr. *Bonaparte*).

Bez obzira na objektivnu važnost referenata na koje se odnose toponimi romanskoga podrijetla, paška je toponimija nedvojbeno najvećim dijelom hrvatska. Nadalje, među romanizmima koji na Pagu imaju svoje toponomastičke odraze, znatan je broj onih koji su toponimizirani nakon što su, uglavnom nakon mletačke prevlasti, postali dijelom općeg leksika u paškim govorima (*brneštra*, *kaštel*, *kava*, *porat*, *punta*, *školj*, *vala* i sl.). Većina toponima koji se odnose na razvedenu geomorfološku konfiguraciju terena, čak i njezina obalnoga dijela, a osobito toponimi kojima se imenuju vreća, obradive čestice, pašnjaci i uzvisine, slavenskoga su jezičnog podrijetla. Iako je hrvatski jezični sloj skromno zastupljen među imenima važnijih paških naselja, on u ukupnosti paške ojkonomije ipak preteže nad romanskim. Ojkonomi hrvatskoga postanja u pravilu se ne tvore od zemljopisnoga nazivlja. Katkad se izvode od fitonimijskog nazivlja (npr. *Smokvica*) ili su etnonimskoga postanja (npr. *Vlašići*), ali je najčešće riječ o patronimsko-zadružnim toponimima (npr. *Jurčevići*, *Magaši*, *Miškovići*, *Šimuni*, *Zubovići*). Hrvatski je (slavenski) sloj najizrazitije zastupljen među toponimima u kojima se odrazilo stočarsko (gdje nahodimo i vlaške prežitke, izrazitije, doduše, zastupljene u antroponimiji) i ratarsko nazivlje te u toponimima koji su odraz zemljopisnoga (spomenimo apelative *hum*, *krinac*, *marman*, *srblijin*) i fitonimskoga nazivlja (npr. *Lašnik*, *Obatnica*).

Posljedica su višestoljetne romansko-hrvatske simbioze tautološki toponimi (kao što je

²⁵² S obzirom na to da je antičke toponime sustavno u ovoj monografiji analizirao Slobodan Čače, a raslojenost romanskoga toponimijskog sloja Nikola Vuletić, ne ćemo u zaključku ovoga rada ni pokušati kronološki razlučiti raznorodne romanske slojeve.

²⁵³ Predijalni su toponimi obilježeni sufixom *-an*, *-ana*, a potječu od rimskoga gentilicija ili kognomena. Na istočnojadranskoj obali toj skupini pribrajamo toponime Vodnjan, Fažana, Galižana, Pašturan, Pašman, Jakljan, Povljana, Ugljan, Lukoran, Marjan itd.

Punta Rta) ili hibridni toponimi (kao što je *Lokvanj*), a ranoga pokrštavanja i rane prilagodbe kršćanskih imena toponimi *Karin*, *Stomorica* i *Sučurac*. Apelativ *varoš* mađarskoga podrijetla razmjerno je čest u paškoj toponimiji. Turskoga su pak postanja apelativi *avlija* i *bunar* (potonji odavno pripada općehrvatskomu leksiku, dok su njemačkoga postanja vjerojatno toponimi *Kvajnica* i *Špital*).

U paškoj su toponimiji ušćuvani neki danas razmjerno rijetko potvrđeni i prostorno ograničeni zemljopisni nazivi (kao što su *čiker*, *japaga* ili *hrič*). Izvori su pak toponomastičkih metafora veoma raznoliki: najviše je toponima iz navedene skupine nastalo metaforizacijom od predmeta iz svakodnevnice uporabe, nešto ih je manje povezanih s graditeljstvom i dijelovima tijela, a nalazimo i odraze metafora nastalih prema pomorske, crkvenome, hidronimskome, ratarskome i kuhinjskome nazivlju. "Suživot" je Pažana i bure također ostavio traga u paškoj toponimiji, a među toponimima koji označuju oblik i površinska svojstva tla ili vode osobito su zanimljivi oni koji su motivirani bojama (crvena boja tako upućuje na predjele okrenute prema istoku, a sura na pjeskovite terene). Među apelativima koji se odnose na stjenovite predjele izdvajamo naziv *baba* 'hridina' koji je ujedno označivao i ženskoga demona. Toponimi kao što su *Gladuša*, *Miserovice* ili *Truhličar* odnosili su se na lokalitete s tlom nepogodnim za obradbu ili ispašu.

Odnosni su toponimi tvorbeno najzanimljiviji. Među njima su neki nastali hibridnom tvorbom (npr. *Antibela* 'nasuprot Beli/Belome'). Od danas gotovo neprozirnih toponima nastalih prefiksalo-sufiksalo tvorbom izdvajamo toponim *Zrće* (< *Zarće).

Toponimi su fitonimijskoga postanja veoma česti upravo zbog oskudna biljnog pokrova. Osim odraza naziva trava (bile one ljekovite ili je riječ o korovu) razmjerno su česti i toponimijski odrazi naziva grmolikih biljaka i voćaka, nešto su manje zastupljeni nazivi stablašica i biljnih zajednica, uglavnom šuma²⁵⁴ (vjerojatno *Barbati* te mnogobrojni *gajevi*). Među toponimima nastalima prema nazivima životinja razmjerno su česti toponimi u kojima su se odrazili nazivi stanovnika mora (uglavnom riba, ali i morskih sisavaca, glavonožaca i rakova).

Rijetki su toponimi uvjetovani prirodnim pojavama, a odnose se na nazive vjetrova (bura i jugo). Zemljopisna se pak imena nastala od drugih topononima najčešća u imenima uvala (npr. *Punta Gorevjak*, *Punta Grma*).

O burnoj povijesti otoka Paga svjedoče toponimi koji upućuju na obrambene objekte, ruševine, obitavališta, javne prostore i putove te upravnu vlast i mjesne predaje. Različita je starost pojedinih obrambenih objekata vidljiva i na temelju jezičnih podataka (nahodimo tragove starijega romanskoga i grčkoga supstrata, ali i mletačkoga i turskoga adstrata). I duhovni je život zajednice ostavio duboke tragove u paškoj toponimiji. Slavenska je mitologija uklopljena u pučka (pa poslije i u kršćanska) vjerovanja preživjela mnogo duže nego u ostalim hrvatskim krajevima. Otokom dominira gora *Sveti Vid*, neprijeporno pretkršćansko Perunovo svetište koje je gotovo do danas opstalo kao mitsko prizorište. Na Pagu se donedavna nalazio *čunčur* – poganski žrtvenik, a u pučkome vjerovanju i danas žive *macaroli*, *štringe*, *vile* i *zmajevi*. Na Pagu nalazimo i mnoštvo toponima koji se odnose na srednjovjekovne crkve (jezično su zanimljivi toponimi *Sveta Fumija*, *Sveti Jadrić* ili *Sveti Karin*). Svojevrsni su paški specifikum toponimi *Vandělja* u Kolanu, Novalji i Povljani koji se odnose na mjesta na kojima su se čitala evanđelja za određene blagdane.

Gospodarski su toponimi uvjetovani nazivima zemljišnih čestica i granicama između posjeda (npr. *Kavrle*, *Njiva*, *Plantaža*, *Vrtal*), privođenjem tla kulturi (*Grap*, *Krčić*, *Paljež*, *Puntadura*, *Sakarata*), uzgojem autohtonih poljoprivrednih kultura (npr. *Blitvišće*, *Lozje*, *Maslinjak*, *Prosina*, *Trapič*), stočarskim nazivljem (od brojnih stočarskih apelativa ušćuvanih u paškoj toponimiji izdvajamo *brojač*, *jara*, *kanat*, *lučar*, *mošunja*, *trkalo*, *zgon*, *zimnišće*), pčelarstvom (*Čelac*, *Uljačine*), ribarstvom (*Krokalo*, *Mata*, *Pošta*), pomorstvom (*Krcalo*, *Tartanovo*) te kamenarstvom i rudarstvom (*Dumbalj*, *Kava*).

Najveći je broj paških toponima antroponimnoga postanja. Najmnogobrojniji su među njima toponimi nastali od obiteljskih nadimaka, a potom slijede toponimi motivirani paškim prezimenima. Nešto je manje toponima koji su

²⁵⁴ U literaturi se često navodi da je otok Pag u prošlosti bio mnogo šumovitiji nego što je danas, osobito danas ogoljen sjeverni dio otoka okrenut Velebitu. Toponomastički bi podatci mogli svjedočiti tomu u prilog, ali s druge strane jedno je od temeljnih onomastičkih pravila da se imenuje ono što je razlikovno, što se izdvaja od okolnoga prostora.

tvoreni od osobnih imena i osobnih nadimaka. U paškoj su toponimiji uočuvani stari odrazi kršćanskih imena kao što su *Baduver*, *Čepnja*, *Osip* ili *Stas*, raznojezični odrazi kršćanskoga imena *Ivan* (osim temeljnoga lika *Ivan*, potvrđeni su odrazi dalmatskih likova, kao što su *Zane* ili *Žan*, talijanskih likova, kao što su *Jovo* ili *Nani*, pa čak i njemačko *Hanz*) te danas izumrla ili rijetka hrvatska narodna imena kao što su *Čater*, *Dragoman* ili *Hotimir*.

Od toponima etničkoga i etnonimskoga postanja izdvajamo toponime *Bneci* i *Jakišnica* te toponime u kojima su se odrazili etnonimi *Turčin*, *Vlah* i *Žudel* ('Židov').

Vrijednost će paške toponimije u upotpunjavanju hrvatskoga toponomastičkog mozaika postati još vidljivijom kad se dobije detaljniji uvid u toponimiju susjednih dalmatinskih i kvarnerskih otoka.

LITERATURA

- ARJ = *Rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika* 1881. – 1976, 1–26, Zagreb, JAZU.
- BEZLAJ, FRANCE (2003): *Zbrani jezikoslovni spisi I – II*. Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU.
- BJELANOVIĆ, ŽIVKO (2007): *Onomastičke teme*. Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada.
- BROZOVIĆ RONČEVIĆ, DUNJA (1987): Tragovi poganskih, kršćanskih i islamskih kultova u toponimiji, *Zbornik 6. jugoslovenske onomastičke konferencije*, Odeljenje jezika i književnosti SANU, 7, Beograd, 117-124.
- BROZOVIĆ, DUNJA (1989): Dvije hipoteze za etimologiju nesonima *Kopište*. *Onomastica Jugoslavica*, 13, Zagreb, 29-37.
- BROZOVIĆ RONČEVIĆ, DUNJA (1997): Hidronimi s motivom vrelišta na povijesnom hrvatskom jezičnom području. *Folia onomastica Croatica*, 6, Zagreb, 1-40.
- BROZOVIĆ RONČEVIĆ, DUNJA (1998): Romansko-hrvatski dodiri u toponimiji Istre i kvarnerskih otoka. *Folia onomastica Croatica*, 7, Zagreb, 1-21.
- BROZOVIĆ RONČEVIĆ, DUNJA (1999): Nazivi blatista i njihovi toponimijski odrazi u hrvatskome jeziku. *Folia onomastica Croatica*, 8, Zagreb, 1-44.
- BROZOVIĆ RONČEVIĆ, DUNJA (2003): Inojezični elementi u hrvatskome zemljopisnom nazivlju. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 12, Zagreb, 3-14.
- BROZOVIĆ RONČEVIĆ, DUNJA (2004): What the names tell us about our former occupations, *Collegium antropologicum*, 28, 161-170.
- BROZOVIĆ RONČEVIĆ, DUNJA; ČILAŠ ŠIMPRAGA (2008): Nacrt za zoonomastička istraživanja (na primjeru imena konja). *Folia onomastica Croatica*, 8, Zagreb, 37-58.
- BROZOVIĆ RONČEVIĆ, DUNJA; SCHAUB-GOMERČIĆ, INES (2001): Hrvatske prilagodbe rimskih toponima. *II hrvatski slavistički kongres*, Zagreb, 521-527.
- ČILAŠ ŠIMPRAGA, ANKICA (2006): *Antroponimija i toponimija Promine* (doktorat; neobjavljeno).
- DERKSEN, RICK (2008): *Etymological Dictionary of the Slavic Inherited Lexicon*, Leiden – Boston, Brill.
- DUDUKOVIĆ, BOŽIDAR (1993): Toponimi s toponimskim pridjevskim sastavnicama *donji* (*donja*, *donje*) i *gornji* (*gornja*, *gornje*) u Hrvatskoj. *Folia onomastica Croatica*, 2, Zagreb, 115-124.
- ERHSJ = SKOK, PETAR (1971-1974): *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika*, I-IV. Zagreb, JAZU.
- FARIČIĆ, JOSIP (2003): Otok Pag na starim kartografskim prikazima. *Geoadria*, 8/1, Zadar, 47-126.
- FRANČIĆ, ANĐELA (2002): *Međimurska prezimena*. Zagreb, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- FORETIĆ, VINKO (1970): Kroz prošlost poluotoka Pelješca, *Spomenica Gospe od Anđela u Orebićima 1470. - 1970*, Omiš, 251-326.
- FRANČIĆ, ANĐELA (1995): Prilog proučavanju međimurske ojkonomimije: dvoleksemni ojkonomimi s pridjevima *donja*/*gornji*. *Rasprave Zavoda za hrvatski jezik*, 21, Zagreb, 25-50.
- FRANČIĆ, ANĐELA; MIHALJEVIĆ, MILICA (1997-1998): Antonimija u hrvatskoj ojkonomimiji. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 23-24, Zagreb, 77-102.
- GILIĆ, STANISLAV (2004): *Rječnik bilja: građa za hrvatsku fitonimiju*. Rijeka, Stanislav Gilić, Erebia Gorana.
- HER = *Hrvatski enciklopedijski rječnik* 2002. Zagreb, Novi liber.
- HILJE, EMIL (1994): Prilog povijesnoj toponimiji zadarskog otočja. *Folia onomastica Croatica*, 3, Zagreb, 49-76.

- HILJE, EMIL (1999): *Spomenici srednjovjekovnoga graditeljstva na Pagu*. Zadar, Arheološki muzej. Hrvatska riječ. www.hrvatskarijec.rs, 24. srpnja 2009.
- Hrvatski prezimenik* (priredili Franjo Maletić i Petar Šimunović) I. - III. 2008. Zagreb, Zagreb, Golden Marketing-Tehnička knjiga.
- IVANOVA, OLGA (2006): *Makedonski antropnomastikon (XV - XVI. vek)*. Skopje, Olga Ivanova.
- JIREČEK, KONSTANTIN (1962): Romani u gradovima srednjovjekovne Dalmacije tokom srednjega veka. *Zbornik Konstantina Jirečeka*, 2, Beograd, Odeljenje društvenih nauka SANU.
- JURAN, KRISTIJAN (2007): Prilozi kasnosrednjovjekovnoj antroponimiji otoka Pašmana. *Hieronymus*, 1, Zadar, 133-156.
- JURIĆ, ANTE; SKRAČIĆ, VLADIMIR (2007): Metodologija istraživanja. *Toponimija otoka Ugljana*, Zadar, Centar za jadranska onomastička istraživanja Sveučilišta u Zadru, 163-244.
- JURIĆ, ANTE; SKRAČIĆ, VLADIMIR; ŠPRLJAN, NATAŠA; VULETIĆ, NIKOLA (2009): Suvremena građa. *Toponimija otoka Vrgade*, Zadar, Centar za jadranska onomastička istraživanja Sveučilišta u Zadru, 81-97.
- JURIŠIĆ, BLAŽ (1973): *Rječnik otoka Vrgade, uspoređen s nekim čakavskim i zapadnoštokavskim govorima*, 2. dio, *Rječnik*. Zagreb, JAZU.
- KATIČIĆ, RADOSLAV (1998): *Litterarum studia*. Zagreb, Matica hrvatska.
- KULIŠIĆ, ŠPIRO (1979): Stara slovenska religija u svjetlu novijih istraživanja, posebno balkanoloških. *Djela ANUBiH*, 56, Sarajevo.
- KUSTIĆ, NIKOLA (2002): *Čakavski govor grada Paga s rječnikom*. Zagreb, Društvo Pažana i prijatelja grada Paga u Zagrebu.
- Leksik prezimena Socijalističke Republike Hrvatske* (uredili Valentin Putanec i Petar Šimunović) 1976. Zagreb, Institut za jezik, Nakladni zavod Matice hrvatske.
- LONČARIĆ, MIJO (1996): *Kajkavsko narječje*. Zagreb, Školska knjiga.
- MARETIĆ, TOMO (1885): O narodnim imenima i prezimenima u Hrvata i Srba. *Rad JAZU*, 81 Zagreb, 81-146.
- MARETIĆ, TOMO 1886. O narodnim imenima i prezimenima u Hrvata i Srba. *Rad JAZU*, 82, Zagreb, 69-154.
- OŠTARIĆ, IVO (1992): *Srednjovjekovna topografija i toponimija otoka Paga prema arhivskoj i arheološkoj izvornoj građi* (magisterij; neobjavljeno).
- OŠTARIĆ, IVO (2005): *Rječnik kolanjskoga govora ili ričnik mista Kolana na otoku Pagu*. Rječnici, 5, Zadar, Matica hrvatska.
- POPOVIĆ, IVAN (1958): Hrišćanska grčka onomastika u Hrvata. *Zbornik radova SANU*, 59, Beograd, 77-97.
- PUJIĆ, SAVO (1982): Antroponimi pčelarskog porijekla: Parojčić i Bělopčelaninъ. *Onomastica Jugoslavica*, 10, Zagreb, 189-190.
- REW = MEYER-LÜBKE, WILHELM 1935. *Romanisches etymologisches Wörterbuch*. 3 Auflage. Heidelberg, Winters Universitätsbuchhandlung, Heidelberg.
- SKOK, PETAR (1950): *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima I - II*. Zagreb, JAZU.
- SKRAČIĆ, VLADIMIR (1987): Toponimija Kornatskog otočja. *Onomastica Jugoslavica*, 12, Zagreb, 17-218.
- SKRAČIĆ, VLADIMIR (1991): Reambulacija Skokovih toponima na otocima sjeverne Dalmacije. *Onomastica Jugoslavica*, 14, Zagreb, 21-28.
- SKRAČIĆ, VLADIMIR (1994): Tragom Skokove jadranske toponimije. *Folia onomastica Croatica*, 3, Zagreb, 111-122.
- SKRAČIĆ, VLADIMIR (2007): Noms des peuples non Croates dans la toponymie Adriatique. *Hieronymus*, 1, Zadar, 177-184.
- SKRAČIĆ, VLADIMIR; VODANOVIĆ BARBARA; VULETIĆ, NIKOLA (2006): *Toponimija otoka Pašmana*, Zadar, Centar za jadranska onomastička istraživanja Sveučilišta u Zadru, 133-190.
- SNOJ, MARKO (2003): *Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana, Modrijan.
- SPLITTER-DILBEROVIĆ, VERA (1966): *Beiträge zur Bildung der serbokroatischen Personnamen*. Münster: Slavisch-Baltisches Seminar der Westfälischen Wilhelms-Universität Münster (Westf.) Veröffentlichung.
- STANKOVSKA, LJUBICA (1992): Antroponimskata baza *Hot-/Hѣt-* zastapena vo makedonskata toponimija. *Folia onomastica Croatica*, 1, 55-81.
- SUIĆ, MATE (2001): Grad Pag – tipološka osobitost uz našu obalu. *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 43, Zadar, 13-28.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR (1976): Toponimija Istarskog razvoda. *Onomastica Jugoslavica*, 6, Zagreb, 3-56.

- ŠIMUNOVIĆ, PETAR (1996): Sakralni toponimi sa *sut-* + svetačko ime u razdoblju kasne antike do predromanike. *Folia onomastica Croatica*, 5, Zagreb, 39-62.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR (2000): Grački prezimenski mozaik. *Gračka prezimena* (autori: Baldo Šutić, Miroslav Ujdurović i Milorad Viskiće), Gradac, 359-373.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR (2004): *Bračka toponimija*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR (2005): *Toponimija istočnojadranskoga prostora*. Zagreb, Golden marketing – Tehnička knjiga.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR (2006a): *Hrvatska prezimena*. Zagreb, Golden marketing – Tehnička knjiga.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR (2006b): *Rječnik bračkih čakavskih govora*. Supetar, Brevijar.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR (2009): *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Zagreb, Golden marketing – Tehnička knjiga.
- ŠKALJIĆ, ABDULAH (1979): *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*. Sarajevo, Svjetlost.
- ŠKOBAJ, ANTE (1970): *Obredne gomile*. Sveti Križ na Čiovu.
- The Catholic Encyclopedia. <http://www.newadvent.org/cathen/06453a.htm>, 15. travnja 2009.
- VAJS, NADA (2003): *Hrvatska povijesna fitonimija*. Zagreb, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- VIDOVIĆ, DOMAGOJ (2007): Prilog proučavanju odraza svetačkog imena Juraj u hrvatskoj antroponimiji. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 33, Zagreb, 431- 447.
- VIDOVIĆ, DOMAGOJ (2008): Toponimija sela Dubljani u Popovu, *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 33, Zagreb, 431-448.
- VIDOVIĆ, DOMAGOJ (2009): Gradačka toponimija, *Folia onomastica Croatica*, 18, Zagreb, 171- 221.
- VIDOVIĆ, DOMAGOJ (2009b): Utjecaj migracija na novoštokavske ijekavske govore u Neretvanskoj krajini Donjoj Hercegovini, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 14, 283-304.
- Vinja JE = VINJA, VOJMIR (1998 -2004): *Jadranske etimologije: Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku*, I.-III. Zagreb, HAZU, Školska knjiga.
- VODANOVIĆ, BARBARA (2007): Toponimi antroponimnog postanja na Ugljanu. *Toponimija otoka Ugljana*, Zadar, Centar za jadranska onomastička istraživanja Sveučilišta u Zadru, 361-371.
- VRANIĆ, SILVANA (2002): *Govori sjeverozapadnoga makrosustava na otoku Paga: 1: Fonologija*. Novalja, Matica hrvatska.
- VRANIĆ, SILVANA (2005): *Čakavski ekavski dijalekt: sustavi i podsustavi*. Biblioteka časopisa Fluminensia, 1, Rijeka, Odsjek za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Rijeci.
- VULETIĆ, NIKOLA (2007): Toponimi romanskog postanja na Ugljanu i Pašmanu. *Toponimija otoka Ugljana*, Zadar, Centar za jadranska onomastička istraživanja Sveučilišta u Zadru, 345-360.
- Yugoslavia. Index Gazeteer. Showing Place-names on 1:100.000. Map Series, I-VII, s.v.*
- ŽELEZNJAK, IRINA MIHAJLOVNA (1969): *Očerk serbohrvatskoga antroponimičeskogo slovoobrazovanija*. Kijev, Naukova dumka.